

SÁMIID- HILAT

SÁMI AVIISA AKP(m-l)-AS

BARGIID KOMMUNISTAIÐ BELLUDAT MARXISTA-LENINISTAT

NR. 1 — 1979

KR. 3, —

Rahčamušat dulvadeame vuosta leat čájehan:

Mi sáhttit ovttas bargat

Tore Bongo ja Kato Johansen guovttos lohpidet-
ba garraset vuostalastima dás duohko.

Álaheai/Guovdageaineanu buođđudea-
me vuostalastin lea čájeahan ahte dážat já
sámit sáhttet searvalagai bargat. Kato Jo-
hansen ja Tore Bongo, Albmotáksuvnna ov-
daolmmoš ja čálli, eaba dáhto dan gal čie-
hkat, manna go Albmotáksuvdna leamaš
jagi doaimmas. S. 24

Trass i stort behov:
DEPARTEMENTET
VIL AVVIKLE
BOLIGTILTAKA

S. 6, 7, 8

SÁMI
DÁIDOBÁDJI
MÁZES

S. 14, 15, 16

VIETNAM
DOAIVVA
INDOKIINAS
MEARRIDIT

S. 20, 21

Hvem
driver
«kamp-
radio»,
Elster?

S. 18

Kultuvra
rievvariid
luhte
Roavve-
njarggas

S. 12, 13

SLF — Interesseorganisasjon eller kongelig norsk fan-club? S. 22-23

AVVIS RESSURSUTVALGETS INNSTILLING!

Professor Gjærevoll og andre framstående representanter for Ressursutvalget har vært på propagaturne i Finnmark og Nord-Troms. Turneen har blitt holdt i forbindelse med at utvalgets innstilling nå er ute til høring.

8. mars var de i Kautokeino. Offisielt var innrettinga at dette møtet skulle ta for seg reindrifta, men det var bare en reindriftsame som hadde ordet. Møtet og diskusjonen var dominert av folk som Hans Opstad, Peder A. Persen med meningsfeller. Konklusjonen deres var at utvalget har tatt for mye hensyn til reindriftnæringa, og at stasjonær reindrift burde utredes som alternativ til tradisjonelle driftsformer.

Mot slike argument kan selv Ole K. Sara og professor Gjærevoll framstå som forsvarere av samenes interesser.

Men ellers var utsagnene fra de offisielle representanter for Ressursutvalget preget av motstridende utsagn og selvmotsigelser.

Innstillinga slår ikke fast eiendomsforholda på vidda. Vi har verken tatt standpunkt, utreda eller avgitt innstilling om, dette spørsmålet, sa statssekretær Ole K. Sara, Landbruksdepartementets representant i utvalget.

Det knytter seg statlige eierinteresser til Finnmarksvidda, sa utvalgets formann Olav Gjærevoll i sitt innledningsforedrag.

Finnmarksvidda bør brukes som ressurs for primærnæringene (reindrift og jordbruk) slik at den samiske kultur og det lokale miljø får

utvikle seg naturlig, siterte Gjærevoll fra innstillinga.

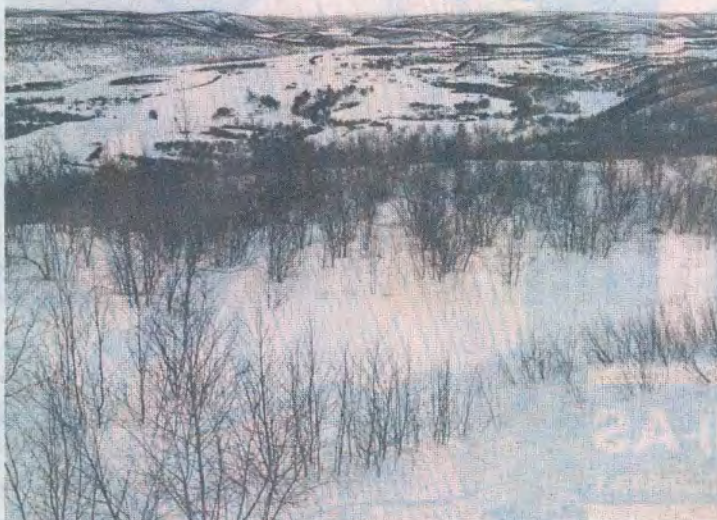
Samtidig slo han fast utvalgets konklusjon: Det er for mange i reindriftnæringa, bare 200 familier kan leve av reindrift mot idag omlag 350.

Hver kvadratkilometer tapt beite gir en reduksjon på fem rein, sier Gjærevoll. Samtidig tillrår utvalget utbygging av Alta/Kautokeinovassdraget, som vil føre til tap av forskjellige kvadratkilometer beiteland.

Ressursutvalget legger stor vekt på i ord å stå fram som forsvarere for samene og de samiske næringene sine interesser. I praksis er innstillinga et dokument som legger forholda til rette for systematisk ran av ressursene fra det samiske folket.

Innstillinga er nå ute til høring. Høringsfristen er satt til juli, men blir trolig utsatt.

Avvis innstillinga!

Samenes land eller statens grunn?

— Vi tar ikke stilling sier Ole K. Sara.

— Staten har eierinteresser, sier Gjærevoll.

Karasjok Sameforening: SAMENES LAND IKKE STATENS GRUNN

Karasjok Sameforening tar i en kommentar til Ressursutvalgets innstilling avstand fra at utvalget ikkje tar opp spørsmålet om rettighetene til vidda. Det er ok at utvalget lister opp ressursene som finnes på vidda, men når en kommer inn på bruken og disponeringa av disse ressursene, tar en og stilling til uavk-

larte, kontroversielle spørsmål. Spørsmål utvalget selv sier ligger utenom deres mandat.

Karasjok Sameforening går imot at Finnmarksvidda benevnes som «statens umatrikulerte grunn», og aksepterer ikke at Finnmark Fylkesting skal disponere over samiske kjerneområder.

Innstillinga fra ressursutvalget for Finnmarksvidda er et dokument for ran av samefolkets ressurser.

DON SÁHTAT LÆT MIELDE DAHKAMIN SÁMIID-HILAT BUOREBUN!

Dá læ Sámiid-Hilaid goalmát nummar. Árvalusat dan guokte vuostamus nummara hárrai cájeht ahte áviisi læ stuora berostupmi, ja ahte dasa læ stuora dárba. Dát læ dusse álgu, ja áviiss læt su vigit.

Vuosttas nummaris dajai doaimmahæddji, Egil Fossum: «Mi háliidit ahte áviisa galga sáddat sámi álbmoga nævvun (gaskoapmin) sin bæivvalaš rahtamusain ja čærddalaš ja sosialalaš luodusmahttima giččis.» Jos Sámiid-Hilaid galggašeimmet danin oaz-

zut, áviisa ferte dávjiit olggosboahhtit, ænebuidd joksat (juksat), ja fertet læt ænebut fârus áviisa dahkamen.

Maid don sáhtat dahkat?
• Don sáhtat sáddat ábonæntan. Dan nummara rájes sáhtat ábone-
rešgoahhtit Sámiid-Hilaid. Dat máksa 12 ruvno 4 nummaris. Don mávssat:
Sámiid-Hilaid
Boks 2046 Grünerløkka,
Oslo 5
Postgiro 2 32 35 74
• Don sáhtat sáddat Kommu-

næran.

Dovddat go æraid gæt háliidivčce Sámiid-Hilaid lohkat?

Huma lagamus Klassekampen-kommissunærain, dahje satta ičce kommissunæran. Čáles midjiide ja muital man galle áviisa sáhtasit vuovdit, de oacčut fásta logu juohke háve. Jos buohkat gæt háliidivčce Sámiid-Hilaid lohkat ja áviisa oastit fidnet, de dárbašuvvojit ollu ænet vuovdit.

• Don sáhtat ičce čállit dahje oktavuođa olmmošin šaddat.

Ollu sajiin dáhpuhuvet ássit maid birra galggašeimmet čállit, muhto maid æt boade diehtit. Maid jos don čálasit midjiide væhaš. Buoremus dalle livččii ahte don gárvisin čálat ahte sáhttit njuolga áviisi váldit, ja sáddestat vel gova. Muhto jos dát læžža (leš) dutnje váttis, čáles dahje ringes midjiide (tef. (02) 67 49 90) ja gæžit min. Mi æt læt dusse stuora ođoasiid ja pulitihkalaš stoaffa manjš, muhto háliidit maiddai cukasiid ja ænet kulturrastoaffa: divttaid, novellaid, tevnegiid, govaid jnv.

DU KAN VÆRE MED Å GJØRE SÁMIID-HILAT BEDRE!

Dette er tredje nummer av Sámiid-Hilaid. Reaksjonene på de to første numrene viser at det er stor interesse for avisa, og at det er et stort behov for den. Men vi er bare i starten og avisa har mange svake sider.

I første nummer sa redaktøren Egil Fossum: «Vi vil at avisa skal bli et redskap for det samiske folket i kampen det fører for sine daglige interesser og i kampen for nasjonal og sosial frigjøring.» Skal vi kunne gjøre Sámiid-Hilaid

til et sånt redskap, må avisa komme ut til langt flere, den må komme ut oftere, og vi må bli langt flere som er med og lager avisa.

Hva kan du gjøre?

DU KAN BLI ABONNENT

Du kan abonnere på Sámiid-Hilaid. Det koster 12 kroner for 4 nummere. Pengene betaler du til: Sámiid-Hilaid, boks 2046 Grünerløkka, Oslo 5. Postgiro: 2 32 35 74.

DU KAN BLI KOMMISSJONÆR

Kjenner du andre som gjerne vil

lese Sámiid-Hilaid? Snakk med nærmeste Klassekampen-kommissjonær, eller bli kommissjonær sjøl. Skriv til oss og si hvor mange aviser du tror du kan selge, så får du et fast antall hver gang. Skal alle som er interessert i å lese Sámiid-Hilaid få sjanse til å kjøpe avisa, trengs det mange flere selgere.

DU KAN BLI KORRESPONDENT ELLER KONTAKT

Mange steder skjer det ting som vi burde ha skrevet om, men som vi ikke får greie på. Hva om du sjøl tok pennen fatt og skreiv et stykke til oss. Det beste er sjøl sagt om du skriver det ferdig, sånn at vi kan ta det rett inn i avisa, og gjerne sende med bilde. Men synes du det er vanskelig, så kan du skrive eller ringe til oss (tlf. 02/67 49 90) og gi oss tips. Vi er ikke bare interessert i store nyheter og politisk stoff, men vil gjerne ha småhistorier og mer kulturstoff: dikt, noveller, tegninger, bilder m.m.

LEDER FORTS.

støtte til en samisk avis. I høst kom et klart nei fra statsminister Nordli. Etter kraftig press ser det nå ut til at Sámi Áigi likevel får støtte, men ennå er det ikke overført en øre.

— En mann som offentlig har gått inn for å bekjempe NSR har fått sjefsjobben i sameradioen mot innstillinga til samisk programråd.

— Ságat har trappet

opp sine angrep på alle ideer om at samene har nasjonale rettigheter som et folk delt opp av statsgrensene til fire land. De sprer løgn og går så etterpå til voldssomme angrep på et løgnaktig vrengebilde av de samiske organisasjonene som de sjøl har skapt. Dette sammen med hets i andre norske aviser har utvilsomt ført til en del forvirring.

— Samenes Landsforbund er danna for å splitte NSR. Alt tyder på at lederne for SLF vil gjøre organisasjonen til regjeringens egen sameorganisasjon. Kongens menn, for å bruke et uttrykk fra norsk historie. Mest sannsynlig blir SLF et nyttig redskap i angrepet på alle som vil hevde de samiske rettighetene.

Ting henger i hop.

Stormløpet mot alle forsøk på å hevde nasjonale samiske rettigheter er et angrep som vil gjenreise den åpne fornorskningsspolitikken. Det må stoppes.

Det trengs en bred diskusjon i de samiske organisasjonene om grunnlaget for samepolitikken. Rettighetsspørsmålet er for viktig til å bli overlatt til noen få eksperter.

I denne avisa forteller Tore Bongo hvordan aksjonen mot utbygginga har ført til større forståelse for samenes sak også blant nordmenn. Vi mener disse erfaringene peker framover. En seier i kampen mot utbygging av Alta/Kautokeinovassdraget vil også være et slag mot dem som en gang for alle vil ta knekken på samenes rettigheter.

SÁMIID-HILAT

SÁMI AVIISA AKP(m-l)-AS
BARGIID KOMMUNISTÁID BELLUDAT MÁRKISTA-LÉNINISTÁ

Vastideaddji doaimmahæddjit Egil Fossum ja Sigurd Allern

SÁMIID-HILAT REDAKŠUVNNA – BOKSA 2046 GRÜNERLØKKA OSLO 5

Telefuvdna redakšuvdnii ja distribusuvdnii: (02) 67 49 90

Poastagiros: 2 32 35 74

ALAHEAI/GUOVDAGEAINEATNU JA GILVALEAPMI VUOIGATVUOĐAID ALDE

Mearradus dulvadit Álaheai/Guovdageaine-anu manai jođanit čađa Stuoradikkis. Dieđekeh-tta ášši ja guovllu dila-lášvuodaid okta nubbi stuoradikkeáirras čuož-žilii ja gearddahii seam-ma árgumenttaid dulva-deame beale: «Mj dár-bašit eanet elfámu».

Leai vurdon ahte Res-surslávdegotti cealka-muš geavahuvvo á-gumentan, ja eahpečiel-ga cealkamušat Guovda-geainnu boazosámiid se-arvvis geavahuvvojedje duođastussan ahte sámít dorjot dulvadeami.

Válddalaččat leat hár-janan ahte álbmot do-hkkeha fápmogeavahe-me. Muhto dán háve leat mannan menddo gu-hkas. Manja Stuoradi-kemearradusa sihke Álaheaju ja Guovdage-ainnu giellastivvrat le-at gáibidan ođđa mean-nudeame. Ođđa prognosat leat duššin dahkan fápmokriissa čuočču-said. Vuostalaštin orga-nisašuvnnat Álaheajus dorjot sivil jeagohisvu-oda geavaheame hehtten dihtii huksema boahti-mis johtui. Álbmoták-šuvdna lea válmastea-men teiltaleairra ja dan láhkai geahččalit hehttet rusttet máššinnaid.

Stáhtas ja NVE-as i le-at nu álki. Vuosttaš ge-arde sáhtta elfápmo-huksenášši sámeguovl-luin dagahit ahte norgga stáhta vuoitahalla.

Manne ráðdehus i leat vuhtii váldan vuostala-stima? Álaheai/Guovda-geaineatnu lea čáhcelea-hki mi attášii eanemus elfámu Finnmarkkus. NVE dáhtošii elfámu vu-ovdit seamma láhkai go a/s Sydvaranger vuovda málmma. Si hálidit ea-nemus láhkai dinet inve-sterijuvvon káhpitala ektui.

Muhto ášši i leat dušše dábalas huskenášši. Ráðdehussii lea dát ášši oassi gilvadeame sámí vuoigatvuodaid alde.

Eatnan ja čáhce vuoig-atvuodát leamaš gu-ovddašis das manja go vuosttas sámí fuolahán organisašuvdna vuođdu-uvvui 1904. Dušše garra dáruiduhttin ja bággu sáhtta goddit sámíid dáhtu doarrut sin historj-jalaš vuoigatvuodaid ovddas. Manemus jagiid lea vuoigatvuodagáiba-dusa ipmardus buorran. Dan eai gierdda válddalaččat. Stuorra-káhpitala háliida sápmelačča turistageasuhus-san. Muhto sin ráðdehus ja pulethkalaš bealušte-

addjit DNA-as ja Høyres dáhttot buot rihpastit ge-ainnu alde eret mat leat hehttehussan sin imperi-alisttalaš goarideames sámeeatnama. Dákkar hehttehus lea sámí hist-torijjalaš čáhce-ja eat-nanvuoigatvuodát duot-targuovlluin.

Ráðdehus liiko rábmot su minoritehta pulethka olgoriikkas. Seammas lea badjanan áddejupmi sihke Norggas ja olgori-ikkas sámíid doarjot stáhta áitaga vuosta hukset 110 mehter alla buođu Sámeeatnamis sámíid dáhtu vuosta.

Danne leai ge sis hao-ppu mearridit buođu-deame.

Ráðdehus dáhttu ránggaštit. Stáhta dáhttu háhkat alces niek-tovuoigatvuoda ahte nie dat galga ge dahkkot bo-ahtteáiggis. Dát mi gád-dit leai deataleamus ág-gan ahte ráðdehus i dáhtton vuordit dassai go energipulethka oppalaš árvvuštallan ja sámí historj-jalaš vuoigatvu-odaid čielggadeapmi leai ovdanbukton.

Gilvaleapmi vuoigat-vuodaid alde dagaha ekonomalaš goarideame sámeekultuvvra. Muhto dat lea maid oassi vijjd-

šat pulethkalaš fallehe-ames.

— Sámí organisa-šuvnnat eai hálit leat norgga boargarlaš áviisaid vearrodiehtuohki-miid duohken. Si dár-bašit doarjaga iežasat áviissa olggosaddit. Mannan čavcca stáhta-ministtar Nordli dajai čielgasit i. Muhto ollu ra-hčamiid duohken orru čájeheamen Sámí Áige datte oázžu doarjaga, muhto i evvre leat vel bo-ahtan.

— Muhtun olmmai gi almmolaččat lea ciela-han NSR-a, lea sámeráđio- hoavdda virggi ožžon, vaikko sámí programmaráđđi lea eara evttohan.

— Ságat lea čavgen

cielahemiid sámí čear-dalaš vuoigatvuodaid vuosta. Dat gilva giella-siid sámí organisašuvn-aid birra. Ja veahkka-lagai eara norgga áviis-saiguin dát lea eahpike-ahtta dagahan ollu moiv-vi.

— Sáme Eðnamsærv-ve lea vuođduuvvan dan-in ahte NSRa cuvket. Orru čájeheamen ahte «SLF» hoavddat dáhttot organisašuvnnaset ráð-dehusa sámeorganisa-šuvdnan Gonagasa olb-mat. Vissasit «SLF» šad-da ávkkalaš gaskoapmin buohkaide daidda geat hálidit sámí vuoigatvu-odaid vuosta bargat.

Áššit lea giddalagai. Vuostalaštimat sámí čearddalaš vuoigatvu-

odaid vuosta bozidahtta maid dáruiduhttin pulethka. Dan ferte orusta-httit.

Sámí organisašuvnnat dárbbasit dál divdna gu-orahit sámpulethka áigumušaid. Vuoigatvu-oda gažaldat lea menddo deatalaš ahte dan addit moatte diehtti háldui.

Dán áviissas Tore Bongo muitala ahte man láhkai áksuvdna buođu-deame vuosta lea dá-žaid dagahan buoret áddejupmai sámí áššiid hárrai. Dát orrot leamen buorit mearkkat.

Álaheai/Guovdageai-neanu buođu-deame hehtten sáttasii vuoitun daid vuosta geat oalat dáhtošedje sámí vuoigatvuodaid cuvket.

ALTA-KAUTOKEINOVASSDRAGET OG STORMLØPET MOT RETTIGHETENE

Vedtaket om utbygging av Alta/Kautokeinovassdraget gikk glatt gjennom i Stortinget. Uten å kjenne til saka og de lokale forholdene, sto den ene stortingsrepresentanten etter den andre opp og gjentok de samme argumentene for utbygging: «Vi trenger kraft.»

Ikke uventa ble innstillinga fra Ressursutvalget brukt som argument, og tvetydige uttalelser fra Kautokeino Flyttsamslag ble holdt fram som selve beviset for at samene egentlig støtta utbygginga.

Makthaverne er vant til at folk bøyer seg for overgrep. Men denne gangen har de gått for langt. Etter stortingsvedtaket har kommune-styrene både i Alta og Kautokeino krevd ny be-

handling og omgjøring av dette vedtaket. Nye prognoser har tatt livet av alle påstander om kraftkrise. Motstandsorganisasjonene i Alta støtter bruk av sivil ulydighet for å hindre at utbygginga kommer i gang. Folkeaksjonen forbereder teltleir i området for å sørge for at mange folk setter seg i vegen for anleggsmaskinene.

Staten og NVE har det ikke lett. For første gang kan ei kraftutbyggings-sak i de samiske områdene føre til nederlag for et av den norske staten sine angrep.

Hvorfor har regjeringa ikke tatt hensyn til motstanden? Alta-/Kautokeinovassdraget er det vassdraget som kan gi mest elektrisk kraft i Finnmark. NVE

er interessert i å selge kraft på samme måte som A/S Sydvaranger selger malm. De vil ha størst mulig fortjeneste i forhold til investert kapital.

Men saka er ikke bare ei vanlig utbyggingssak. For regjeringa er denne saka et ledd i det vi kan kalle stormløpet mot de samiske rettighetene.

Retten til land og vann har stått sentralt siden den første virkelige interesseorganisasjonen for samer ble stiftet i 1904. Bare beinhard fornorsking og tvang kan knekke samenes vilje til å slåss for sine historiske rettigheter. I de siste årene har forståelsen for rettighetskravet økt. Det tåler ikke makthaverne. Storkapitalen vil ha samene som turistattraksjon, men deres regje-

ring og politiske talsmenn i DNA og Høyre vil valse ned enhver hindring som står i vegen for imperialistisk utbygging av Sameland. Ei slik hindring er samenes historiske rett til land og vann på vidda.

Regjeringa liker å skryte av sin minoritetsspolitikk i utlandet. Samtidig er en voksende opinion både i Norge og internasjonalt til støtte for samene en trusel mot statens mulighet til å

bygge en 110 meter høy demning i Sameland mot samenes vilje.

Derfor fikk de det travelt med å vedta utbygginga.

Regjeringa vil statuere et eksempel. Staten vil skaffe seg hevd på at det er sånn det skal gjøres også i framtida. Dette tror vi er den viktigste grunnen til at regjeringa ikke ville vente til ei samla vurdering av energipolitikken og utredninga om samenes hi-

storiske rettigheter var lagt fram.

Stormløpet mot rettighetene er et økonomisk angrep på grunnlaget for samekulturen. Men det er også et politisk angrep på bred front.

— De samiske organisasjonene ønsker ikke å være avhengige av systematisk feilinformasjon fra norske borgerlige aviser. De ønsker

DUDTIE SAEMIE AEJKIE!

Saemie Aejkie galka organe árrhodh NRL:n (Nöörjen Bovtsesaemien eatneme saervie) jih NSR:n (Nöörjen Rihjke organisasjovne) avteste. Nöörjen Saemien Raerie lea aaj dam plaeriem viehkehtamme. Saemien Aejkie aaj galka fremmedh jih varjelidh saemien gielem, saernedh gaajhkh orre pæhperij bijre, tjæledh saemie historien, kulturen, sosijale veasoen bijre jih valtedh bájjese náringsekonomske gihthelsh saemien gielesne.

Ingunn Utsi dihte dam jeahta Sámiid Hilatasse. Dihte tjarke barka Saemie Aejkien avtese. Mijjiej dam gaavnedimh goh limh Aarpogisnie. Mijjiej aaj gihthimh gumtie gaárede Saemie Aejkien dudtie kampanji-ne?

— Daate plaerie jeenjem viehkiem áadtjeme. Jih jis ij leah dan sá jeenjed beetnegh áadtjeme almetijste dellie daate plaerie ij leah báateme. Nöörjen staate ij ánnju sijth plaeriem viehkiehtidh, jiehtieh, saemien utnieh Ságat — jih dihee nuekies. Nordland jih Tromsø fylkh viehkiehtidh anonsijgumtie badth Finnmark ih sijth.

Manne átnam jih jeenjed mannijne ahte ih goh Ságatijne

ráhkoe. Voessesemes tjælieh vaenie saemiengielem jih dihte mij desnie tjáadtje lea geerve saemiengiele. Ságat ih leah naan plaerie saemijde. Dihte lea partiplaerie DNA:n avte-ste. Ságat dáaroepolitikijne giehte.

— Saemien Aejkiesne barre saemien giele tjáadtje — man-nasin?

Dannasin dihte saemiengielem veaksábpoe dorje, gosse saernieh jarkeldamme daaro-

en gielese dellie gujht dam ae-rebe láhka. Gumtie plaerie da-ellie dle gujht tjoevereah saemiengielem lohkedh.

Plaerien aaj pedagogiske miejne. Redaksjovne tjarke barka ahte reaktoe saemien-gielem tjæala.

Dælie gáávnesse tjæalegh, orre jih báaries noerhtesaemien tjælievuekesne. Badth gáessie dihte orre tjælievuekie báata dan giesien dellie Saemie Aejkie galka dam prov-khedh. Gaajhkh dijjeih mah sijthede áarjelsaemien tjæledh mæhtede seedtedh dijjeih tjæalegh Saemie Aejkiesne.

Daate dudtiekampanje ih leah ánnju náhkeme. Jis sijthede, mæhtede beetnegh vedtedh — jih dah mah eah mæhtieh saemiengielem aaj. Plaerie daarpesje jeenjed beetnegh guktie bierkene.

Daerpies lea ahte hijven gáarede dejnje plaerijne. Dihte vuesede ahte saemiengiele plaerie daarpesje. Sáajhtoe sán geerve ekonomie badth manne átnam hijven gosse saemiejijte viehkehteah beetnemijnie. Nemhtie damtebe ahte lea mijjien plaerie.

Manne aaj sijthem jiehtedh, manne leam geerjene ahte mijjiej minngemes áadtjeme plaerien gusnie gaajhkh tjáadtje saemiengielesne. Manne artam Saemie Aejkie sjádda saemijde nahta jih aavoe.

Jeg håper Sámi Áigi blir til glede og nytte for det samiske folket, sier Ingunn Utsi.

STØTT OPP OM SÁMI ÁIGI!

— Sámi Áigi skal være et organ for NRL (Norske Reindriftsamers Landsforbund) og NSR (Norske Samers Riksforbund). Norsk Sameråd har også gitt avisa sin fulle støtte. Videre skal avisa bidra til å fremme og bevare det samiske språket, drive opplysningsarbeid, skrive om samisk historie, kultur, sosiale forhold og ta opp næringsøkonomiske spørsmål på morsmålet.

Det er en av aksjonsleaderne for Sámi Áigi på Helgeland, Ingunn Utsi, som sier dette til Sámiid-Hilat. Vi traff henne da vi var på besøk i Hattfjellaldalen. Vi spurte henne også om hvordan det gikk med støttekampanja til Sámi Áigi:

— Avisen har fått veldig stor støtte. Det er takket være den innsamlende kapitalen at avisa kan komme ut. Staten har jo sagt nei til å støtte avisa forelø-

Áviisaprošeakta Tanzanias:

Merrejeaddjin ahte olbmot besset lohkat gielaset

— Lea dieðusge merrejeaddin ahte álbmot beassa lohkat gielas. Dat gi i beasa jámmat lohkat prenten bihtaid, johtilit vajalduthta gielas. Go prentejuvvo stoaffa lea uhcan, nu mo ovdamearka dihtii sámiid dili lea, de eai leat nu buorit vejolašvuodát doalahit lohkan dáiddolašvuoda.

Per Baugstø, gi dán dáđja, leat 74'is 77 ráđjai Tanzanias báikkalaš áviisaprošeavtta doaimmas NORAD čađa. Prošeavtta ulbmilin lea buoridit álbmoga lohkan dáiddolašvuoda giliin. Erenoamažit dáid váras geat áiddo ledje oahppan lohkat ja čállit eatnigillii, Swahili.

SKUVLAOAHPPA I LEAT DOARVAI

1968 rájes UNESCO lea jođihan alfabetiserenprogramma Tanzanias. Muhto váttisvuhtan šattai dat ahte dat geat ledje oahppan čállit ja lohkat, johtilit vajalduthte maid oahppan ledje, danne go i gávdnon dohkalaš lohkašut Swahili gillii mat ledje fidnemis.

Danne biddjui johtui, NORAD doarjagiin, báikkalaš ávi-

isa Viktoria-jávrra birrašiin, ahte fállat álbmogii lohkanhárehusa. Preantalohku čájeha ahte áviisa lea bures vuostai váldon: Prošeakta johtui biddjui 74'is preantalohku 5000. Dalle go Baugstø guđii Tanzania 77'as, preantalohku lea lasan 45 000 ráđjai. Jan mæges čavčča lea juo 100 000.

OVDANAHTTIN- VEAHKKI ÁLBMOGII

Baugstø, gi otna barga Fædrelandsvennen-áviissas Kristiansandas, oavvilda dat leat buorre vuogi miel geavahuvvon ruoát:

— I leat gal nu vuogas ahte otna stuora oassi dáid ruođain mannet olbmuid geat buorebut birgejit. Ja Tanzanias orrot 85 proseanta olbmuid boaitto beal guovluin.

SÁHTTA SULASTAHTTIT SÁMIID ÁVISSA DILIIN

Otna lea bealle miljón lohpiduvvon «sámi áviisi». Muhto Nordli i lohpidan addit maidige Sámi Áigai, danne go «Sámiin juo leat Ságat». Dán oktavuođas dáhtuimet Baugstø dán čielggadit. Jos dal lea stuora erohus Tanzania ja Sámiid gaskkas, de sáhtta dattege sulastahttit. Lea čielggas ahte i leat doarvai dušše oahpu oázut, jos olmmoš gielas i beasa lohkat.

SÁMEÁŠŠIT UD VUOLDE

Jos dal eat dáhto dien guokte ášši buhtalaga bidjat, muhto i máša gal árvalastit ahte man stuora beroštumi ráđdehus atna gielladilalašvuodain Tanzanias Sámeeatnan ektui. Manne dalle sámeáššiid i váldit eret Eanadoallodepartementtas.

sagt nei. Men jeg — og flere med meg — mener at samene ikke har nok med Ságat. For det første skrives det lite på samisk i Ságat, og det lille som er, er på meget dårlig samisk. Ságat er ikke noen avis for samene, den er mye mer ei partiavis for DNA. Den driver med splitt og hersk-politikk og har f.eks. drevet forfølgning av NSR.

— Sámi Áigi kommer bare på samisk — hvorfor?

— Det er en bevisst styrking av det samiske språket. Når stoff er oversatt til norsk, leser en gjerne det. Slik avisa er nå, blir en nødt til å lese samisk. Avisen har også en pedagogisk hensikt. Redaksjonen er nøye på å skrive språket riktig. Nå finnes artikler med både gammel og ny rettskrivning, men når den nye rettskrivinga blir innført til sommeren, vil den bli fulgt. Planen er at det også skal skrives på sør-samisk,

men foreløpig mangler avisa medarbeidere som kan skrive sør-samisk. Jeg vil derfor oppfordre sør-samer til å sende inn stoff på sør-samisk.

— Støttekampanja er for øvrig ikke avsluttet. Jeg vil oppfordre alle til å gi penger — også nordmenn og de samer som ikke forstår språket. Avisen trenger mye støtte for å greie seg, særlig i starten. Det er viktig at det går bra for avisa sånn at det blir bevist at det er rom og behov for ei samisk-språklig avis. Til tross for at økonomien er dårlig, synes jeg det er positivt at samer selv støtter økonomisk. På denne måten blir det så vi føler enda mer at det er vår avis.

— Til slutt vil jeg si at jeg er veldig glad for at vi endelig har fått ei avis der alt står på samisk. Jeg håper at Sámi Áigi blir til glede og nytte for det samiske folket.

Avisprosjekt i Tanzania:

Avgjørende at folk får lese sitt eget språk

— Det er selvsagt av avgjørende betydning at et folk får lese sitt eget språk. Den som ikke jevnlig har anledning til å lese trykt stoff vil glemme språket. Når tilgangen på trykt materiale er begrenset, slik situasjonen er for språklige minoritetsgrupper som samene, vil det òg redusere mulighetene til å opprettholde lesekyndigheten.

Per Baugstø, som sier dette, var fra 1974 til 1977 gjennom Norad engasjert i et lokalavisprosjekt i Tanzania. Formålet med prosjektet er å utvikle leseferdighetene til befolkninga på landsbygda. Det var særlig innretta på dem som nettopp hadde lært å lese og skrive morsmålet Swahili.

IKKE NOK MED SKOLELÆRDOM

Siden 1968 har UNESCO drevet et alfabetiseringsprogram i Tanzania. Men et problem var at de som hadde lært å lese og skrive fort glemte ferdighetene sine, fordi det ikke fantes egnet lesestoff på Swahili som nådde fram til disse gruppene.

Derfor ble det, med støtte fra Norad, satt i gang en lokalavis i området omkring Viktoria-sjøen, for å gi folk lesetrening. Opplygstallene forteller at avisa har blitt godt mottatt: Prosjektet startet i 1974 med et opplag på 5000. Da Baugstø reiste fra Tanzania i 1977 var opplaget øket til 45 000. Og sist høst var det oppe i 100 000.

U-HJELP FOR FOLKET

Baugstø, som i dag arbeider i Fæderlandsvennen i Kristiansand, mener dette er vel anvendte u-hjelpspenger:

— Det er et beklagelig faktum at en for stor del av u-hjelpa i dag er rettet inn på eliten i mottakerlandet. Men i Tanzania bor 85 prosent av befolkninga på landsbygda, og det er disse vi må nå, det er folket som er den ressursen som først og fremst må utvikles. Og en kan vanskelig utvikle folket om en ikke kan nå dem med informasjon på deres eget språk, sier Baugstø.

LANDSOMFATTENDE PROSJEKT

Baugstø laget før han reiste fra Tanzania en plan for oppretting av til sammen seks lokalaviser i ulike regioner av Tanzania, som Norad vil være med og finansiere. Etter det Sámiid Hilat får opplyst i UD, er disse planene nå i ferd med å bli satt ut i livet.

PARALLELL TIL DEN SAMISKE AVISSITUASJONEN

Som kjent ga statsminister Nordli i høst avslag på en søknad om støtte til Sami Aigi, med begrunnelsen at «Samene har allerede Sága». Den halve millionen som er bevilget til «en samisk avis», ligger fremdeles trygt forvart i departementet. På denne bakgrunn ba vi Baugstø om en kommentar til den samiske avissituasjonen. Selv om forskjellen er stor mellom Tanzania og Sameland, er det klare paralleller, mente han: — Det er klart at det ikke er tilstrekkelig med skoleopplæring i et språk, om man ikke har muligheten til jevnlig å lese språket. Når tilgangen på trykt materiale er begrenset, reduserer det også mulighetene for å opprettholde leseferdighetene, sier Baugstø.

For egen regning vil vi føye til at vi ikke på noen måte vil sette Tanzania-prosjektet opp mot støtte til samisk presse. Men det er interessant hvor stor omsorg regjeringa har for språkproblemene i Tanzania i forhold til Sameland.

Kanskje det hadde vært en tanke å overføre administrasjonen av samiske spørsmål fra Landbruks- til Utenriksdepartementet.

ALTA/KAUTOKEINO:

Folketog mot utbygging

1.mai

Folkeaksjonen mot utbygging av Alta/Kautokeinovassdraget og Alta-utvalet vil saman arrangere folketog mot utbygging i Alta 1. mai. Dei sentrale parolene er: Omgjør Stortingsvedtaket, Varig vern av Alta-/Kautokeinovassdraget og Ja til nærdemokrati — nei til diktatur. I tråd med tidlegare tradisjonar vil motstandsorganisasjonane bruke 1. mai-dagen til å markere den saka som er mest brennande for folk i Alta. Ulike organisasjonar er invitert til å ta del i arrangementet.

Alta Samorg har avslått å vere med på eit Folketog. Avslaget blir grunnlagt med at dei ikkje kan samarbeide med organisasjonar som ikkje høyrer til «arbeidar-rørsla». Utbyggings-tilhengarane i Samorg meinte det var frekt at Folkeaksjonen stilte som vilkår for samarbeidet at det ikkje skulle gå paroler for utbygging i toget. Det blir dermed to tog i Alta.

KONSERT

Laurdag 26. mai er det duka for stor-konsert i Alta. Da vil musikarar frå heile Nord-Noreg stille til støtte-konsert mot utbygginga. Det er framleis uklart kven som vil stille, men i alle høve vil vi få høyre Sverre Kjelsberg, Jack Berntsen og Lars Klevstrand. Folkeaksjonen reknar med stor oppslutning.

TELLEIR

Først i juli vil tellleiren bli etablert, sannsynlegvis ovafor skiferbruddet i Tverrelvdalen. Målet med leiren er å hindre utbyggingsarbeid, men uansett kva som skjer frå utbyggarsida vil det ikkje bli kje-deleg i leiren. Folkeaksjonen førebur ulike skolerings- og aktivitetstilbod til dei som kjem. mellom anna seminar om samepolitikk, diskusjonar om vasskraftutbygging, atomkraft og miljøkamp i det heile. I tillegg er det planar om ein kultur-festival i løpet av sommaren.

HELSING TIL INGVALD JÅMA

Av Torvald Sund

Du får gjester no, Ingvald
Sjølbedt vil dei ta seg inn
på annanmanns land
Eit land du eig
men som tjuvraddar
gjennom heile saga
har freista å røva frå deg

Dei vil rispa sår i fjella dine, Ingvald
Sår som aldri vil gro att
Aldri vart desse fjella såra av deg
Dei mjuke skallane dine
set ikkje far etter seg i mose og lyng
Med varsame tråkk for folket ditt fram
Fara dykkar:
Lihtsejaevrie
Jåhtaldahke
Fiellentjahke
Giedtiebahke
bar dykk løynt i hugen
Aldri vart desse namna prenta på noko kart
Soga bar dykk sjølv
Enno ein gong vil dei freista å gje ho
eit siste dolkestøt
for så å kunne seia:
Vanlagnad

Støtt har dei nora opp eld
i von om å røyka dykk ut
Kristenfolket freista fyrst med ein heilag eld
No kjem NATO-troppar med ein annan eld
eld på hjul
eld frå himmelen
eld som brenn krater i jorda og legg ho øyde
for evig.

Men kjem dei, Ingvald
og med ei røyst som skarrar
gir ordre om åtak
Da skal vi stiga
frå fjordar, tettstader og avsidesliggjande dalar
fram over åsar og fjell:
Aksel frå gruva i Malm
fiskaren Odd frå Råkvåg
Småbrukarkona Helene frå Roan
Arne student frå Åfjord
og alle dei andre
Står vi der
som eit vern
om ein rett
dei aldri kan taka frå oss:
Retten til sjøl
å rå over fjella

SÁMI NUORAIÐ BIRRA

Dál háliidan veahas čállit sámenuoraid boahhteaggi birra, go dat orru jo leamen nu vissismeahhtun. Mon jurddašan go nuoraidskuvllas gerget, de illa dihtet maid galget ágit? Galget go joatkkaoahpu váldit vai bargat ágit. Muhtumiin maid lea miella ágit boazodoaluin, mainna máttar-

máttut lea bargan. Lea go son das boahhteaggi? Dál go oidnet ja gullat ahte nu ollu lea mi billista boares guohtuneatnamiid, ja sámebaikkiiid. Omd. ruvkedoaimmat, elfápmohuksemat, biilageainnut jnv. Dat geat skuvllas gerget, jurddašit lea buoremus eara ágit. Jos boazodoaluin álga-

šedje ja bures johtui bohtet, de gárzugoahtha, ja mo de? Muhto buohkat geain lea miella ágit boazodoaluin, galget dan dahkat. Ja de galgašedje buohkat ágit ovttaš bargat daid vuosta geat min ovddas billistit. Danne buohkat galggašedje leat fárus. Mi galggašimmet vuostala-

stit nu guhka go nagadit. Ja loahpas dáhtun jearrat dain geat riikka stivrejit: Ehpel got min ipmir? Allet váldde mis buot!

Dán mon oaiwildan sámenuoraid birra, ja mon lean okta dain.

Čállan Ellen

OM SAMISK UNGDOM

Nå vil jeg skrive litt om fremtiden til samiske ungdommer, for jeg synes at de har så usikker fremtid. Jeg tenker på at når de blir ferdig med ungdomsskolen, da er de så usikre, de vet ikke hva de skal starte med. Skal de ta videre utdanning eller finne et arbeid? De har jo selvfølgelig lyst til å begyn-

ne med reindrift, som deres foreldre og de eldre i lange generasjoner har gjort. Men de er så usikre på om det er noen fremtid i det. Nå som de ser og hører at det er så mye som er med på å ødelegge de gamle beiteområder, og hele de samiske steder. Det er f.eks. gruvedrift, kraftutbygging, bilveier osv.

De som går ut av skolen tenker vel det er best å få et annet levebrød. Hvis de begynner med reindrift og kommer godt i gang, og så begynner det å bli trangere og trangere hva da? Men alle som har lyst til å begynne med reindrift må gjøre det. Også burde alle begynne å arbeide sammen mot alt som

ødelegger for oss. Det er vel gjort en del, men alle burde være med på det. For vi må kjempe så lenge vi klarer. Og til slutt vil jeg spørre dem som styrer landet: Kan dere ikke forstå oss, og ikke ta alt fra oss?

Det var min mening om samiske unge og jeg er en av dem.

Skrevet av Ellen

VISSUÁKŠŠUVNNA — BOLIGTILTAKA

Stáda bealis áifot heaitit viessuákššuvnna Sis-Finnmarkus. Álgu dasa lea ahte stáhta uhcida juolludeami reanttuhisja mávssuhis leanaid. 1980 lea dát ruoat uhciduvvon milliun kruvnnuin 79 ektui. Dát uhcideapmi lea dahkon jearakeahhta viessoákššuvnnas. Departementa i leat iskan makkar dárbbut leat.

Viessoákššuvdna lea veahkehan viesuid hukset olggobealde márkabáikiid Sis-Finnmarkkus. Ain lea dárba sierra veahkeheapmai.

Boligaksjonen har bidratt til finansiering av dei fleste nye husa utom tettstadene i Indre Finnmark. Men framleis er behovet for særtiltak stort. (Foto: Sámiid-Hilat)

VAIKKO LEA DÁRBU: DEPARTTEMENTA HEAITA VISSUÁKŠŠUVNNA

Eanaš 79 ruoain leat geavahuvon juo go 78 lohpidedje loanaid. Ruhtalohku lei biddjon 3,6 mill. kr. Viessoákššuvnnas lea dál mill. kr ruhta uhcit go leai, dat dieđusge dahka ahte eai sáhte addit nu ollu loanaid go ovdal.

— Dat lea lohpidan eatnatvuohta, man ollu mi sahttit addit loana mi mearrida man ollu viessoákššuvdna sáhta bargat, dadja Ingolf Schanche Sámi Hilaide.

— Lohpidanmearmi ja dan uhcideapmi lea álgu dán áksšuvnna heitojupmai, dahje lea go dat dábalas čavgenpulettikka, dan in sáhte mun muitalit. Mis i jerrojuvvon ovdal go uhcideapmi bođii.

DÁRBU LEA 500 VISTAI

Daid gielddain gos viessoákššuvdna leamaš doaimmas, leat ain 330 ovdalohpadus ohcit. Mi leat Leavnnas, Gámvik, Davvesiidas ja Fálesnuoris iskan dárbbu. Schanche árvala ahte doppe leat 170 geat dárbbasit seamma veahki go Sis-Finnmarkkus. Filkkamánni lea buktan árvalusa mo heitojupmi galga dáhpuhuvvat. Dan mielde galget geargast Sis-Finnmarkkus, ja das maŋŋil viiddidit riddui. Mihttomearri lea b. 500 viesu ovdal 1987.

— Mi eat leat vel gullan departementtas maid oavvildda Filkkamánni árvalusa birra, dadja Schanche.

VISSUÁKŠŠUVDNA GALGA JOATKIT

Gielddaid oavvil lea ovttá jienalaš. Maiddai filka ja sámearganasasuvnnat celket dan seamma.

NSR celkkii jahkečoahkkimis 78'is ahte viessoákššuvdna galga viiddiduvvot sihke áiggi čađa ja maiddai guovlluide. «Dál heaitin i leat buorre danin go ain lea dárba ođđa viesuide, muhto maiddai danin go dárbbasit viesuid divodit ja maiddai bargguhisvuoda geažil.» celket NSR'as. Maiddai Norga Sámerađđi ja Kárašjoga Jothtesámisearvi gielddi viessoákššuvdna heaitimis.

NSR čujuha ovttá čoahkkimii 71'as gos ledje departementta olbmot, gos dat celke ahte dát áksšuvdna galga addit viesu buohkaide geat leat daid viesuin mat bohtet áksšuvnna vuollai. Go ásse eanet go okta bearaš ain viesus, lea viesso dárba stuorat go viessolohku mat galget divvojuvvo.

DEPARTTEMENTA: MIHTTOMEARRI LEA JUKSON

I dat cealkamuš ráfehuhte

departementta. Ovttá čoahkkimis Čáhcesullos guovvamánus dajai gielddadepartementta olmmoš dal lei juksan dan maid galgai, danin go ledje huksen dan lohku viesuid mi leai álggus jurddašuvvon.

— Departementta olbmot jerre Čáhcesullos čoahkkimis ahte lea go šat dárba sierra lágadusaide, ja dat gažaldat lea ain, dadja njunuš hálldaseaddji gielddadepartementtas, Kristiansen nammasaš, Sámi Hilaide.

Filkkamánni árvalusa bohta mannat dábalas geainnu, ja dát gažaldat viessoákššuvnna birra bohta Stuoradiggaš gielddadepartementtas, dadja son.

Mi jeraimet manin lohpadusruoat leat uhcon? Dasa dadja Kristiansen ahte leat dábalas gáržudeamit sivan, Státtaruhtajuolludeamis, ja maiddai heaitin áigumušat.

— Leamaš álo oavvil ahte viessoákššuvdna galgai leat dušše ovttá áiggi, ja leat geat dáfus mihttomearrit jukson, cealka son. Departementta olbmot oavvildedje Čáhcesullos ahte dál i leat sáhká darvasmeahttu viesuin, muhto dábalas susialalaš váttisvuodain nu go muđui ge riikkas. Mi bealistat ávžžuhat departementta olbmuid ássat moadde dálvemanu heitogit

lovdojuvvon viesuin Sis-Finnmarkkus, hivsseha ja lávggodanlanja haga. Ja dasto leimmet sággastallat dearvasmeahtunvuoda birra.

VÁTTIS DILIT DEIVET VUOT HEITTOGEAMOSIID

— Dákkar heittigis áiggiid i leat departementa hálahallamis, dajai Iver Utsi go mi jeraimet sus viessoákššuvnna birra. Jos fal lea vuotnaguolasteaddji Porsanggus dahje eret jeargaluvvon badjesápmelaš Kárašjoga, de i leat buore sáni oázžut. Muhto go guottašii Volvo, Statoil dahje NVE nama, dalle lea geaidnu oanehit. Dalle leat ruoat ge sadjosis. Dát lea dábalas heittot áiggi pulettikka dassalit váttisvuodaid ja gánnahis bargosajiid eret, danin ahte kápitaherraid oázžut čađa vigi haga.

Jos viessoákššuvdna heitojuvvo, lea garra čorbma eallin dássai Sis-Finnmarkkus. Vuostalastin lea mearkkašatti sihke gielddain, sámearganasuvnnain. I leat sivan diktít doarukeahhta heaitit viessoákššuvnna.

GALGA GO VISSUÁKŠŠUVDNA BISTIT ÁGIBEAIVVI

Viessoákššuvdna lea bistan 10 jagi. Ain lea dárbbu stuoris sierra juolludemide. Dát dárbbut leat histurijas álgan, erenoamažit soahte histurijas, ja dan huksemis mi dáhpuhuvai maŋŋil soađi. Muhto siva lea maiddai ahte dienas guovllu dábalas bargguin lea nu heittot ahte olbmot eai suite lea viesu ruhtadit veahki haga, erenoamažit dainna viessohattiin mat leat Finnmarkkus. Dasa lassin bohta ahte bargguhisvuota lea stuoris daid guovlluin gos viessoákššuvdna leamaš Stivrčoahkkimis guovvamánus cealka NSR: «NSR čuoččuha ahte lea dárbbaslaš jurddašit bargosajiid birra maid viessoákššuvdna oktavuodas.

Sámi oaidnu lea ahte buot ovddos guvlui jurddašepmi galga álggu váldit dan eallinvuogis ja ássanvuogis mi lea huksejuvvon eanandoalu, vuotnabivddu, boazodoalu ja meahcebiivddu ala. Ealahus lea ahte mangga barggus viežžat dietnasa dahje ealahusa, gos juohke bargu lea ovttá dehalas birgemii mi fas geavaha daid buiid mat guovvlus leat. Dát eallinvuohki lea rášši eara ealahusaid ektui ja ferte nanne-

juvvot.»

Stáhta pulettikka odne lea ahte daid ealahusaid dassalit eret. Boazosápmelaččaid lohku galga beliin uhciduvvot. Ain eanet guohtuneatnamat váldujit eara atnu. Sápmelaččat eai leat ožžon vuogivuođaid daid eatnamiida maid si leat atnan čuohtajagiid.

Ráđoehus vuollana ruošsaiid stulljemii Barentsábis. Dát sin stulljen áita oppa rittu ássama, erenoamažit vuotna gáttiin. Dasa lassin bohta ahte riggodagat mannet olggobeallai Finnmarkku, doppe dat riggu diid olbmuid. Dát guoska sihke siseatnamii ja riddui, dat guoska sihke birgui ja guollai, málbmii ja fápmui.

Nu guhka go dát pulettikka jotkojuvvo, de lea maiddai dárba joatkit sierra vehkiid danin ahte eallin dási bisuhit. Dát dárbbut sáddet bistit dassai go olbmot lea leat ealgadain šaddan riggodagaid alde, ja geavahit daid alcceseaset buorin.

Trass i stort behov:
Departementet vil avvikle boligtiltaka

Staten vil no avvikle boligtiltaka for Indre Finnmark. Første skritt i denne avviklinga er at tilsagnsramma for rente- og avdragsfrie lån som skal utbetalt i 1980, er redusert med ein million i forhold til '79. Denne nedskjæringa er foretatt utan rådføring med boligtiltaka og utan at departementet har undersøkt behovet for særtiltak.

Mesteparten av boligtiltaka sine løyvingar for '79 på 3,6 millioner er brukt opp i form av lånetilsagn gitt i '78. Boligtiltaka disponerer no ein million mindre, og det vil sjølv sagt resultere i at dei kan gi færre tilsagn om lån.

— Det er tilsagnsramma,

ramma for kor mykje vi kan gi i lån, som i hovudsak er avgjort for boligtiltaka sin aktivitet, seier leiar for boligtiltaka, Ingolf Schanche til Sámiid-Hilat. — Om nedskjæringa av tilsagnsramma er starten på avviklinga av boligtiltaka, eller om det er resultat av dei allmenne innstrammingsiltaka kan ikkje eg svare på. Vi var i alle høve ikkje spurt for denne nedskjæringa kom.

TRENG 500 NYE BOLIGER

I dei kommunane som til no har vore omfatta av boligtiltaka står det att om lag 330 prioriterte søkarar. Det har og vore gjort registreringar i Porsanger, Gamvik, Lebesby og Kvalsund. Schanche rekner med at det i desse områda er om lag 170 som har behov for tilsvarande særtiltak som i indre områder. Fylkesmannen har lagt fram eit framlegg til avviklingsplan som går ut på å

dekke behova i indre strøk først, for så å utvide tiltaka til kystkommunane. Målsettinga er anslagsvis 500 leiligheter fram til 1978.

— Vi har enno ikkje fått respons frå departementet på fylkesmannen sitt framlegg, seier Schanche.

BOLIGTILTAKA MÅ HALDE FRAM

Dette er eit samstemt krav både frå kommunane, fylket og dei samiske organisasjonane.

NSR slo i landsmøtevedtak i '78 fast at boligtiltaka må utvidast både i tid og geografisk: «En avslutning på det nåværende tidspunkt vil være uheldig både ved at det fremdeles er behov for nye boliger og utbedringer samt sysselsettingsmessig», heiter det i vedtaket. også Norsk Sameråd og Karsjøk Flyttsamslag går klart imot eit avvikling av boligtiltaka no.

VISSUÁKŠŠUVNNA – BOLIGTILTAKA

IVER UTSI, NORDKAPP:

VISSOÁKŠŠUVDNII LEA DÁRBUMIEHTA FINNMARKKU

Mi dárbbasat viessoákkššuvnna miehta Finnmarkku, cealka Iver Utsi. Son lea Nordkapp Sámi searvvis ovdalmmái, mi 77'as iskkadii viesso dárbbuid nannama bealde Nordkapp gielddas. Das bođii ahte vuollai 30

vistti ledje dohkketmehtumat. Eatnašat ledje manñilsoađi visttít, gos ásse vuoras olbmot geaiguin i lean várri divuhit viesuid.

— Go bođii sáhka viiddidit viessoákkššuvnna, válden ieh ássi bajas gieldda kántuvrra haovdadin ja sátnegoiheddjin, dadja Ivar Utsi — si mihte ahte dárbum lea dahkat maid nu, ja mi válddiimet Nordkapp Sámi searvvis dan barggu ahte ohat makkar dárbbut ledje nannama bealde. Dát iskan i máksan gildii go johtingoluid. Muhto go bođiimet ruoktot daid loguin maid leimmat gávdnan, de lea juo ahte i leat dárbum Nordkapp gielddas daid sierra juolludemiide.

— Manne i?

— In dieđe, muhto lean jurd-

dašan ahte lea danne go Sámiid searvi lea ángiruššan dainna ássiin. Muhto veadja lea maid ahte Nordkapp gielda i dárbbas dárkkar veahki go lea nu jábalaš, boagusta vel ieh.

— Departementa áigu heaitit viessoákkššuvnna. Maid dasa dajet?

— Dan i sáhte oppa bidjat ge gažaldaga vuollai ahte lea go dárbum. Assan dássi sihke Sis-Finnmarkkus ja vuotnagáttiin fávlelii lea heittot. Dat manñilsoađi visttít lea heittogaa.

Daid guovlluin i sáhte dušše sápmelaččaide addit veahki,

oaivvilda Ivar Utsi. — Boarrasis lea eanaš olbmot dáppe sámesogas. Muhto áiggiid čađa lea seahkanan sihke láttesogaide ja dážasogaide, nu ahte dáppe i leat álki sirret sogaid nu, dadja son.

Ivar Utsi i máhte rábmot stáhta gáržžidanpuletihka.

— Departementa i dáhto gulat dábalaš olbmot dahje gieldda nu guhka go gáržžideamen lea.

Ássandássi eanaš manñilsoađi visttiin lea heittot, ja viessoákkššuvdna berre viiddiduvvot maidai rittu guovlluide, dadja Ivar Utsi, Nordkapp Sámi searvvi ovdalmmái. (Govva Sámi Hilain)

Viessobagadeaddji Thorvald Johansen:

I LEAT BUORRE DÁL HEAITIT VISSOÁKŠŠUVNNA

— I boade mihkege buriid juos dál heitet viessoákkššuvnna. Dárbum lea ain stuoris, dadja viessobagadeaddji Thorvald Johansen, Álaheajus Sámi Hilaide.

— Viessoákkššuvnna lea dál huksen daid viesuid maid álggus ledje jurddašan, 600 viesu. Muhto árvaleames lea dát lohku beare unni. Iskkadeamit lea čájehan ahte badjeolbmot ásse marga bearraša ovttá viesus.

Eaktu dainna divodemiin lea ahte juohke bearraš galgga oázot iežas viesu. Bearrašiid lohku lea mealgat stuorat go dat lohku mi váldui viesuid birra. Dasa lassin bohtet si geat dan logi jagis lea ieža dáludan ja dál dárbbasit viesu ieža.

Thorvald Johansen lea viessoákkššuvnna bargan álggu rájes, logi jagi dás ovdal. Su doaimma lea addit tehnikhalaš ja ruoaid dáfus veahki daidda geat áigot viesu hukset. Maidai galga veahkehit gávdnat vuogas viesu, deavdit buot lágan báhpariid jna.

GOLBMA BEARRAŠA 50 M²

— Ássan dilli lea erenoamaš

heittot 60 siste Sis-Finnmarkkus, dadja son. — Eatnašat daid manñilsoađi viesuin ledje galkunmuttus. Viesut ledje uhcit, birrasiid 50 kvadrát mehtera, muhto dárkkar viesus sáhte lea golbma bearraša. Dasa lassin i lean dahkon albmá huksenbargu go viesuid ceggejedje.

Dearvvašvuodaráđi Guovdageainnus celkki ahte dát viesut ledje dearvasmeahtun skajat.

Álggus juolludii departementa moatte bearraša váras ruoaid danin ahte si galge beassat divut daid. Ruhta lohku lea b. 2500—5000 kr ruhta juohke visoi. Juolludepmi addui 50 bearraši. Boadus dan barggu lea ahte dás i lean mihkege ábui, dasa galgga eara jos galgga

lea áhpu.

Dál bođii viessoákkššuvdna Sis-Finnmarkui. Dasa gulle Deanu, Unjargga, Kárašjoga ja Guovdageainnu gieldat ja vel Leavnnjas siskkimus guovllut. Mi galggaimeit veahkehit loahpparuhtadeapmai viessohuksejeddai ja maidai veahkehit tehnikhalaččat ja ruhtavehkiin. Dasažii lea 500—600 ođđa viesu huksejuvvo dárkkar vehkiin. Dat mearkkaša ahte eanaš viesut mat leat ceagganan olggobealde márkán báikkid lea veahkehuvvon dán ákkššuvdna bokte.

VUVDON VISSOGÁVPPALAČČAIDE

— Leat go bohtan ođđa viesut Sis-Finnmarkku váras?

Ogsa i kystomráda er boligstandarden skral mange plassar. Det gjeld sær-

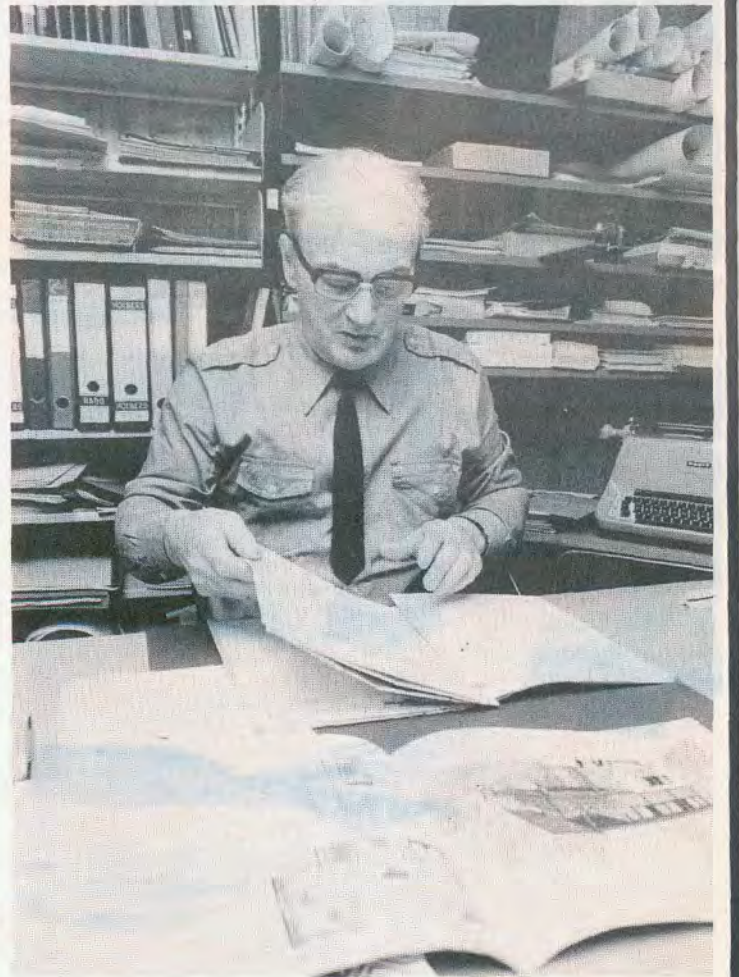
— Eanaš viesut lea bohtan gávpalaččain ja gárvvesviesut viessogávpalaččain, ja dát viesut eai leat álo ovttá dohkalaččat Sis-Finnmarkui. Muhto mi lea gáibidan buoret loavdima, liggema ja na. Dál go juolludeamit uhciduvvojit, de dahka dat ahte lohku uhcu. Viesso buorruvuoda mi eat sáhte billistit.

— Man guhka ferte vel hukset dárkkar vehkiin ovdal leat doarvái viesut?

— Algojurdda lea ahte viessoákkššuvdna galgga áiggi dáfus lea mearriduvvon áiggi siste. Muhto čielggas lea ahte odne i lea dahkon doarvai. Dárbum lea stuorat go álggus gávnnahejje.

leg attreisingshusa. Dette biletet er frå Porsanger. (Foto: Sámiid-Hilat)

Maidai rittu lea ássan heittot mánnga báikkis. Erenoamažit lea manñilsoađi visttít heittogaa. Dát govva lea Leavnnjas. (Govat: Sámi Hilain)

NSR viser og til eit møte med representantar for departementet i -71, der det vart uttalt at tiltaka skulle dekke boligbehovet for alle i dei registrerte boligane. I og med at det bodde fleire familiar i mange av husa, blir talet på boligtrengande større enn talet på registrerte hus.

DEPARTEMENTET: MÅLSETTINGA NÅDD

Men dette gjer ikkje særleg inntrykk på departementet. På eit møte i Vadsø i februar meinte representantar for Kommunaldepartementet at boligaksjonen no måtte oppsummerast som vellukka, i og med at ein har bygd det talet boliger som var utgangspunktet for aksjonen.

— Departementet sine utsendingar stilte på møtet i Vadsø spørsmålsteikn ved behovet for fortsatte særordningar, og det spørsmålsteiknet står fra-

mleis, seier ekspedisjonssjef Kristiansen i Kommunaldepartementet til Sámiid-Hilat.

Fylkesmannen sitt framlegg vil bli behandla på vanleg måte, og spørsmålet om boligtiltakka si framtid vil venteleg bli lagt fram for Stortinget i løpet av vårsesjonen, seier han.

På spørsmålet om korfor tilstandsramma har blitt skåret ned, svarer Kristiansen at det både skyldes dei allmenne innstrammingstiltaka i samband med statsbudsjettet og planane om avvikling av boligtiltakka. — Det har jo heile tida vore meininga at boligtiltakka skulle vere midlertidige, og forsviðt har jo målsettinga blitt nådd, seier han.

Departementet sine utsendingar meinte på Vadsø-møtet at det no ikkje lenger er snakk om helsefårlege hus, men om særskilte sosiale problem som ein og finn andre plassar i landet. Vi vil for vår del rá til at

departementet sine utsendingar tilbringer nokre vintermånader i dårleg isolerte hus i Indre Finnmark, utan bad og WC. Sá kunne vi etterpå diskutert kva som var «helsefårleg».

KRISA RÁKER DEI SVAKAST STILTE

— I desse innstrammingstider er ikkje departementet tilsnakkandes, sa Ivar Utsi da vi intervjuva han om boligtiltakka. Nei, om ein er fjordfiskar i Porsanger eller bortrasjonalisert reindriftsame i Karasjok, kan det nok vere vanskeleg å ná fram. Men heiter ein Volvo, Statoil eller NVE er vegen kortare. Da sitt pengane laust. Det er tradisjonell kapitalistisk krisepolitikk á sanere vekk sosiale tiltak og uprofitable næringer, for á berge storkapitalen mest mogleg skadeslaus gjennom den krisa dei sjølv har skapt. Nedskjeringane overfor boligtiltakka er i så må-

te typiske.

Avvikling av boligtiltakka vil vere eit hardt slag mot levestandarden i dei samiske områda. Motstanden mot avvikling er massiv, både frå kommunane det gjeld og frå dei samiske organisasjonane. Det er ingen grunn til at staten skal få avvike tiltakastilt og roleg, utan sverdslag.

SKAL BOLIGTILTAKA VARE EVIG?

Boligtiltakka har no vart i ti år. Framleis er behovet for særtiltak stort. Dette behovet heng saman med historiske forhold, særleg gjenreisninga etter krigen. Men det heng og saman med det faktum at inntektane i dei tradisjonelle næringane ligg så lågt at eit fåtal makter á finansiere eigen bolig utan støttetiltak, særleg med dei stive byggeprisane vi har i Finnmark. I tillegg kjem at arbeidsløysa er høg i dei område

som er omfatta av boligtiltakka.

På eit styremøte i februar i år vedtok NSR: «NSR fastholder at det er nødvendig á planlegge næringsgrunnlaget parallelt med boligtiltakene».

Fra samisk synsvinkel må all planlegging ta utgangspunkt i at næringsgrunnlaget og bosettingen er bygd på jordbruk, fjordfiske, reindrift og utmarksnæringer. Disse næringene forekommer oftest i kombinasjon, hvor hvert ledd inngår som en naturlig og likeverdig del i et næringssystem som mottar tilsig fra stedlige ressurser. Dette system er sårbart for inngrep og bør styrkes.»

Staten har i dag ein politikk for rasering av desse næringane. Talet på reineigarar skal bortimot halverast. Stadig fleire beiteområder blir tatt til andre formål. Samane har ikkje fått godkjent rettane til dei områda dei har brukt i århundrer.

Regjeringa legg seg flat for russarane sitt rovfiske i Barentshavet. Eit rovfiske som trugar bosettinga langs heile kysten, og særleg i fjordane.

I tillegg kjem at ressursane gjennom århundrer har gått ut av Finnmark, til foredling (og fortjeneste) andre plassar. Det gjeld både innlandet og kystområda, det gjeld både kjøtt og fisk, malm og kraft.

Så lenge denne politikken held fram, vil og behovet for særtiltak for á oppretthalde ein forsvarleg levestandard vere til stades. Behovet vil halde fram inntil den dagen folk sjølv har sikra seg råderett over ressursane, og utnyttar dei til sitt eige beste.

VI ESSUÁKŠŠUVNNA – BOLIGTILTAKA

Iver Utsi, Nordkapp:

VI TRENG BOLIGAKSJON FOR HEILE FINNMARK

Vi treng ein boligaksjon for heile Finnmark, slår Ivar Utsi fast. Han er formann i Nordkapp Sámiid Særvi, som i -77 gjorde ei undersøking av boligbehovet på fastlandssida i Nordkapp kommune. Dei kom fram til at i underkant av 30 hus var av utilfredsstillande standard. Dei fleste var attreisingshus, kor det budde eldre folk utan økonomi til å koste større reparasjonar sjølv.

— Da det var snakk om å utvide boligaksjonen sitt virkeområde, tok eg sjølv opp dette spørsmålet med kontorsjefen og ordføreren, seier Ivar Utsi. — Dei var samde i at noko måtte gjerast, og i Nordkapp Sámiid Særvi sin regi foretok vi ei

registrering av boligbehovet på fastlandssida. Denne registreringa kosta ikkje kommunen meir enn reiseutgiftene. Men da vi kom tilbake til kommunen med resultatet av registreringane, fann formannskapet ut at dei ikkje trengte sær-

tiltak i Nordkapp.

— Korfor ikkje?

— Eg veit ikkje, men ein tanke var at dei avviste det fordi sameforeninga hadde tatt initiativet. Men det er jo mogleg at Nordkapp kommune har så flust med pengar at dei ikkje treng tilskott, legg han ironisk til.

— Departementet vil avvikle boligtiltaka. Kommentar til det?

— Ein kan ikkje sette spørsmålsteikn ved behovet for særtiltak. Boligstandarden ikkje berre i Indre Finnmark, men også frå fjordbotten og utover er skral. Det gjeld særleg attreisingshusa frå sist på førtita-

let.

I desse områda kan ikkje boligaksjonen berre gjelde den samiske delen av befolkninga, meiner han: — Frå gammalt av er dei aller fleste bosettingane her omkring samiske. Men med åra har befolkninga vorte oppblanda med både finlendarar og nordmenn, så det er ikkje råd å sette klare grenser mellom ulike grupper, seier han.

Ivar Utsi har lite godt å seie om den statlege innstramningsspolitikken: — Departementa er nesten ikkje tilsnakkandes for ein vanleg mann eller ein vanleg kommune når dei driv innstramming, seier han.

Boligstandarden i dei fleste attreisingshusa er uforsvarleg, og boligaksjonen bør utvidast til også å gjelde kystområda, meiner Ivar Utsi, formann i Nordkapp Sámiid Særvi. (Foto: Sámiid-Hilat)

Med sine store glassflater og tildels mangelfulle isolering er ikkje dei konvensjonelle hustypene frå ferdighusfirma alltid like godt egna for klimaet i Indre Finnmark, meiner Thorvald Johansen. (foto: Sámiid-Hilat)

Boligretteiar Thorvald Johansen: UHELDIG Å AVVIKLE BOLIGTILTAKA NO

— Det vil vere uheldig å avvikle boligtiltaka no. Behovet er på langt nær dekket, seier boligretteiar Thorvald Johansen i Alta til Sámiid-Hilat. — Boligtiltaka har no behandla det talet som var utgangspunktet for aksjonen, 600 boliger. Men truleg var dette talet satt altfor lågt. Undersøkingar viser mel-

lom anna at det i flyttsameboligane kunne bo fleire familiar. Forutsetninga med rehabiliteringa var at kvar familie skulle ha sin eigen bolig. Talet på boligtrengande vart dermed atskillig større enn talet på registrerte kondemnabile boliger.

I tillegg kjem at mange familiemedlemmer i løpet av dei ti åra som har gått no har stifta eigen familie, og dermed blir boligsøkarar.

Thorvald Johansen har vore tilknytt boligaksjonen sida starten for ti år sida. Hass jobb er å gi teknisk og økonomisk rettleiing til boligsøkarane, leie fram høveleg hustype, hjelpe til å fylle ut lånesøknader, festekontrakt osv.

TRE FAMILIAR PÅ FEMTI KVADRAT

— Boligsituasjonen i Indre Finnmark var på sekstitalet rett og slett ille, seier han. — Ein stor del av attreisingshusa frå femtitalet var kondemnabile. Husa var små, omlag femti kvadratmeter, men det kunne bo opptil tre familiar i dei. I

tillegg var det ofte gjort dårleg arbeid da husa vart satt opp.

Helserådet i Kautokeino karakteriserte desse husa som helsefårlege rønner.

I utgangspunktet hadde departementet stilt til rådvelde eit mindre beløp for at ein del flyttsamefamiliar skulle få lappa på husa sine. Det dreide seg om 2500 – 5000 kroner i stønad til kvar bolig, fordelt på vel femti husstandar. Konklusjonen på dei undersøkingane som vart gjort, var at desse løyvingane ikkje monna, det måtte meir drastiske tiltak til.

Boligtiltaka for Indre Finnmark vart til. Boligaksjonen omfatta Tana, Nesseby, Karasjok og Kautokeino og den sørligaste delen av Porsanger. Vi skulle bidra med toppfinansiering av boligane, og yte teknisk

og økonomisk hjelp. Til no har boligtiltaka ytt hjelp til 550 – 600 nybygg eller reparasjonar. Det veit seie at mesteparten av dei nye husa utom tettstadene har vorte delfinansiert gjennom boligtiltaka.

PRISGITT FERDIGHUSFIRMA

— Har det vorte utvikla eigne hustypar for Indre Finnmark?

— Stort sett har vi vore henvist til konvensjonelle hustypar frå ferdighusfirma, og desse har ikkje alltid vore like godt egna for forholda i Indre Finnmark. Men vi har stilt krav om høg boligstandard når det gjeld isolering, oppvarming og liknande. Når no tilslagsramma blir skåret ned, går det ut over talet på nybygg.

Kvalitetskrava kan vi ikkje slippe av på.

— Kor lenge må boligtiltaka halde fram for å dekke behovet?

— Forutsetninga var at boligaksjonen skulle vere avgrensa i tid. Men det er i alle høve klart at behovet ikkje er dekt i dag. Behovet er langt større enn det som vart registrert i startfasa.

Men det er jo heller inga løysing å halde fram med desse tiltaka til evig tid. Det hjelper ikkje å bygge hus til folk, om dei ikkje har arbeid. Etter mi meining må ein legge opp til intensive tiltak for at folk skal bli økonomisk sjølvhjelpen, seier Thorvald Johansen.

BLI ABONNENT!

Klipp ut kupongen og send den til: KLASSEKAMPEN, distribusjonen, boks 2046, Grünerløkka, Oslo 5.

☐ Helårsabonnement . . kr. 550 ☐ LØRDAGSAVISA: ☐ 1 år kr. 130
☐ Halvårsabonnement . . kr. 275 ☐ ½ år kr. 65
☐ Kvartalsabonnement . . kr. 138 ☐ ¼ år kr. 33
☐ Månedabonnement . . kr. 46

Navn:

Adresse:

Poststed:

KLASSEKAMPEN

Utgitt av ARBEIDERNE KONGUNISTPARTI (marxist-leninistene)

Boks 2046, Grünerløkka, Oslo 5. Tlf.: (02) 67 49 90.

LOKALREDAKSJONER:

• BERGEN: Nøsteg. 6, tlf. (05) 21 31 74 • GRENLAND: Storgata 183, 3900 Porsgrunn
• HAMMERFEST: Postboks 1087, 9601 Hammerfest • HARSTAD: Boks 425, 9401 Harstad
• LONGYEARBYEN: Boks 407, 9170 Longyearbyen • MO I RANA: O.T. Olsensgt. 44b, 8600 Mo i Rana • TROMSØ: Boks 308, 9001 Tromsø • TRONDHEIM: Prinsensgt. 14, tlf. (075) 25 278 • ALESUND: Boks 22, 6017 Asestranda.

• ABONNEMENT: Merk konvolutten «Distribusjonen». Postgiro: 2 06 69 91, bankgiro: 1600 402 766 7 • KOMMISSIONÆRER: Postgiro 2 08 16 69
• ANNONSER: Merk konvolutten «Annonse». Postgiro: 4 40 05 03
Klassekampen er trykt hos A/S Duplotrykk

Arbeidernes Kommunistparti (m-l):
Postadresse: Boks 211, Sentrum, Oslo 1

Henvendelser til partiet kan ellers formidles gjennom tlf. (02) 35 22 50, Klassekampens kontor i Øvre gt. 7.

AKP(m-l) BERGEN: Nøsteg. 6, tlf. (05) 21 65 51.

AKP(m-l) TRONDHEIM: Henv. til Klassekampen, Prinsensgt. 14, 7000 Trondheim, tlf. (075) 25 278.

SÁMIID-HILAT: Sameavis. Boks 2046, Grünerløkka, Oslo 5. Postgiro 2 32 35 74.

STÁHTA BOAZODOALLOSKUVLA BORKENESAS

Áidna dákkar riikkas

Stáhta Boazodoalloskuvla lea Borkenesas Kvæfjord gieldas, ½ miil la eret Harstadas. Mi jearaimet skuvlaovddastuožžus, Jens Halvdan Moslias, manne skuvla lea nu guhkkinn eret guovddas sámevuolluin.

— Sivvan dasa lea ahte go skuvla johtui biddjui, de Borkenesas gávdnojedje guoros lanjat. Dasa lassin ahte skuvla sádda gasku davsisámiid ja lullesámiid guovlluid. Muhto mángga dáfus livččii vuoitun jos skuvla livččii guovddas sámevuolluin, omd Sis-Finnmarkkus. Sámit goittot leat gáibidan ahte skuvla

galga dohko fárrehuvot. Muhtun departementta lávdegoddi lea dán dál guoraheamen. Lávdegoddi galga maid skuvlapiána guorahit. Boazodoalloskuvla lea faga skuvla boazodoalu váras mi bista 10 mánu. Dan áiggis oahppiin lea 110 diimmu luohťaga, 250 diimmu ekonomia fagat, 350 diimmu produksuvdnateknihkalaš fagat ja 80 diimmu boazodoallooahppu. Muđui lea 10 diimmu sámi kultuvrahistorja.

— Lea váidalahtti ahte nu unnan lea kultuvrahistorja skuvllas, erenoamážit go muđui nu unnan dan bir-

ra leat ovdal oahppan. Mi gallet maiddei Romssa Musea, sámi ossodaga guokte beaivve, ja lágideaddjin leat musea iežas olbmot.

Boazodoalloskuvlii beassa álgit go lea 17 jage deavdan, ja goittot jagi boazobarguin bargan. Logi jagis go skuvla leamaš doaimmas, buohkannassii leat 77 oahppi skuvlla vázan.

— Mi leat guorahan gosa oahppit leat manadan manna go skuvllas leat geargan. Ja illudahtti boadus leai ahte 39-is leat dál boazodoalus. Muhtumat leat hálddaha virggiin

dahje muđui čadnon boazodollui.

Mosli i leat gal ieš sápmelaš. Son lea vázzan Eanadoalloallaskuvlla.

— Ollus oahppiin máhttet beaivvalaš boazodoalu ollu buoret go mon. Ollu lean oahppiin oahppan dáid jagiin. Muđui geahččalit oktavuođa doalahit sámiiguin go leat jođus. Dan beaivve go boazosápmelaš gávdno geas lea doarvai teoralaš oahppu ja háliida dán virgai, de lea dasa bures boahťin.

Vihťta oahppi muhto sadje guovtlenuppelohkasii

— Leat mánga siva manne mon álgan Borkenesii. Muhto deataleamus lea ahte háliidan oahppat eambo boazodoalu birra. Mus lea alddan bohccot. Muhto go skuvlla lean ferten vázzit čieža jage rájes, de leamaš ollu eret boazobarggus, ja in dieđus buot oahppan. Manna skuvlla lea plánas eanet boazodoalu birra oahppat Eanadoalloallaskuvllas. Boazodoalloskuvla adda vejolažžan álgit 2. jagis allaskuvllas.

Elna Mai Sara Bállagis Romssas dat dán muitala. Son lea okta dain viđa oahppiin geat dál leat boazodoalloskuvlla vázzimin.

Nils Jáma Snáas lea bohccuiguin bargan ja oaiivilda lea deatalaš fagaohpu oazžut.

— Mon doaiivun boazodoalus lea boahťeigi, ja doaiivun skuvla adda sihke miela ja deatalaš oahpu.

Dasa lassin lea deatalaš eara vuđiid oahppat go maidda ieš lea hárjanan.

Inger Margrethe Eikermann Guovdageainnus lasiha ahte lea stuorra dárbu olbmuid geain lea boazoealahusa duogaš ja fagaohppu hálddahaš ámmahiidda.

Eai gávdno sámegeat oahppogirjiit skuvllas, ja i leat sámi historja dahje kultuvrahistorja fagan.

— Lea menddo uhcan 10 diimmu kultuvrahistorja dáppe, Knut Jáma Røyrvikas dadja, muhto vuostta-muššan nuoraidskuvllas ja joatkkaskuvllas galggašii dat eanet oahpahuvvot.

Boazodoalloskuvllas lea sadji 12 oahppii, ja buot njealjis geaiguin mi humaimet, oaiivildit lea dárbašlaš juohkit skuvlla birra eanet dieđuid sámevuolluin, vai eanet

skuvlii ozašedje. Eai nuoraidskuvllas eai ge joatkkaskuvllas si lean maidige dán skuvlla birra gullan.

— Dáppe lea ollu maid oahppat. Nuorra sápmelaččat geat bohccui-

guin áigut bargat, berrejt áinnaš dán skuvlla vázzit. Goittot ge ahte veaahas ekonomia birra oahppat, Inger Eikermann loahpaha.

STATENS REIN-DRIFTSSKOLE PÅ BORKENES
Eneste i sitt slag i landet

Elna Mai Sara

Inger Eikermann

**FEM ELEVER
MEN
PLASS TIL TOLV**

— Det er flere årsaker til at jeg begynte her på Borkenes, men det viktigste er at jeg vil lære mer om reindrift. Jeg har selv rein sammen med flokken til foreldrene mine, men etter som jeg har gått på skole siden jeg var sju år, har jeg på mange måter vært lenge atskilt fra reindriften både i teori og praksis. Etter utdanninga her har jeg planer om å videreutdanne meg innfor reindrift på Landbrukshøgskolen.

Reindriftsskolen her gir kompetanse for å komme inn på 2. året på høgskolen.

Det er Elna Mai Sara fra Ballangen i Troms som sier dette. Hun er en av de fem elevene som for tida går på reindriftslinja. Nils Jáma fra

Snåsa har drevet med rein og mener det er viktig å ha fagutdanning.

— Jeg regner med at det er ei framtid for reindriften og

jeg håper skolen her kan gi både inspirasjon og viktige impulser. Dessuten er det viktig å lære om andre driftsformer enn dem vi er vant til.

Inger Margrethe Eikermann fra Kautokeino legger til at det er stort behov for folk med bakgrunn i reindriftsnæringa og fagutdanning til administrative stillinger.

Det er ingen lærebøker i samisk på skolen, og det er heller ingen fag som heter samisk historie eller kulturhistorie.

— Det er jo lite med bare 10 timer kulturhistorie her, kommenterer Knut Jáma fra

Røyrvik, men det er vel først og fremst på ungdomsskolen og i gymnaset at dette skulle vært prioritert opp.

Reindriftsskolen har plass til 12 elever, og alle fire vi snakket med mener det må bli mer informasjon i de samiske miljøene slik at det blir flere søkere. Verken på ungdomsskolen eller på gymnaset hadde de hørt noe om denne skolen.

— Det er mye å lære her. Unge samer som skal drive med rein bør etter min mening absolutt innom her. Om ikke annet så for å lære litt om økonomi, avslutter Inger Eikermann.

Jens Halvdan Mosli

Statens Reindriftsskole ligger på Borkenes i Kvæfjord kommune, 1,5 mil fra Harstad. Vi spurte klasseforstanderen for reindriftslinja, Jens Halvdan Mosli, hvorfor skolen er lagt så langt unna de samiske kjerneområdene.

— Ja, det kom av at da skolen blei oppretta, så var det tilfeldigvis ledige lokaler her på Borkenes. Dessuten var det et argument at skolen lå mellom de samiske områdene i nord og sør. Men det er klart at såvel søkninga til skolen som feltressursene våre ville tjent mye på om skolen hadde ligget i f.eks. indre Finnmark. Fra samisk hold er det et bastant krav om at skolen må flyttes. Dette vurderes nå i en komite som er nedsatt av departementet. Der skal også skoleplanen som har vært uforandra siden skolen starta, opp til vurdering.

Reindriftsskolen er en fagskole for reindrift som varer i 10 måneder. I den tida skal elevene gjennom 110 timer naturfag, 250 timer økonomiske fag, 350 timer produksjonstekniske fag og 80 timer reindriftskunnskap. I en gruppe som heter allmennfag på 160 timer er det 10 timer om samenes kulturhistorie.

— Det er en svakhet at vi har så lite kulturhistorie på skolen, særlig siden dette er

en god del forsømt i den undervisningen som elevene har på forhånd. Vi har et opplegg som elevene er fornøyd med. I regi av Tromsø Museum har vi et besøk i Tromsø der vi over to dager har en grundig gjennomgang av den samiske avdelinga på Tromsø Museum, leda av museet sine folk. Dette kompenserer for mye klasseromsundervisning.

Opptakskravene for å komme inn på reindriftsskolen er å være 17 år samt ha minst 1 år reindriftspraksis eller tilsvarende. På de ti åra skolen har eksistert, har det blitt uteksaminert 77 elever fra skolen.

— Vi har nettopp undersøkt hvor det blir av elevene som har gått på skolen. Den ga det gledelige resultatet at hele 39 av disse er gått tilbake til aktiv reindrift. En del er gått inn i administrative stillinger med tilknytning til reindrift.

Mosli er ikke sjøl same. Han er utdanna fra Landbrukshøgskolen.

— Mange elever kan dette med reindrift i praksis mye bedre enn meg. Jeg har lært mye av elevene mine i disse åra. Vi prøver jo å knytte til oss samer og oppsøke samiske områder i forbindelse med feltkursene. Men den dagen det finnes noen fra reindriftsnæringa som også har teoretisk bakgrunn og som vil ta over, så stiller jeg så absolutt plassen min til disposisjon.

STUDIEGURGALAS STUDIE

Nášuvdna – nášunalstáhta

Josef Stalin er den som har formulert den skarpeste definisjonen av en nasjon.

Sámiid-Hilain dás rájis šadda fásta studie-
gurgalas. Dán vuolde mi guorahit sámiid čearddalaš ja sosialalaš luođusmahttin áššiid. Jos dus ležžet gažaldagat, moaitamušat, sávaldagat makkar áššiid galggašeimmet guorahit, de čális midjiide. Muhto saji dáfus eat várre šatta vuođolaččat doarvai áššiid suokkardit. Muhto goit ge muhtun muddui guovddaš áššiid digaštallat.

NÁŠUVDNA

Stalin lea guhte čielgaseamusit lea nášuvdna ráddjen. Čállosis «Marxisma ja čearddalaš gažaldat» 1913'is son čállá: «Nášuvdna lea historjjas bohčidan nana oktasávuhta olbmuid gaskkas vuođoduvvon njealje vuodolaš oktasáš dovumearkka ala: oktasáš giella, oktasáš guovlu, oktasáš áššit ekonomalaš ovdaneamis, ja vuoigválaš oktasáš čearddalaš dovdu.» Stalin dán gávnnašii go leai suokkardeamen man láhkai nášuvdna čuožžila. Nášuvnnat čuožžiledje kapitalismma bozidan áiggiid. Kápitalisma dárbašii vissis sturrosaš vuovdin márkaniid. Danne leai dárbašuvvut earrolinjaid maid foydalhearrat doalahedje. Oktasaš giella ja ekonomalaš eallin ahtanušai go gávppa-

šeapme olbmuid gaskkas buorranii. Deatalaš ášši Stalin ráddjemis lea ahte nášuvdna lea historjjas bohčidan oktasávuhta. Nášuvnnat leat nappo dakkarat mat eai leamaš agibeavve, muhto oktavuohta mi lea ahtanuššan ekonomalaš ovdaneame olis. Daidda geat čuočuhedje ahte nášuvnnat čuožžiledje ja leat leamaš kapitalismma ovdal, Stalin čállá: «Muhto man láhkai sáhtte nášuvnnat čuožžilit ja leat doaimmas kapitalismma ovdal, feudalismma áiggiid, dalle go gávdnojedje sorjjasmeahtun oavugasrikkat maid gaskkas eai gávdnon čearddalaš, nálle oktavuođat? Danne eai sáhttan ge leat nášuvnnat ovdakapitalisttalaš áiggiid, dalle goas eai gávdnon ekonomalaš ja kulturvrralaš guovddažat.

NASJON— NASJONAL- STAT

I Sámiid-Hilat vil du fra og med dette nummer finne ei fast studiespalte. I denne spalta vil vi ta opp emner og begreper som er sentrale i utforminga av politiske linjer i kampen for samenes nasjonale og sosiale frigjering. Vi vil gjerne ha debatt inn i studiespalta. Om du har spørsmål, kritikk, ønsker om bestemte temaer osv., så oppfordrer vi deg til å skrive inn til «Studiespalta».

På grunn av den plassen vi har til rådighet i ei avis, så vil sjølsagt ingen av de temaene vi tar opp kunne bli drøfta grundig eller i sin helhet. Målsettinga vår er derfor at spalta skal gi impulser til videre studier og diskusjoner om teamene.

NASJONEN

Stalin er den som har formulert den skarpeste definisjon av nasjonen. I

artikkelen «Marxismen og det nasjonale spørsmålet» fra 1913 skriver han:

«Nasjonen er et histo-

risk oppstått stabilt fellesskap mellom mennesker basert på fire grunnleggende felles kjennetegn: felles språk, felles territorium, felles trekk i økonomisk utvikling og psykisk egenart som kommer til uttrykk i de spesifikke særegenheter hos den nasjonale kultur.»

Stalin kom fram til denne definisjonen etter en undersøkelse om hvordan nasjoner oppstod. Nasjoner var noe som vokste fram i perioden med den framvokstende kapitalismen. Felles språk og territorium var et vilkår for at kapitalistiske produksjonsforhold i sin tid skulle erstatte føydale produksjonsforhold. Kapitalismen var avhengig av et marked med en viss størrelse hvor varene kunne avsettes. Derfor var det nødvendig å bryte ned de skillelinjene som føydalherrene opprettholdt, f.eks. gjennom små lensherredømmer med høyte tollgren-

ser. Det felles språket og økonomiske livet vokste fram som et resultat av den økte kontakten mellom menneskene på grunnlag av denne handelen.

Et viktig element i Stalins definisjon er at nasjonen er et historisk oppstått fellesskap. Nasjoner er altså noe som ikke har eksistert evig, men et fellesskap som er vokst fram som resultat av den økonomiske utviklinga. Til dem som hevda at nasjonene oppsto og eksisterte før kapitalismen skreiv Stalin: «... Men hvordan kunne nasjoner oppstå og eksistere før kapitalismen, i feudalismens tid, da landene var stykket opp i uavhengige fyrstedømmer som så langt fra å være knyttet sammen innbyrdes med nasjonale bånd, kategorisk fornekta nødvendigheten av slike bånd? Tross deres feilaktige påstander fantes det ikke og kunne det ikke finnes nasjoner i den førkapitalistiske pe-

BERETNING

FRA

AKP(m-l)

Vedtatt på det 2. landsmøtet til
Arbeidernes
Kommunistparti
(marxist-leninistene)
november 1978

OKTOBER

PRINSIPP-
PROGRAM
OG VEDTEKTER FOR

AKP(m-l)

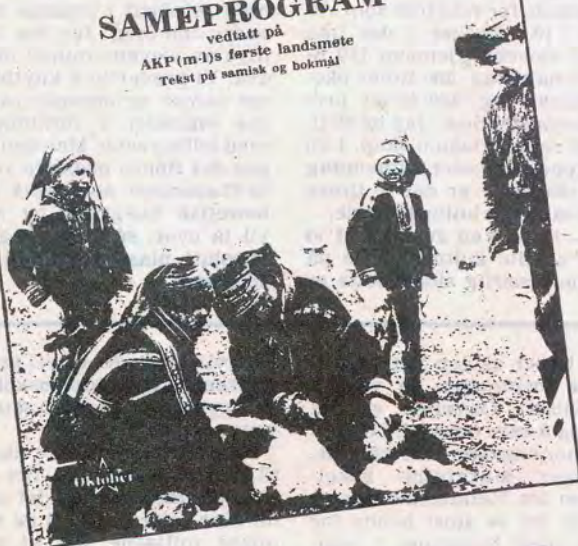

Vedtatt på det 2. landsmøtet til
Arbeidernes
Kommunistparti
(marxist-leninistene)
november 1978

OKTOBER

AKP(m-l)
BARGHID KOMMUNISTAIÐ BELLUDAT(m-l)
SÁMI PROGRAM'MA
mii buorindák'keduvvui vuostas
riikačoakkemis

SAMEPROGRAM
vedtatt på
AKP(m-l)s første landsmøte
Tekst på samisk og bokmål

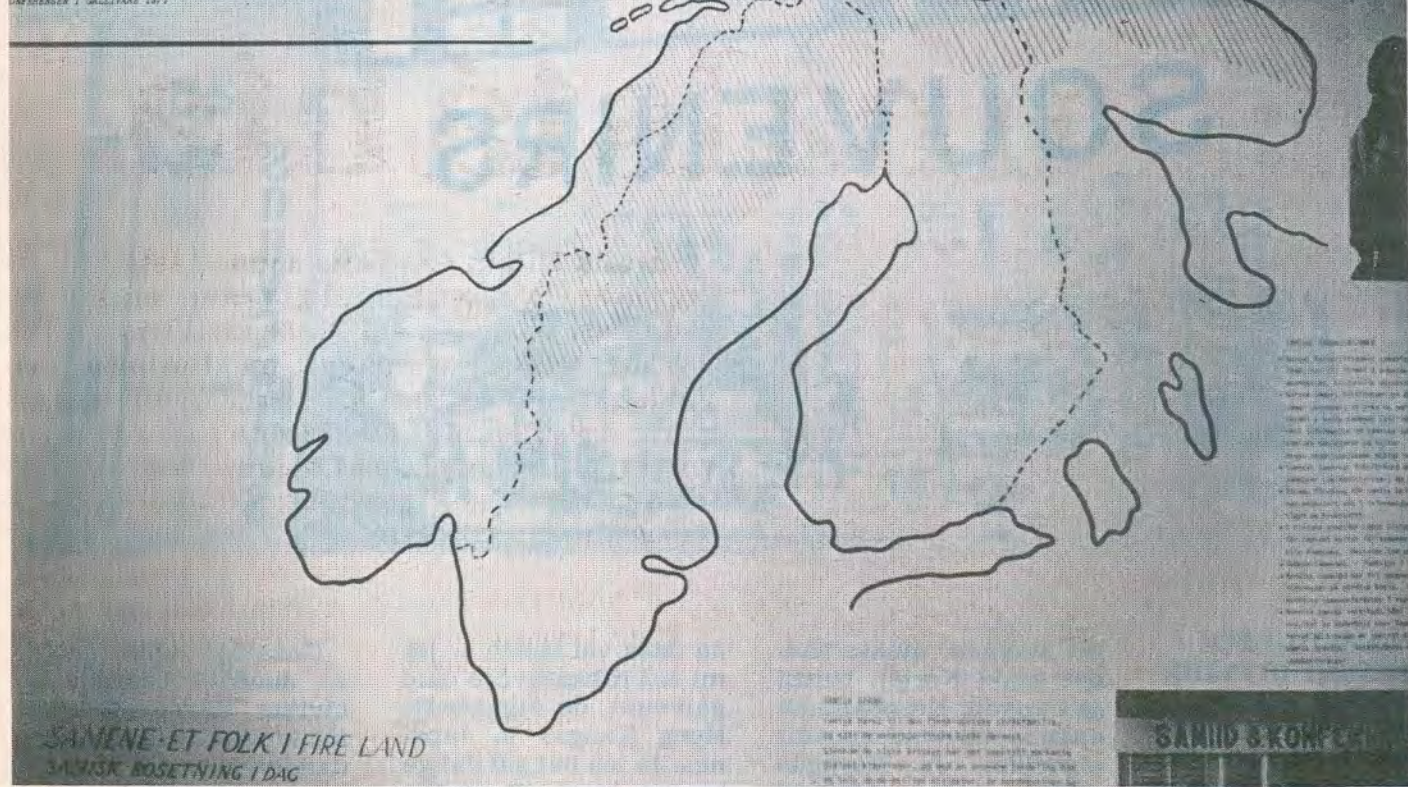
AKP(m-l)s sameprogram og andre viktige dokumenter kan bestilles fra:

FORLAGET OKTOBER,
POSTBOKS 6875 ST. OLAVS Plass,
OSLO 1

SPALTE STUDIEGURGALAS

en kultur som vi vill ska utvecklas och leva vidare.

STILAG OG SAMENSAM KULTURPOLITISKE PROGRAM ANTAGT VID DEN SAMENSAM NORDISKE SAM-
KONFERENSI I GÖTTINGEN 1973

Det samiske folket oppfyller alle Stalins kriterier for en nasjon: Felles territorium, økonomi, språk og kultur. At det ikke fins en egen samisk stat har ingen

Dieðusge eai leat nášuvdnii gulovaš áššit — giella, guovlu, kultuvrralaš oktasašvuohta — almmis gal gahččan, muhto dađistaga bohčidan ovdalkapitalisttalaš áiggi juo. Lea nášuvnna álgun. Easkka šattai dat vejolašvuohta kapitalismin ahtanuššan áiggi dan čearddalaš márkaniin, ja dan ekonomalaš ja kultuvrralaš guovddažiiguin.

NÁŠUNALSTÁHTA

Bohčideaddi boargarseađus eai lean dušše føydal-hearrat vašalaž-

žan, muhto maidai eara boargar-gáčcit. Danne fertejedje oazžut fámu márkaniid badjel, ja čoaiddusin šattai vuođudit nášnalstáhtaid. Čearddalaš iešráđoen-vuoigatvuohta leai danne deatalaš oassi boargarlaš demokrahtalaš revolusuvnnas.

Muhto dan bozideames stuorra boargarlaš nášunalstáhtat vuortnuhedje eara nášuvnnaid. Omd. Englanda sihkkarasttii alces koloniaid ja vuollasis válddi eara nášuvnnaid Europas, omd. Irlanda. Seamma

betydning for det. I verden fins det en rekke nasjoner uten egne atskilte nasjonalstater.

dáhpahuvai omd. Norgain mi iešráđojeaddjin easkka šattai 1905-as go luvvii eret Ruotas. Danne lea deatalaš earuhit nášuvnnaid ja nášunalstáhtaid gaskkas ahte leat stáhtan i leat eaktun ahte nášuvdnan bisut. Dat geat dan oaivildedje daidda Stalin čálii:

«Sin oaivila mielde galggašii dalle dadjat ahte:

a. irlendarat easkka šadde nášuvdnan manna go irlaš luodustáhta vuođuduvvui, ja i lean ná-

šuvdnan ovdal

b. norgalaččat eai lean nášuvdnan ovdal go Norga iežas luvvii eret Ruotas, ja easkka šattai nášuvdnan manna dán luvvema.

c. ukrainalaččat eai lean nášuvdnan dalle go Ukraina gulai tsaralaš Ruššii, muhto easkka šattai nášuvdnan go luvvii Sovjet-Ruoššas vuosttas «rada» ja «hetman» Skoropadski áigge ja nu ain viidaseapput. Buot dát eai leat makkar ge lánkai dohkalaččat dieđalaš skovi mielde.»

riode, da det dengang ennå ikke eksisterte nasjonale markeder, hverken fantes økonomiske eller kulturelle sentrer — det vil si de faktorer som kunne gjøre ende på et folks økonomiske oppstykkning og trekke de enkelte isolerte delene av dette folket sammen til en nasjonal enhet. Selv sagt er elementene til nasjonen — språk, territorium, kulturelt fellesskap osv., — ikke falt ned fra himmelen, men oppstått litt etter litt allerede i den førkapitalistiske periode. Men disse elementene forelå bare i spiretilstand og representerte i beste fall bare en potens, en mulighet for at det engang kunne oppstå en nasjon under visse gunstige vilkår en gang i framtiden. Muligheten ble en realitet først i kapitalismens oppgangstid med dens nasjonale marked, dens økonomiske og kulturelle sentrer.» (J. Stalin: Det nasjonale spørsmål og leninismen, Svar til

kameratene Mesjkov, Kovaltsjuk m.fl.)

NASJONALSTATEN

Det framvoksende borgerskapet hadde ikke bare føydalherrene som fiender. De måtte også overleve i konkurransen med andre borgerskap. Derfor måtte de også få kontroll over markedet og begrense det overfor andre nasjoner, og den beste måten å sikre de økonomiske interessene til borgerskapet på var å danne nasjonalstater. Kravet om retten til å danne egen nasjonalstat, kravet om nasjonal sjøfærderett var derfor en viktig del av de borgerlige demokratiske revolusjonene.

Men denne perioden av verdenshistoria er også prega av en annen tendens. At de store borgerlige nasjonalstatene undertvinger seg og undertrykker andre nasjoner. F.eks. sikra England seg store oversjøiske kolonier og underla seg andre nasjoner i Eu-

ropa, som Irland. Det samme gjorde seg gjeldende med f.eks. Norge som først fikk nasjonal sjøfærderett i 1905 med løsrivelsen fra Sverige. Det er altså viktig å skille mellom nasjoner og nasjonalstater. Egen stat er ikke noe vilkår for å være en nasjon. Til dem som hevda det skreiv Stalin:

«Etter deres skjema vil bare nasjoner som har sin egen stat utskilt fra andre stater kunne anerkjennes som nasjoner. ... Etter deres skjema ville en måtte hevde at

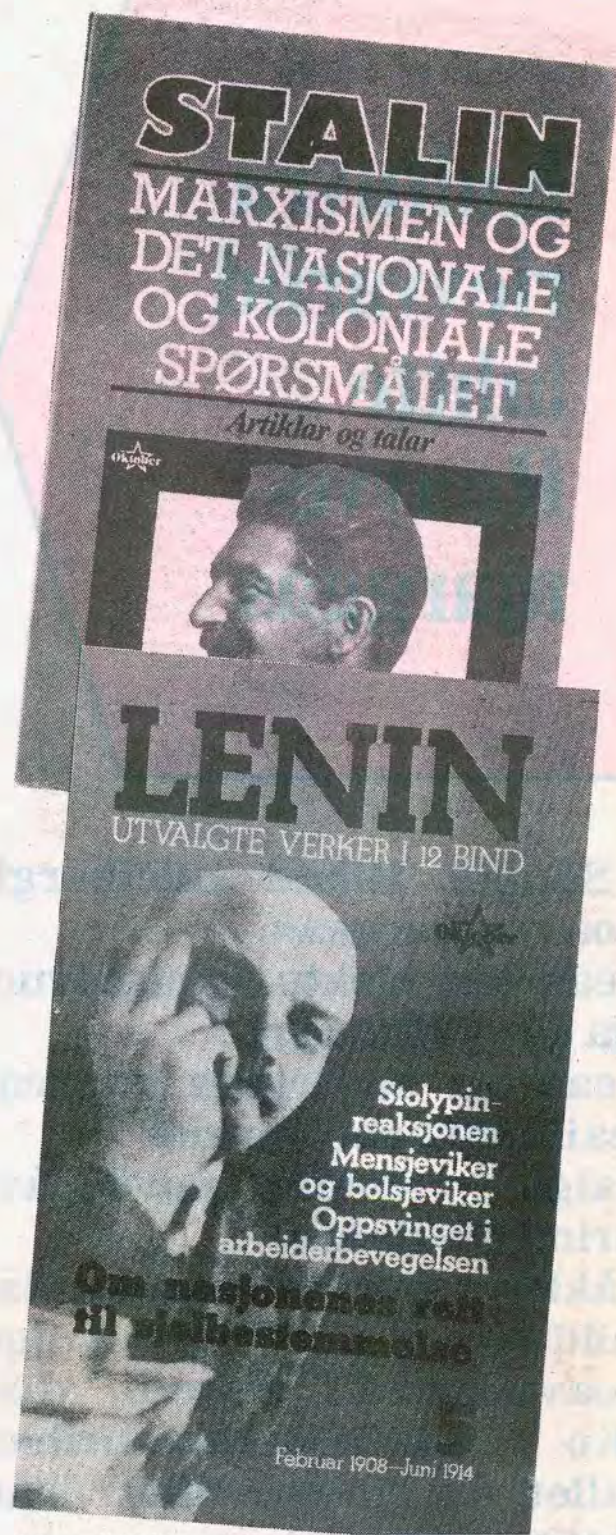
a. irlenderne først ble en nasjon etter opprettelsen av den irske fristat, og ikke utgjorde noen nasjon før det.

b. nordmennene ikke var en nasjon før Norge rev seg løs fra Sverige, men først ble en nasjon etter denne løsrivelsen.

c. ukrainerne ikke var en nasjon den gang Ukraina tilhørte det

tsaristiske Russland, men først ble en nasjon i og med at det skilte seg ut fra Sovjet-Russland under den første rada og hetman Skoropadski, og igjen sluttet å være en nasjon da de knyttet sin ukrainske sovjetrepublikk til de andre sovjetrepublikker i Sovjet-Samveldet.

Slike eksempler ville det kunne nevnes massevis av. Men det er klart at et skjema som fører til så absurde slutninger ikke kan anerkjennes som et vitenskapelig skjema. I praktisk politikk ville skjemaet dere har satt opp, uungåelig føre til rettferdiggjørelse av nasjonal, imperialistisk undertrykkelse hvis talsmenn avgjort ikke regner undertrykte og avhengige nasjoner som ikke har sine egne atskilte stater for nasjoner, og mener at denne omstendighet gir dem rett til å undertrykke disse nasjoner.» (J. Stalin, samme sted)

Bøker og tidsskrifter om det nasjonale spørsmålet kan bestilles fra: Forlaget Oktober, Postboks 6875, St. Olavs plass Oslo 1

Kjøp RØDE FANE

Les om samenes kamp for nasjonal og sosial frigjøring

ABONNER PÅ RØDE FANE

8 nummer i året: Kr. 100,-

Røde Fane Boks 2046, Grünerløkka, Oslo 5 Postgiro 2 20 84 78

Kultuvra rievvariid luhtte Roavve- njarggas

**Sámiid Hilaid mielbargit Roavvenjarggas. Geas lea niektu vuoigatvuohta sámi Kultuvrii? Geas lea buoremus návccat sealluhit árbevieruid? Galga go šaddat vuovdedáv-
virin turisttaide? Dákkar gažaldagaiguin Sámiid Hilaid mielbargit vulge Roavvenjargii, Supmii, MiSaKo mátkemuitofabrihka gallet. Ja sin oaiviliid i lean váttis ipmirdit.**

— Sámiin i leat monopola vugiidasaset. Buohkain lea lohpi goarrut gávttiid, nuvttahiid ja era árbevirolaš dujiid. Lea gal ollu hubmon fabrihka duoji ja giehtadu-
oiji ráhkadanerohusa birra. Muhto jos sámiin livččii lean eanet fiehttu, si livččie álggahan indu-
striadoaimma. Dat lea eanet gánnahahtti.

Dat geat dán dadjet, leaba Marku ja Terttu Saarnilehtu, geat oama-
steaba mátkemuitofa-
brihka MiSaKo Roav-

venjarggas, Suomas.

ULBMIL: RUDAID DINET

Soai eaba gal čiega ahte sudno fabrihkadoaimma lea danin ahte ruðaid dinet.

Ja si leat guhkit áigge dán doaimmahan sámi kultuvrra geavahit: Fírma lea farga 30 jage boaris, ja dán lágan sturamus Davvi-Suomas. Muhtun áiggiid sis leat 30—40 bargi, ja jahkedienas lea sullii guokte miljon, Marku čilge.

SÁMIT DUŠŠE IEŽASET OIVVIID MEL GORROT:

I okta sápmelaš bargga dás. — Mis leai oktii sápmelaš dás barggus, Terttu muitala, muhto dat i menestuvvan. Dat i dáhhton min málliid geavahit, muhto goarrut mo iežas mielas leai buoremus. Muhto i han luonddu olbmui gal leat eanet vuordimis. Eai han si leat min bargovugiide hárjanan.

BUORRE GÁVPEGÁLVU

Bivttasbádji Roavvenjargas goarru «sámi» vávvaid, gahpiriid ja mánggašlái čiknabiergasiid. Ja máššin gorrónuvttahiid si ostet eain. Gálvvut johtet bures. Illa nagadit márkana duhtadahttit. Muhtumin fertet johtit Davvi-Suomas geassit oastit gálvvuid maid sámit geaidnuguorain vuvdet, gávpai Roavvenjarggas. Mi maid ovttasbargat muhtun sámiiguin. Muhto eai leat gal gávppalaččat bargguid bokte nu luotehahttit. Mi leat omd. dingon 5000 gáhppalaga muhtun čiknadaáviris, muhto dušše ožžon 500.

SÁDDET GUOVDAGEIDNUI

Eanas gálvvuin vuov-

dit Suomas, muhto sádet maid Norgii, Ruttii ja Canadii. Erenoamažit «sámi» vávvaid vuovdit olgoriikii. Ja Norggas ostet min gálvvuid Romssas, Hammerfestas, ja ... Guovdageainnus (!).

Ivdnas gálvvut dat eanemusat johtet, Terttu muitala. Ja dán leat si vuhtii váldan. Danne si leat ge álgan goarrut vávvaid rukses «sáme-
gávttiiguin».

GOLBMA DIIMMU GÁKTAI

Bivttasbádji geavaha sullii 3 diimmu gávtti goarrot, midjiide daddjo. Gávppiin dát vuvdo turisttaide 1500 ruvdnui. — Mi geavahit vuodoun Ohcejoga ja Enondaga gávtti go ráhkadit málle, Terttu muitala.

HONG KONG DAHJE MI

Dáhttut gal vel oktii jearrat i got leat gal unohas nie geavahit sámi árbevirolaš biktasiid ja dujiid vuovdemassii turisttaide. Muhto i eisige. Sámiin i leat oktovuogavuohta dáidda gálvvuide. Jos vel sis dat livččii lean, eai livččie nagadit márkana duhtadahttit. Si eai bargga doaimmalaččat ja viššalit.

Ja dasa vel lassin — jos mi eat ráhkadivččie dáid gálvvuid, de álggašedje Hong Kongas ja Japanas. Ja lea bat gal dat ge buoret, Marku Saarnilehtu jearra.

Gažaldat ahte galga go duoðaid čearddalaš bivttas Kárnevalbivttasin turisttaide fállot, i ov-
dandivvojuvvon.

HOS KULTUR- RØVARAR I ROVANIEMI

Marku og Terttu Saarnilehtu i tekstilverkstaden sin i Rovaniemi. Her produserer dei «samisk husflid». Det var lite folk i arbeid no utom sesongen, så direktørfrua satte seg for anledningen ved symaskina. (foto: Samiid Hilat)

Sámiid-Hilats utsendte medarbeider, Rovaniemi:

Kven har opphavsretten til samisk kultur? Kven er best skikka til å ivareta tradisjonane? Skal samisk husflid bli eit salsobjekt for souvenirhungrige turistar, eller skal den først og fremst vere ein levande kulturfaktor i dei samiske lokalsamfunna?

Med desse og mange andre spørsmål i bakhaudet, reiste Samiid-Hilat sine utsendte medarbeidarar til souvenirfabrikken MiSaKo i Rovaniemi, Finland. Haldninga vi møte der var ikkje til å ta feil av:

— Samane har ikkje monopol på modellane sine. Det står alle fritt å produsere kofter, skaller og andre tradisjonelle husflidsprodukt. Det har vore ein del diskusjon om forholdet mellom fabrikkproduksjon og handverk. Men om det hadde vore meir tiltak i samane, hadde dei sjølv lagt opp til industriproduksjon. Det er jo mykje meir lønnsomt.

Dei som deler ut denne attesten er Marku og Terttu Saarnilehtu, som eig og driv souvenir-butikken og -fabrikken MiSaKo i Rovaniemi, Finland.

Terttu Saarnilehtu MiSaKo ráhkaduvvon gávttiin. Bádji geavaha golbma diimmu gávtti goarrut. Málle suoladan Ohcejoga — Enodaga gávttis.

MiSaKo — vávvat (dohkat) gávppis Roavvenjarggas. Jos dát livččii lean ivdnegovva, lohkki livččii oaidnan sihke vilges, fiskes ja rukses gávttiid.

HIVVODAT- RÁHKADEAPMI BILLISTA SÁMI KULTUVRA

Hivvodat-ráhkaduvvon, hálbbes «sámi» duojit billistit sámi kultuvrra. Niektovuoigatvuohta galggašii mearriduvvot ahte gáhttet dákkar geavahemiid vuosta. Goittot galggašii jođaneamusit dahkkot kvalitehta merken earuhit ruskagálvuid albma dujiin.

Dan dadja Ellen Anne Buljo Guovdageainnus Sámiid Hillaid mielbargai. Son ieh goarru gávttiid, erenoamažit oahppasiidda. Dábalaččat son geavaha golbmalot diimmu gávtti goarrut.

Tekstil-searvi MiSaKo, mi i fula sápmelaččaid bargui danne go «sápmelaččat dušše háliidit goarrut movt oahppan leat», geavaha dušše golbma tiimu gáktai, ja váldá golbma geardde eambo go Ellen Anne.

Gávtti han i sáhte nie eatnagit dahkat. Gákti han lea sámiid čikjabivttas, sámiid dovdu mearka. Maid dajašedje dážat jos muhtun bivttasfabriikka Englands álggašii eatnagit «setesdalsbunadaid» goarrut vuovdemassii ámerihkalaš turisttaide? Gáttan sattašii moivi.

Muhto seamma han lea dáhpahuvvamin sámiid čearddalaš biktastiin. Mon lean ieh fitnan turista-gávppiin Romssa-gávppis, gos leat vuovdan hálbbes láhkasaččaid divrrasin. Gávttiid maid earat go sámiid leat gorron ja ulbmiliin ahte ruoaid dinet go ahte sámiid kultuvrra bearrai geahččat, Ellen Anne dadja.

**EATNAT
RÁHKADEAPMI DAGAHA
RUŠŠOS BARGGUD**
— Ollogat dain geat otnet gorrot, barget dan dáinna be-

roštumiin ahte kultuvra árvvus adno. Ja dalle dahkko bargu albma láhkai. Gámas nuvttot váras galga omd. golbma geardde dikšot. Ja nuvttot galget gieđain gorrot, suonai guin. Mássingorron ja nállonárppuin gorron nuvttot eai leat man ge veara. Nállonárput čuhppet náhki, ja náhki lea dávja nu funet dikšojuvvon ahte šadda garas ja unohas.

Na ba daid geat dáppe birra siin gorrot vávva (dohka) gávttiid. Dat bidjet buot searaid dasa ahte vávva gákti galga juo nu sulastahtit albma gávtti.

Mon lean oaidnan vávva (dohkaid) maid MiSaKo ráhkada, ja dat eai leat oppanasii ge sámi ráhkkanusat. Dain i leat oppanasii ge sámi hápmi. Muhto dat leat dieđusge ollu hálbbit go gieđain gorron vávva. Jos sámiid galget dain ráhkkanusaiguin gilvalit, de ferjet gal ruššojit bargat, ráhkadit fuones dinggaid. Dan láhkai eatnat ráhkadeapmi billista sámi kultuvrra, Ellen Anne Buljo dadja.

BT

MASSEPRODUKSJON UNDERGREV SAMISK KULTUR

— Masseproduserte, billege etterlikningar av samisk husflid er med på å undergrave den samiske kultu-

ren. Vi burde få slått fast ein opphavsrett for å verne kulturen mot slik utnytting. Eller i det minste

Mi galggašeimmet oazžut duođaštuvvot sámi kultuvrra niektovuoigatvuođaid, Ellen Anna Buljo dadja, dá goarronmássiinnain goarrumin.

— Vi burde få slått fast opphavsrett for å verne om den samiske kulturen, seier Ellen Anne Buljo, her i aksjon ved symaskina (foto: Sámiid-Hilat)

burde vi fått ei slags kvalitetsmerking for å skilje rask og etterlikninger fra ekte varer.

Det er Ellen Anne Buljo frå Kautokeino som seier dette til Sámiid-Hilat. Ho syr sjølv kofter, for det meste til vener og kjente. Til vanleg bruker ho om lag tretti timar på ei kofte. Tekstil-verkstden til MiSaKo, som ikkje vil tilsette samar fordi «samane berre vil sy slik dei sjølv har lært», bruker til samanlikning tre timar på ei kofte, og sel ho for tre gonger så mykje som Ellen Anne.

— Kofte kan aldri masseprodusere. Kofte er sjølv stasplagget for samane, sjølv symbolet på at du er same. Kva ville nordmenn seie om ein tekstilfabrikk i England tok til å masseprodusere setesdalsbunader for sal til amerikanske turistar? Eg tenkjer det hadde vorte oppstyrt.

Men det er det same som skjer med den samiske nasjonaldrakta. Eg har sjølv vore på turist-butikkar i Tromsø, kor dei har solgt billige etterlikningar til stive prisar. Kofter sydd av ikkje-samar som ha vore meir opptatt av å tene pengar enn å tene den samiske kulturen, seier Ellen Anne.

MASSEPRODUKSJON TVINGER FRAM SLURV

— Mange av dei som syr no, gjer det av interesse og for å halde kulturen i hevd. Og da skal arbeidet gjerast skikkeleg. Skinn til skallar til dømes, skal bli garva tre gonger. Og dei skal syast for hand, med sennatråd. Maskinsyde skallar, sydd med nylontråd, duger ikkje. Nylontråden skjærer istykker skinn, og skinnen er ofte så dårleg garva at det blir stivt og ubehagelig.

Eller ta dei heromkring som syr dukke-drakter. Dei sett æra si inn på at dukke-kofte skal likne mest mogeleg på ei verkeleg kofte, ned til minste detalj.

Eg har sett dukkene dei lager hos MiSaKo, og dei har ingenting med samisk å gjere. Dei liknar ikkje, har ikkje eingong koftefasong. Men dei er sjølv sagt billegare enn dei handsydde. Om samane skal ta opp konkurransen med masseproduserte varer, må dei sjølv begynne å slurve, lage dårlege ting. På den måten øydelegg masseproduksjonen den samiske kulturen, seier Ellen Anne Buljo.

MÅLSETTING: TENE PENGAR

Dei legg ikkje skjul på at målsettinga med verksemda er å tene pengar. Og dei har lange tradisjonar i utnytting av samisk kultur: Firmaet rundt snart tretti år, og er den største verksemda i sitt slag i Nord-Finland. I sesongen har dei 30-40 tilsette, og årlig omsetning ligg på om lag to millionar, opplyser Marku.

SAMANE VIL BERRE SY ETTER EIGE HAUD

Det er ingen samar tilsatt i verk-

semda. — Vi hadde eingong ein same som jobba her, fortel Terttu, — men det gjekk ikkje. Dei vil ikkje bruke våre modellar, men berre sy slik dei sjølv meiner er best. Men ein kan kanskje ikkje vente at dei, naturmennesker som dei er, skal ha same forhold til forpliktande arbeid.

STOR ETTERSPØRSEL

Tekstilverkstden i Rovaniemi produsere kofter, dukker i «same-drakt», luer og pyntegenstander av ulike slag. Skaller og komager (maskinsyde) kjøper dei opp utifrå.

Etterspørselen er stor, fortel Marku.

— Det er berre såvidt vi klarer å dekke markedet. Somme tider må vi ta oppkjøpsraider langs vegane i Nord-Finland hos samar som har sommarsalg for å skaffe varer til butikken i Rovaniemi. Vi har og samarbeida med ein del samar, men det er eit problem at dei ikkje arbeider systematisk, og ikkje er pålitelege i forretningar. Vi har til dømes bestilt 5000 av ein bestemt pyntegenstand, og berre fått 500.

EKSORT TIL KAUTOKEINO

Det meste av varene blir omsatt i Finland, men ein del blir og eksportert til souvenirbutikkar i Norge, Sverige og Canada. Det er særleg dukke i «samedrakt» som blir eksportert, og i Norge er det Tromsø, Hammerfest og ...Kautokeino (!) som er dei beste avtakarane.

Det er dei mest fargerike varene som sel best, seier Terttu. Det har dei og tatt konsekvensen av, mellom anna med å produsere dokker med raude «samedrakter».

TRE TIMAR PÅ EI KOFTE

Tekstil-verkstden bruker i gjennomsnitt tre timar på å sy ei kofte, får vi vite. I butikken blir ho solgt til turistar som souvenir eller karnevalsdrakt for 1500 kroner. — Vi tar utgangspunkt i Utsjok og Enontekiö-koftene når vi lager våre modellar, seier Terttu, — så varierer vi utifrå dei.

HONG KONG ELLER OSS

Vi spør enno ein gong om dei ikkje kvier seg for å by ut samiske nasjonaldrakter, samiske symbol og sa-

misk husflidstradisjon til salg til turistar. Men nei:

— Samane kan ikkje ha monopol på desse produkta. Om dei hadde det, ville dei ikkje klare å dekke etterspørselen. Dei jobbar ikkje systematisk og målbevisst nok. Og desutan — om vi ikkje produserte desse varene, så ville Hong Kong og Japan kome inn i bildet på kort tid. Og det hadde vel ikkje vore betre, spør Marku Saarnilehtu.

Spørsmålet om vi verkeleg ønsker at nasjonaldrakta skal fallbys som karnevalsutstyr til turistar, det vart ikkje stilt.

SÁMI DÁIDO- BÁDJI MÁZES

SYNNØVE PERSEN:

**Sámi
dáiddolašvuođa
i sáhte hingalii
coggat**

GÁVPPALAŠVUOHTA
MEARRIDEADDJIN

«Røde Ruth», penselarbeid av Berit Marit Hætta. «Røde Ruth» er ein av skikkel-sene i John Gustavsen si novellesamling «Lille Chicago».

I han dat gal leat nu imaš ahte mi geat leat Finnmarkkus eret, färret ruovttoluotta ja háldit iežamet álbmoga beale bargat. Gos vel eara sajés galggašiemmet? Synnøve Persen ie-
arra, Bevkopas Porsangus eret. Ma-
nna ollu jagiid «olgoriikkas» son lea
dál ášodan Mázi. Son lea sámi dáid-
dojovvukus mield.

— Di šaddabehtet 7 govadáid-
lačča Mázes. It gon bala sáhtta šad-
dat sámi dáiddolašvuođa «ghetto»?

— Mon gáttan nu livččii vára dā-
hpahuvvan jos ášoduvášeimmet olgo-
beallai sámi birra, omd. iežamet
birra jorran Ušlus. Dál lea mis beai-
valaš oktavuotta sámi servvodagain.

RABAS BÁDJI

— Muđui lea ulbmil ahte báđji
galggašii maidai leat fáldahkan
olbmuid olgobeal iežamet joavkku.
Mi doaivut sihke ruota, suoma ja ru-
oša sápmelaččat sáhttet finadit dá-
ppe. Mi fállat maid eara dáiddolačča-
de ja nuoraide dáppe geahttalit jos
háldiid. Ollus dain geat otne gerget

dáidoskuvllain, i leat gos bargat. Ja
johtui bidjat gráfiikka báji máksa ol-
lu ruđaid.

— Mi dat lea dat sámi dáiddolaš-
vuohta?

— Mon sáhtan ruovttoluotta ie-
rat: Mi dat dáza dáiddolašvuohta lea?
Dušše min joavkkus gos leat čiežas
fárus, leat čieža sierralágan oavila,
čieža sierralágan vuogi mo govvet.
Lea veadjemeahtun dadjet ahte dá-
de lea dat sámi dáiddolašvuohta mál-
le.

Muhto čielggas lea ahte min okta-
saš sámi duogaš bargat lea merreje-
addjin maid bargat. Man láhkai gal-
gat bargat ja man láhkai sámi dáid-
dolašvuohta galggašii otne geavahuv-
vot. Dá leat ášit maid birra mi beai-
valaččat digastallat. Muhtun gažaldat
lea sámi biergasiid geavaheapmi, nu
go gákti ja boazu. Muhtun lágan «sá-
mi čearddalašromantihkka». Dat lea
várre muhtun oktavuodain dárbbas-
laš. Muhto min duohta eallin lea ollu
eambo go diet. Ieš vieččan motivai-
dan Sámeatnam luodus.

— Don leat ieš garrasit moaitan Ju-
hls doaimmaid Guovdageainnus. Ba-
lat go ahte sámi kultuvra sáhtta gávp-
palažan šaddat? Ahte olbmot geat
johtilit áigut vuottuid viežat, geava-
hit «sámi» kultuvra?

— Nu sáhtta gal geavvat. Muhto
ieš lean gal optimista. Sámi kultuvra
lea seilon duhahiid jagiid, vaikko so-
ardit lea geahtčalan. In dieđe mi min
galggašii dal soardit. — Baicca gáttan
lea váddaseapput dál billistit sámi
kultuvrra go ovdal leamaš. Mi leat
šaddan eambo dihtomielažan ja
leat álgan eambo luohitit iežamet
ala. Manjemus áiggiid lea sámi kul-
tuvrra doaimmat ahtanuššan. Mi leat
omd. ožžon moanmaid lávlun-ja juo-
ganjoavkkuid. Mi lea sivan dán ahta-
nušsamii, in dieđe gal. Ollu dáid lea
gal várre dagahan álgoálbmogiid ieš-
mearridan ráhčamušat miehta
máilmmi, Synnøve Persen dadja.

MASI – SENTER FOR SAMISK BILETKUNST

Etablering av kunstnar-verkstaden
i Masi fører til meir enn ei dobling
av talet på bildande kunstnarar i
Finnmark. Fullt utbygd vil verksta-

den innehalde grafikk-presser, bi-
lethoggarverkstad, separate målara-
telier og ein felles målarsal. Verk-
staden vil òg vere open for etablerte

og uetablerte kunstnarar frå andre
plassar på nord-kalotten.

Verkstaden i Masi vil kunne utvik-
le seg til eit kraftsenter for samisk
biletkunst. Til no har Trygve Lund
Guttormsen, Synnøve Persen og Åge
Gaup etablert seg i Masi. I løpet av
eit par års tid vil òg dei andre med-
lemmene av gruppa: Berit Marit
Hætta, Josef Halse, Rannveig Per-
sen og Hans Ragnar Mathisen ha
funne vegen til Masi.

Om verkstaden i Masi skal kunne
utvikle seg til eit slikt kraftsenter,
er eit spørsmål om pengar. Bildan-

«Port Alberny 1975», oljemaleri av Synnøve Persen. Den første WCIP-kongressen fann stad i Port Alberny i 1975. Teksten på biletet er identisk med siste avsnitt i manifestet frå kongressen.

Dáiddolaš báji álggaheapmi Mázes mielldisbukta ahte govvaáid-dolaččaid lohku duppallasto Finnmarkus. Áibbas gárvis bájis šaddet leat grafikkadeattar, govvačuolli báji, sierralaš málenbargolatnja ja oktasásháldarlatnja.

Báji lea maid rabasin eara dáiddolaččaide davviguovlluin. Báji Mázes sáhtasii šaddat deatalaš guovddažin sámi govvaáid-dolaččaide. Dál leat Trygve Lund Guttormsen, Synnøve Persen ja Áge Gaup álggahan doaimmaideaset Mázes. Lagamus áiggi dasa servet: Berit Marit Hætta, Josef Halse, Ranveig Persen ja Hans Ragnar Mathisen.

Jos dát báji Mázes galggašii bures menestuvvat, de lea gal ollu ruoaid duohken. Govva-dáiddolašvuohta i leat gal dietnasa dafus nu gánnahahtti. Sámi dáidojoavkkus leai mannan čavčča čájahus Uslus, ja rábmojuvvui. Dán giđa si dollet čájahusaid soames báikkiin Finnmarkus. Eanaš dienas dáid čájahusain manna báji vuođudeapmai. Muhto das lea guhkin eret doarvai. Danne lea ge dárbu oázžut almolaš veahki.

Dáidojoavku lea ohcan doarjaga Kulturraðis, ja áigu maidai ohcat doarjaga Finnmarkku fylkkas ja Guovdageainnu gieldas. Kulturraði lea lohpidan vuođudan bargguide addit 16 000 ruvno, maid sámi dáido – ja duodjelávdegoddi lea evttohan. Finnmarkku Kulturraðe addi muitala Sámiid Hilaide ahte kulturruoat 78 váras leat buot geavahuvvon, muhto doarjja báji Mázes gieđahuvvo 79-is.

Guovdageainnu gielda lea ohcan doarjaga Ovdanahttinforanddas Mázes divodit guosseviesu, maid gielda oamasta. Loahpageahčen guovvamánu dáidojoavku gieldas oáččui dieđu ahte fidne doarjaga guosseviesu divodit. Joavko i dárbbas viessoláiggu máksit gildii 1/1 radjai 1980.

Dáidobáji Mázes lea viehka deatalaš ovdanahttit sámi govvaáid-dolašvuođa. Báji maid mearkkaša čieža ođđa bargosaji, mi lea viehka deatalaš dákkar bargguhisvuođa áiggi. Danne šattašii áddemeathtumin jos ruhta-váli galggašii hehttet dáidobáji Mázes boahpmis johtui.

ÁGE GAUP:

Dea taleabbu govvidet givrodaga go vealaheame

– Ieš in leat gal nu darvanan dasa ahte govvidet sápmelaččaid nu go velahuvvon álbmogin. Mon baicca dáhtun ovdanoažžut optimismma, álbmoga luohhtamusa alces, Áge Gaup dadja, dáiddolaš gi lea fárran Mázi. Dalle go suinna humadeimmet, son lea dahkamin govaid muhtun ođđa lohkanirjai.

– Dat geat erenoamážit háliidit govvidet vealaheami sámiid, leat dakkarat geat min govvidet olggobealde. Lea gal várra čačaskil. Muhto midjiide lea deataleabbu ovdanoažžut givrodaga, ja vissasit lea seamma čačaskil.

– Sáhtan namahit muhtun ovdamiarkka: 1880-jaegii ruttelas Ernst Josephson málii gova manin gohčodii «spanskalaš rávdin». Govva čájeha moddji roavarávdiiid, nubbi dan guoktas sigoynar. Dakkar govva dan áigge lea áibbas ođas vearduvvon ovdalis áigge govaiguin, mat čájehedje gillajeddji, vuol bargobmuid. Danne hearraálbmogii čuži unohasat go govva čájehuvvui.

de kunst er som kjent ikke den mest innbringende virksomhet som fins, i alle høve om kunstnaren framleis er i live. Den samiske kunstnargruppa hadde i haust ei utstilling i Oslo, som fekk svært god kritikk. I vår vil dei skipe til ei vandreutstilling i Finnmark. Ein stor del av inntektene frå desse utstillingane går til etablering av verkstaden. Men det vil langtfra vere nok. Utan offentlig støtte heng prosjektet i ein tynn tråd.

Kunstnargruppa har søkt om støtte frå Kulturrådet, og skal også søke

Finnmark fylke og Kautokeino kommune. Frå Kulturrådet har dei fått tilsagn om 16 000 i etableringsstøtte, etter tilråding frå underutvalet for samisk kunst og brukskunst. Kulturkonsulenten i Finnmark opplyser til Sámiid-Hilat at kulturmidlene for -78 er oppbrukt, men at støtte til verkstaden i Masi vil bli behandla etter at første søknadsfrist er gått ut i -79.

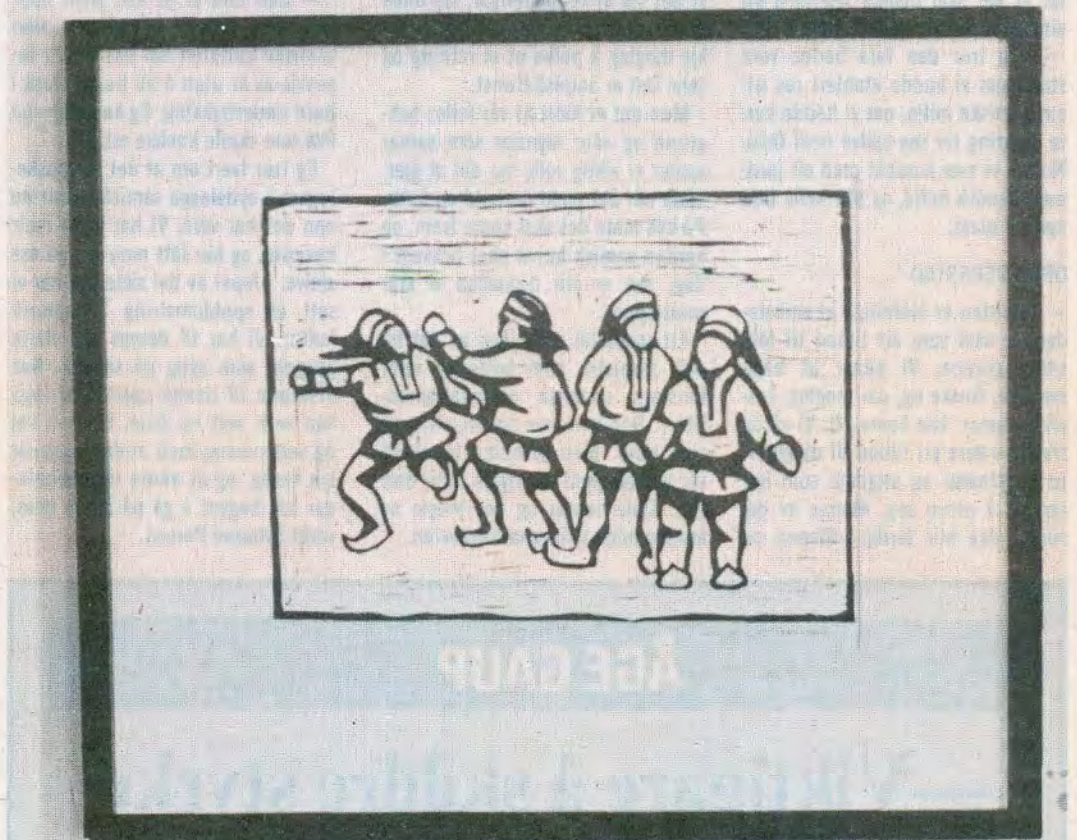
Kautokeino kommune har søkt Utviklingsfondet om midler til bygging av gjestegarden, som kommunen eig. På eit møte med repre-

sentantar for kommunen i slutten av februar fekk kunstnargruppa tilsagn om støtte til nødvendig ombygging av gjestegarden. Gruppa slepp og å betale husleige til kommunen fram til 1. januar 1980.

Etableringa av kunstnerverkstaden i masi har mykje å seie for utviklinga av samisk biletkunst og for den samiske kulturen i det heile. Verkstaden betyr òg sju nye arbeidsplassar i eit område kor arbeidsplassane ikkje veks på trær.

«Sálasvággi», litografi av Hans Ragnar Mathisen.

«Friminutt», Lino av Trygve Lund Guttormsen.

«Modning» av Trygve Lund Guttormsen

SYNNØVE PERSEN

—Kan ikkje sette samisk kunst i ein bås

— Det er ikkje noko sensasjonelt at vi som er frå Finnmark flytter tilbake og vil arbeide for vårt eige land. Kor skulle vi elles vere? spør Synnøve Persen, opprinneleg frå Bevkop i Porsanger. Etter mange år i «utlandet» har ho slått seg ned i Masi, som ein av den samiske kunstnergruppa.

— Dokker blir tilsaman sju biletkunstnarar i Masi. Du er ikkje redd for at det skal utvikle seg til å bli ein «ghetto» for samisk kunst?

— Eg trur den fara hadde vore større om vi hadde etablert oss utom samiske miljø, om vi hadde surra omkring for oss sjølve nedi Oslo. No har vi nær kontakt med eit jordnært samisk miljø, og blir heile tida satt på plass.

OPEN VERKSTAD

— Dessutan er meininga at verkstaden òg skal vere eit tilbod til folk utom gruppa. Vi håper at både svenske, finske og, om mogleg, russiske samar, kan kome hit. Vi vil òg freiste å vere eit tilbod til uetablerte kunstnarar og ungdom som har lyst til å prøve seg. Mange av dei som i dag blir ferdig utdanna på

kunstsolar har ingen plass å arbeide, og å etablere ein eigen verkstad til dømes for grafikk koster mykje.

AVGJERANDE OM DU SKILDRER FRÅ INNSIDA

— Kva er det som er særmerkt for samisk kunst?

— Eg kan spørre tilbake: Kva er det som kjenneteikner norsk kunst? Berre innafor denne gruppa på sju er det sju ulike meiningar, sju ulike måtar å uttrykke seg på. Det er ikkje mogleg å peike ut ei retning og seie: Det er Samisk Kunst.

Men det er klart at vår felles bakgrunn og våre røysler som samar speler ei viktig rolle for det vi gjer, både når det gjeld innhald og form. På kva måte det skal kome fram, og kordan samisk kunst skal brukast i dag, det er ein diskusjon vi står midt oppe i.

Eit spørsmål er bruken av det typisk samiske, som kofte og rein. Einslags «samisk nasjonalromantikk». Den kan vere på sin plass til sine tider. Men samtidig inneheld vår verkelegheit så mykje meir enn det. Sjølv henter eg det meste av motiva mine i Finnmarksnaturen.

Ein av våre oppgåver som samiske kunstnarar må vere å avlive ein del av mytene.

KOMMERSIALISERING

— Du har sjølv vore med og levert ei breiside mot Juhls i Kautokeino. Kordan ser du på fara for at samisk kultur skal bli kommersialisert? At folk som ser kortsiktig profitt skal spekulere i «samisk» kultur?

— Den fara er jo der, heilt opplagt. Men sjølv er eg optimist. Den samiske kulturen har eksistert i tusenvis av år utan å bli borte, trass i hard undertrykking. Eg kan ikkje sjå kva som skulle knekke oss no.

Eg trur tvert om at det er vanskelegare å øydelegge samisk kultur no enn det har vore. Vi har vorte meir bevisste, og har fått meir tru på oss sjølve. I løpet av dei siste åra har vi sett ei oppblomstring av samisk kultur. Vi har til dømes fått fleire grupper som syng på samisk. Kva årsakene til denne oppblomstringa kan vere, veit eg ikkje. Det har vel òg samanheng med andre nasjonar sin kamp, og at andre urbefolkningar har begynt å gå på egne bein, seier Synnøve Persen.

«Can we trust you?», litografi av Hans | Ragnar Mathisen.

ÅGE GAUP

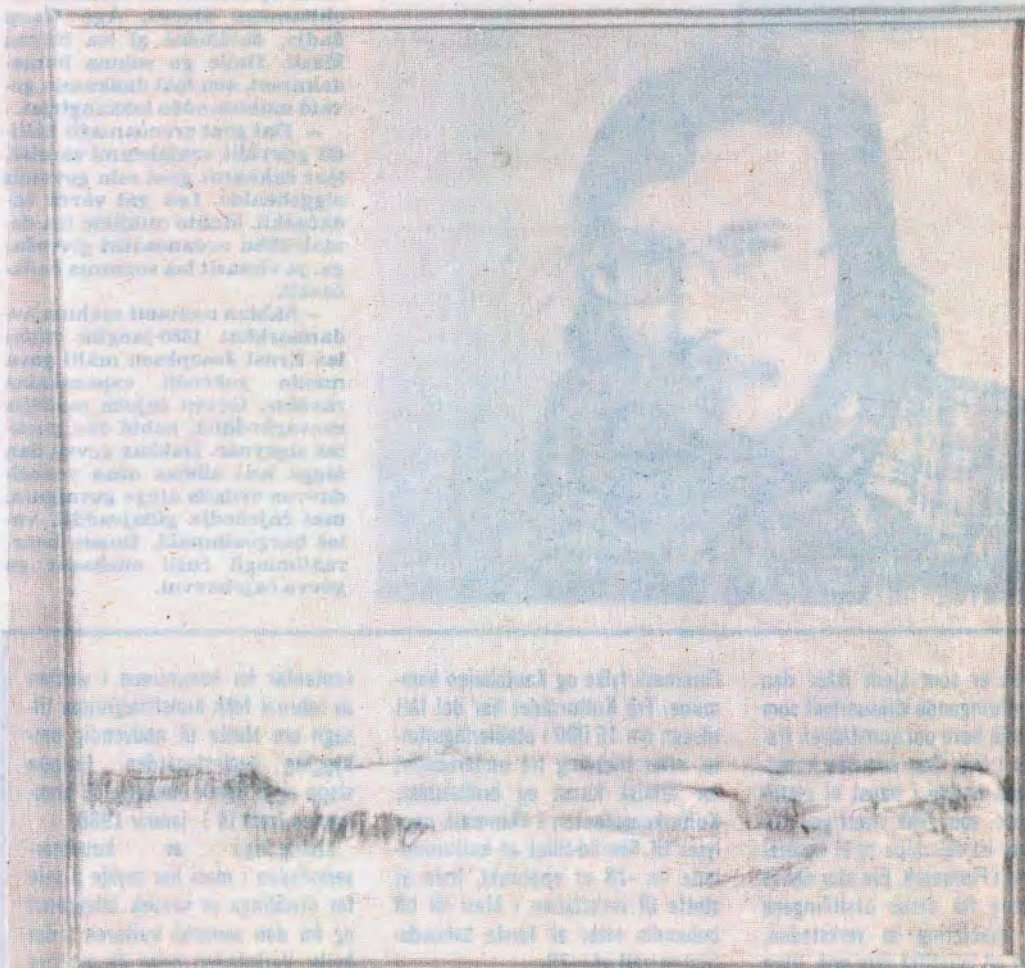
—Viktigare å skildre styrke enn undertrykking

— Sjølv er eg ikkje særleg opptatt av å skildre samane som eit undertrykt folk. Eg vil heller ha fram det motsatte: Optimismen, folk sin tru på seg sjølve, seier Åge Gaup, ein av kunstnarane som har slått seg til på Masi Gjestegård. Da vi snakka med han, var han fullt opptatt med illustrasjonar til ei ny lesebok.

— Dei som legg mest vekt på å skildre undertrykkinga av samane er gjerne dei som skildrar oss frå utsida. Det kan utvilsomt vere effektivt, men for oss er det viktigare å få fram styrken, og det kan vere minst like effektivt.

— Eg kan nemne eit døme: I 1880-åra måla svensken Ernst Josephson eit bilete han kalla «spanke smedar». Biletet viser smilande, sjølvsikre grovsmedar, den eine av dei ein sigøyner. Biletet var noko nytt samanlikna med tidlegare måleri, kor underklassa vart framstilt som lidande og underdanig. Det vekte derfor mykje røre blant overklassa da biletet vart stilt ut.

«Sáb'man» (mørketid), olje/maleri av Synnøve Persen.

DETTE KALLER SÁGAT FYLLE- FEST

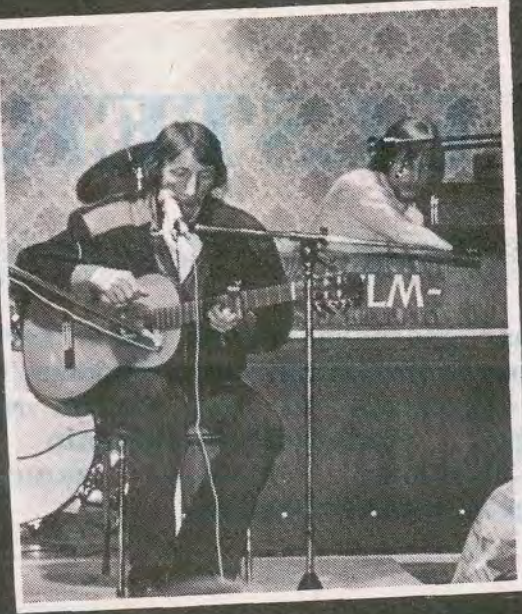
Lørdag 14. januar i fjor arrangerte Mad'da Var'jat Sami Nouraid Sær'vi (Sør-Varanger Sameungdomsforening) en storslagen kulturfestival i Kirkenes. Programmet som varte i flere timer var tettepakke med innslag fra jo-ik, trekkspill og sketsjer. Deltakerne kom fra hele Nordkalotten. Nils Aslak Valkepää fra Finland, Åsa Blind fra Sverige, Ellen Berit Balto, Anders Skum, Piera Balto, Tanabreddens Ungdom for bare å nevne noen.

Denne stor-mønstringa av samisk kultur må ha irritert Ságat umåtelig. I Ságat nr. 17/79 — et drøyt år etter er denne kulturfestivalen plutselig blitt til fyllefest. Som hovedoppslag på første side slår avisa fast at Norsk Kulturråd blir stilt i et «underlig lys» for å ha bevilga 10 000 kroner til fyllefest i Kirkenes.

John P. Varsi, formann i Sør-Varanger Sameforening (som nå har meldt seg kollektivt inn i Samenes Landsforbund) var til stede på «fyllefesten», og han forteller opprørt til Ságat at dette ikke var noen kulturfest, men en «løssluppen fest».

John P. Varsi og Ságat prøver også febrilsk å gjøre et stort nummer ut av at søknaden om bevilgning til festivalen ved en misforståelse blei underskrevet «Sør-Varanger Sameforening» i stedet for «Sør-Varanger Sameungdomsforening». Denne saka er forlenget oppklart og Norsk Kulturråd har gjort det klart at dette er uten betydning for tildelinga av pengene. For Ságat og hr. Varsi er imidlertid dette en «meget alvorlig sak».

At Ságat ikke ser forskjell på en samisk kulturfest og en «fyllefest» er etter vår oppfatning en langt mer alvorlig sak.

SÁGAT-REDAKTØR MED PRIVAT «SKYTEØVELSE»!

Geir Wulff, redaktør i Ságat, har som kjent gjort det til sitt levebrød å sjikanere samiske tillitsmenn og samiske organisasjoner. Oppdikta fyllefester og fylleslagsmål har vært en metode som er blitt brukt. Men en mann som er så grenseløst nidkjær i bestrebelsen etter å tillegge andre folk ting de ikke har gjort, bør være mer forsiktig med hva han sjøl gjør. Tirsdag den 10. april sto følgende notis i avisa «Finnmarken»:

«VADSØMANN TOK FRAM GEVÆRET UNDER FEST
Naboer vekket av skyting

Ca. kl. 01.00 natt til i går ble flere mennesker i en bydel vekket av skudd. Politiet ble varslet og en beruset ung mann

med våpen i hånd ble pågrepet i sin bolig.

Det hadde vært fest i huset og etter å ha konsumert en del alkohol, fant mannen ut at han skulle prøveskyte et gevær. Skytingen foregikk ut gjennom vinduet, men det er uklart om

skuddene ble rettet mot noe eller om det bare ble skutt opp i lufta.

— Vi ser på dette forholdet som meget alvorlig, sier politifullmektig Svein Urdal ved Vadsø politikammer til Finnmarken. Spesielt alvorlig ser vi på det forholdet at mannen var beruset under skytingen. Det skulle ikke så mye til før en alvorlig skade hadde skjedd.

Politiet fant et ganske stort lager av våpen hos mannen. Det var geværer og revolvere, og et stort antall patroner til våpnene. Alt er nå beslaglagt, og Urdal sier at vedkommende nok neppe får våpnene tilbake. I tillegg til inndragningen vil også en annen form for reaksjon komme på tale. Enten en bot eller en tiltale.

I Vadsø er det en offentlig «hemmelighet» at mannen er

Geir Wulff. Verken hos politiet i Vadsø eller i Ságats redaksjon er det mulig å få noen kommentar. Vi venter spent på at de store overskriftene blir henta fram i Ságat når redaktørens private «skytteøvelse» skal dekkes.

Vadsømann tok fram geværet under fest:

Naboer vekket av skyting

F Bjarne Langseth

Ca. kl. 0100 natt til i går ble flere mennesker i en bydel i Vadsø vekket av skudd. Politiet ble varslet og en beruset ung mann med våpen i hånd ble pågrepet i sin bolig. Det hadde vært fest i huset og etter å ha konsumert en del al-

kohol fant mannen ut at han skulle prøveskyte et gevær. Skytingen foregikk ut gjennom vinduet, men det er uklart om skuddene ble rettet mot noe eller om det bare ble skutt opp i lufta.

— Vi ser på dette forholdet som meget alvorlig, sier poli-

Skyteepisode i Vadsø:

Skjøtt fra bolig i beruset tilstand

• SISTE SIDE

fullmektig Svein Urdal ved Vadsø politikammer til Finnmarken. Spesielt alvorlig ser vi på det forholdet at mannen var beruset under skytingen. Det skulle ikke så mye til før en alvorlig skade hadde skjedd.

Politiet fant et ganske stort lager av våpen hos mannen. Det var geværer og revolvere, og et stort antall patroner til våpnene. Alt er nå beslaglagt, og Urdal sier at vedkommende nok neppe får våpnene tilbake. I tillegg til inndragningen vil også en annen form for reaksjon komme på tale. Enten en bot eller en tiltale.

GI JODIHA «GIŽŽERÁDIO», ELSTER?

«Sámerádio i galgga leat mihkige gižžerádiod», kringkastingsjef Elster dajai Sámerádio rabadettiin Kárasjogas čakčamánuš-77.

Ráđđehusnammadan lávdegoddi mi galgai kringkasting njuolggadusaid guorahit, lea evttohan ođđa ulbmilparagrafa. Njealjat čuogga vuolde čuodja ná: «NRK-as galga leat

erenoamaš geatnegasvuolta gohcit servvodat kultuvrra doaimmaid min riikkas». Lávdegotti čilgehusas mi leat molson NRK-dajaldaga Sámerádio-dajaldagain ja dárogiel-dajaldaga molson sámegiel-dajaldagain. Dalle šattašii ná:

«Lávdegoddi dáhttu deastit ahte Sámerádios lea erenoamaš geatnegasvuolta programmaid bokte doaimmahit servvodat ja kultuvraáššiid viidábut ..., sámi dáiddolašvuoda, girjjalašvuoda dahje sámegiela ..., oppanassii dan maid mi sáhttit gohčodit čearddalaš iešdoaimman. Lea deatalaš ahte sámi kultuvra ja servvodaga eallin, min dáiddolašvuolta ja min iežamet ollislaš giellagov-

dodat lea nu eallinnávccalaš ahte olgoriikkaid váikkuhusat eai návccahuhte dáid ... Danne lea ge áibbas dárbbaslaš ahte Sámerádio rahča aktiivvalaččat gáhttet čearddalaš kultu- ra.»

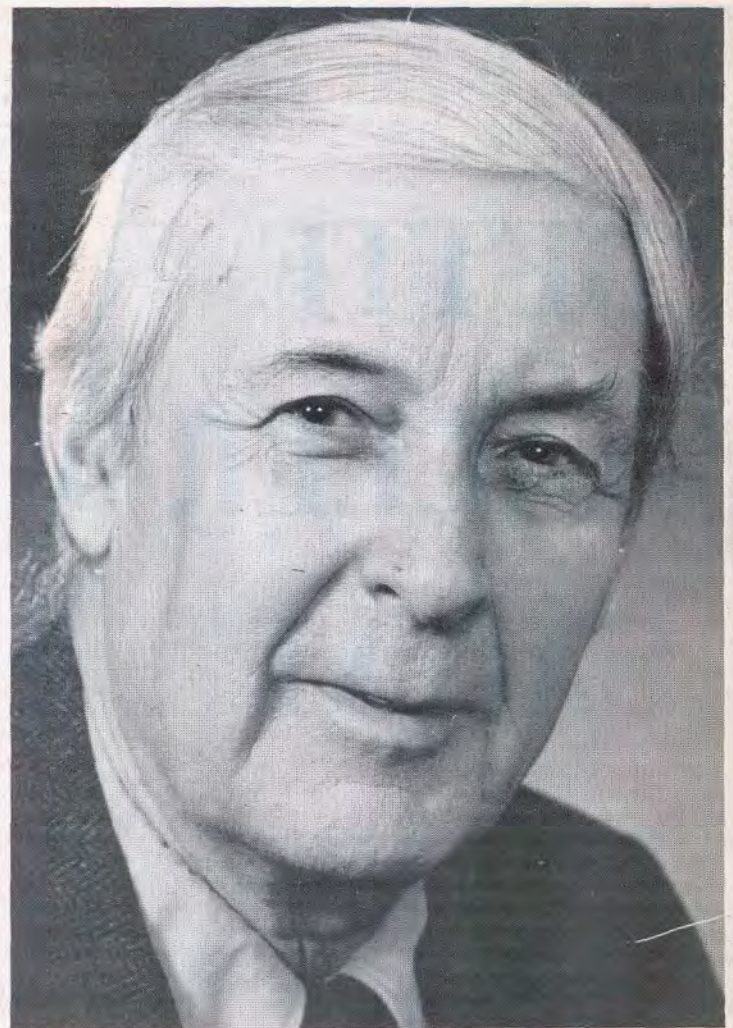
Gi jodiha gižžerádio, Elster? Eai got si aiddo dán ulbmil páragrafa leat čuvvon, diet sámerádio mielbargit geat otna cielahuvvojitt gurutbealekstremistan?

SÁPMI SEAIBIN

Háliidit gal lávdegoddi ad- dit veahe rámi. Čuožžo gal čál- lon ahte «Maidai sámi servvodat ja kulturráđđeamu- šat bohtet lága dajaldaga vuol- lai». Muhto die lea buot mi čuo- žžu. Lávdegotti čilgehus lea 170 siiddu, ja sámerádio illa ba namahuvvon. Sámerádio lea dušše seaibin. I mihkige čuoč- ču mo dat lea bargat čeardda- laš unnitálbmoga radios. I sá-

ni riikka unnimus rádiodoaim- mahusa birra mi gokča viiddis guovlluid. «I gižžerádio», dad- ja NRK hoavda. Ahte dan si- hkkarastit, de sáddejit davas hoavdda mas i leat programma-dovddiidus. Mu- hto gižžidanmokta — rahčat sámi vuosta.

NRK-njunus i hálit sámerá- dio, muhto dáža rádio gos sámegiella hubmo, ja man badjel sáhttet juohke láhkai mearri- dit. Mi háliidit jearrat: Manin bat dalle Sámerádio galga?

Torolf Elster

Sameradioen på lufta fra Karasjok

Hvem driver «kampradio», Elster?

«Sameradioen skal ikke være en kampra- dio» sa kringkastingsjef Torolf Elster under åpningen av sameradioen sine sendinger på P2-nettet i september 1977.

Et regjeringsoppnevnt utvalg for revidering av kringkastingslovgivningen har lagt fram forslag til ny formålsparagraf. Punkt fire i formålsparagrafen lyder: «NRK skal ha en særlig forpliktelse overfor samfunns- og kulturlivet i vårt land». I utvalgets begrunnelse for dette punktet, har vi tillatt oss å bytte ut NRK med sameradioen og norsk med samisk. Den blir da slik:

«Med dette ønsker utvalget å understreke at Sameradioen har en særlig plikt til programmessig å engasjere seg for vårt samfunns- og kulturliv i vide- ste forstand ... samisk kunst, litteratur eller samisk språk i sin mangfoldighet — i det hele det man kunne kalle vår nasjo- nale egenverksomhet ...

Samisk kultur og språk er ut- satt for press utenfra ...

Det er av avgjørende viktig- het at samisk kultur og sam- funnsliv, vår kunst og vår egen fulle språkbredde er så leve- dyktig at ikke det utenlandske

press av påvirkninger, blir mottatt helt passivt ... Uten en betydelig kulturell egenaktivi- tet kan det være fare for at sa- misk kultur og språk vil alvor- lig svekkes. Med dette press utenfra er det livsnødvendig at Sameradioen deltar aktivt i det nasjonale kulturelle selvfors- var.» Sitat slutt.

Hvem driver kampradio, El- ster? Er det ikke nettopp denne formålsparagrafen de har fulgt, de av sameradioens medarbeidere som i dag blir utskjelt som uoppdragne ven- strekstremister?

SAMISK ET VEDHENG

Nå skal vi yte utvalget full rettferdighet. Det står nemlig at «også samisk samfunns- og kulturliv omfattes av lovens formulering».

Men dette er også stort sett det som står. I hele utvalgets utredning om ny kringka- stingslov, på til sammen 170 tettekrevne sider, er samisk kringkasting ikke ofret et av- snitt. Sameradioen blir be- handlet som et vedheng, som er med på kjøpet. Ikke et ord om det særegne med å drive kringkasting overfor en nasjo- nal minoritet. Ikke et ord om at en av landets minste radiosta- ber ideelt sett skal dekke et område som ellers omfattes av tre distriktskontor. «Ikke kam- pradio», er NRK-ledelsens på- bud. For å sikre det, sender de oppover en sjef blotta for program-erfaring, men velut- styrt med kampvilje — til å slåss mot det samiske.

NRK-ledelsen ønsker ingen sameradio, men en norsk radio hvor det snakkes samisk, og hvor de sjøl har bukta og begge endene.

Vi vil bare spørre: Hvis sa- meradioen ikke skal være en kampradio, hva skal det være da?

ET APROPOS TIL SAMESPØRSMÅLET

Jeg vil komme med et ut- drag fra en artikkel hentet fra «Menneske og miljø i Nord- Troms», årbok 1976. Det er en såkalt betenkning som amtmannen, Knagenhielm på Bodøgård, skrev til sentral- myndighetene i København i 1776.

Jeg siterer artikkelforfatte- ren: «... til sentralmyndighe- tene i København om 'hvorle- des Birkeskoven (bjørkesko- gen) bedst kan concerveres og ikke som hidindtil blive øde- lagt af Skov-Finner.» På tit- telbladet til dette dokumen- tet er skrevet med nyere hand, antakelig fra 1872 da dokumentet ble overlevert fra Danmark: «Betænkningen gaar snarere ud paa Finner- nes Udryddelse end paa Bi- rkeskovens Bevarelse.»

Og i sannhet forteller amt- mannens brev om en hatefulld holdning. Jeg skal sitere noen avsnitt: «Disse (Skovfinnerne) unyttige og skadelige omløben- de Lapper er det just, som

man ønsker at faae udrydde- de af Lande ... Derfor formee- nes det aldeels billigt og ikke utienligt at være, at baade de nuværende og for Eftertiden sig i Landet indsnigende af dette unyttige og skadelige Pak bleve aldeels afviiste og udryddede af Landet, hvor de ikke have mindste Tilladelse eller Rett at opholde sig ... Præsteskabet maatte alvorlig tilholdes ei at antage saadan- ne overløbere til Guds Bord, og endnu meget mindre æg- tevie dem ... hver Gaardmand forbydes under Fæstets For- brydelse at imodtage saadan- ne Lapper inden deres Gaards Grændser og tillade dem der Opholds Sted, men tvertimod, i Fald de at egen Evne ei for- maar at rydde dem bort, stra- xen anmelde det for Stædets Lænsmand, som paa Fogdens Vegne, naar han var fraværen- de, burde ved Hielp af Al- muen (som ingen under vil- kaarlig Mulct maatte und- staae sig) straxen forjage dem

som fredløse Folk ud af Lan- det. Denne forjagelse kan ike skee paa anden eller be- quemmere Maade, end at de- res opførte Gammer eller be- skrevne Torv-Hytter blive ned- revne og opbrændte, hvoref- ter da maatte ved næste Kirke-Samling giøres bekiendt af Kirke-Bakken, at ingen un- der straf og Mulct maatte un- derstaae sig, at tillade ved- kommende, hvis Gammer saa- ledes ere nedrevne og op- brændte, at opføre deres Gammer inden deres Gaards Strænder eller forunde dem tilholds Sted, men at samma som Fredløse bør ansees.

Dette er den eneste Maade, hvorved jeg formeener efter muligste Overveielse, at Skou- vernes Ødeleggelse, som ske- er med bemeldte Skouv- Lapper, kan hemmes. Da de- res Udryddelse ere dertil det eeneste Middel.»

Kommentarer er unødven- dig!

Hilsen Tromsø

— Oktasaš čállinmálle nannešii sámiid oktasašbarguid Davviriikkaid davviguovlluin, dadja Ole Henrik Magga, Sámi Giellalávdegotti ovdaolmmoš.

Sámi Giellalávdegotti ovdaolmmoš:

Ođđa giellanággu dál šattašii áddemeahttumin

— Ođđa giellanággu dál šattašii áddemeahttumin, dadja Ole Henrik Magga, gi leamaš njunužin dahkamin ođđa davviriikkalaš čállinmálle. Son lea Sámi Giellalávdegotti ovdaolmmožin ja Davviriikkaid Giellačállengottis stivramiellahtun.

— Dát čállinmálle i leat mi hkege seasuid (eksperiment-taid), Ole Henrik Magga dadja. Dát lea bures guorahuvon ja suokkarduvvon ovdal go dál doibmii biddjo. Leamaš hui buorre ovtamielalašvuotta sámi organisašuvnnain dán barggu hárrai.

ÁDDJAS BARGU

Go ođđa čállinmálle doibmii biddjo suoidnemánu 1. beaivve, de lea dát áddjas bargu dán rádjai joavdan.

Go sámegeiella soađi manna skuvllain fas galgga geavahuvvogahtit, Davviriikkat eai soahpan. Ruttii ja Norgii šattai oktasaš málle, Bergsland/Ruong-čállinmálle, ja Suopma šattai okto.

Davviriikkalaš davvisámegeiella čállinmálle dat lea duogazin go Sámekonferansa Váhčir 1971 válljii lávdegotti mi galgga guorahit lea go vejolaš oazzut oktasaš čállinmálle. Dát lávdegoddi lea manna šaddan bistevaš Sámi Giellalávdegoddiin čadnon Davviriikkaid Sámi Ráđái.

Ollu čeahkkimat leat dollon ja suokkardeamit dahkon ovdal go loahpalaš čállinmálle dohkkehuvvui 10. Sámi Konferansas Arjeluvvis 78'is.

MUHTTADUSÁIGI

— Čállinmálle galga doibmii biddjot suoidnemánu 1. beaivve. Mo dáidda geavva geat leat boares čállinmálle oahppan?

— Eai dieđus gárta fáhkke-staga nuppastusat, muhto gulldaga ođđa mállii háranit. I leat gal nu mo muhtumat dadjet, ahte buot maid skuvlamánat odnaži leat oahppan, leat ávkkeheapmin. Várna nu dāhpahuvva ahte dat geat leat oahppagohtan ovttá čállinmálle, jotket dainna. Ja dasa las-sin: I dat leat hállamušas dahkat ođđa giela, muhto čállinmálle heiveheapmi. Eat mi leat hilgon barguid maid Bergsland ja Ruong leaba dahkan. Baicca nu ahte sudno barguid haga eat livčce goas-sige joavdan nu guhkas go otne. Ovdamearkka dihtii leat sojahanvuogit, gežohasat ja

jietnaárvvut seamma boares ja ođđa čállinmálles. Mi leat eret váldan deattamearkka («soađasa»). Mi doavut dát ođđa čállinmálle lea eambo pedagogaš ja geahppasat oahppat.

— Na ba oahppogirjiid hárrai?

— Dat molsojuvvojit dađi-staga. Eat gátte dat šadda nu stuorra váttisvuhtan. Oahppogirjiis han lea dušše sullii 5 jage eallinahki. Lea dušše goibma-neallje oahppogirji otna maid mi háldivvččimiet doalahit.

Mi guoska oahpaheadjiide, Sámi Oahpahusráđoi lea juohkigohtan dieđuid ja johtui bi-djan oahpaha, dadja Ole Henrik Magga.

NANNE

OKTAVUODABARGGU

— Mon doavvun buot buorit návceat soabašedje čadahit dán ođđa čállinmálle. Dat eahpítkeahtha nannešii sámiid oktasašbarguid Davviriikkaid davviguovlluin go lea seamma čállinmálle. Jos das galggašii leat boahpteáigi, áviissat ja diekkaraččat berresedje sáme-giela doarjut ja geavahit, dadja Ole Henrik Magga. Son loahpalaččat dadja ahte lea buorre go Sámiid Hilat-áviisa olg-gos boahtha maidai sámegeiilli, jos dal juo aiddo su miela miel-de i leat ahte muhtin politihka-las belldat dat lea dan olggo-saddi.

Formannen i Samisk Språknemnd:

Ein ny språkstrid no vil vere meningslaus

— Ein ny språkstrid no vil vere meningslaus, seier Ole Henrik Magga, ein av arkitektane bakom den nye fellesnordiske rettskrivingsrevisjonen. Han er formann for Samisk Språknemnd og styremedlem i Nordisk Språksekretariat.

— Denne rettskrivingsrevisjonen er ikkje noko eksperiment, seier Ole Henrik Magga. — Den er vel gjennomtenkt og gjennomdrøfta før den no blir satt ut i livet. Det har vore full semje i dei samiske organisasjonane om dette arbeidet.

LANGT ARBEID

Når den nye rettskrivinga blir satt ut i livet 1. juli, er det ei førebels avslutning på eit langt arbeid.

Da samisk etter krigen skulle gjeninnførast i skolen, kom ein som kjent ikkje fram til semje mellom dei nordiske landa. Sverige og Norge fekk ei felles norm, Bergsland/Ruong-rettskrivinga, medan Finland vart ståande for seg sjølv.

Det var ønsket om ein fellesnordisk rettskrivingsnormal for nord-samisk som låg til grunn

for at samekonferansen i Gällivare i 1971 valgte ein komite som skulle vurdere om det var mogleg å få til ein felles skriftnorm. Denne komiteen vart seinare gjort om til ei permanent språknemnd under Nordisk Sameråd.

Etter fleire års arbeid og ein omfattande høyringsrunde, vart eit endeleg framlegg til rettskrivingsnormal vedtatt av den 10. samekonferansen i Arjeplog i 78.

OVERGANGSPERIODE

— Rettskrivingsrevisjonen skal bli iverksatt frå 1. juli. Kva med dei som til no har lært den gamle rettskrivinga?

— Det vil sjølvsagt ikkje bli snakk om nokon brå omkasting, men ein heller lang overgangssperiode. Det er ikkje slik det har blitt hevda frå nokre hald, at alt skoleborna har lært til no er bortkasta. Mest truleg vil dei som har starta med ei rettskriving halde fram med den. Og dessutan: Det er ikkje snakk om noko nytt språk, men ein rettskrivingsrevisjon. Vi har ikkje kasta vrak på det arbeidet Bergsland og Ruong har gjort. Tvert om: Utan deira arbeid, ville vi aldri ha kome så langt no. Til dømes er bøyningssy-

stem, endingar og lydverdi den same i den gamle og den nye rettskrivinga. Vi har gjort ein del endringar knytta til stadiemerket. Vi håper at den nye rettskrivinga vil vere meir pedagogisk, lettare å lære.

— Kva med lærebøkene?

— Dei vil bli skifta ut etter ei tid. Vi trur ikkje det vil by på noko stort problem. Eit lærebok har berre om lag fem års levetid, og det er berre tre-fire lærebøker i dag som vi kunne ønske å halde på.

Når det gjeld lærarane, er det tatt initiativ frå Samisk Utdanningsråd for å gi dei informasjon og utdanning, seier Ole Henrik Magga.

STYRKER SAMHALET

— Eg håpar no at alle gode krefter kan sameine seg for å sikre gjennomføringa av denne reformen. Det vil utan tvil bidra til å styrke samhaldet mellom samane på Nordkalotten at vi har det same skriftspråket. Om det skal bli levedyktig, avheng ikkje minst av om massemedia støtt opp om og bruker det samiske språket, seier Ole Henrik Magga, som i ein sluttkommentar meiner det er bra at Sámiid-Hilat kjem ut på samisk, sjølv om han kan styre seg for at det er eit politisk parti som står som utgjevar.

— Vi føler oss uthengt og diskriminert for øynene på hele det norske folk. De menn som utførte en av de hardeste krigsjobber og den mest farfulle innsats for mennesker på flukt fra nazi-okkupasjonen, burde fortjent noe annet av statsmonopolet NRK enn innholdet i siste episode av fjernsynsserien «På flukt over kjølen».

Det er Petra Knutsen fra Hellefjord i Tysfjord som sier dette til «Dagbladet» lørdag 21. april. I fjernsynsprogrammet blir det påstått at de samiske grenselosene i Tysfjord plyndra flyktninger for alt de eide og

Den nye skrivemåten blei enstemmig godkjent på den 10. Samekonferansen i Arjeplog. (Foto Samiid-Hilat)

I samme program:

NAZISTER VERNES—SAMER HENGES UT

at de forlot dem hjelpeløse inne på fjellet. Disse og andre uttalelser blir av folk i Tysfjord helt korrekt stempla som rasediskriminerende.

NRK har i forbindelse med denne serien satt himmel og jord i bevegelse for å få stoppet nærbilder av nazister. I samme serie blir samiske grenseloser uthengt på det groveste. Det er tydelig at NRKs kritiske vurdering av dette programmet bare blir satt i høyberedskap når det gjelder å beskytte nazister. Eller mener NRK det ikke er så nøye med hva som blir sagt om samer?

— Vi føler oss uthengt

— Løgn og forbannet dikt i «Flukten over Kjølen»

NARVIK: Dagbladet

— Vi føler oss uthengt og diskriminert for øynene på hele det norske folk. De menn som utførte en av de hardeste krigsjobber og den mest farfulle innsats for mennesker på flukt fra nazi-okkupasjonen, burde fortjent noe annet av statsmonopolet NRK enn innholdet i siste episode av fjernsynsserien «På flukt over kjølen».

Det er Petra Knutsen fra Hellefjord i Tysfjord som sier dette til «Dagbladet» lørdag 21. april. I fjernsynsprogrammet blir det påstått at de samiske grenselosene i Tysfjord plyndra flyktninger for alt de eide og

at de forlot dem hjelpeløse inne på fjellet. Disse og andre uttalelser blir av folk i Tysfjord helt korrekt stempla som rasediskriminerende.

NRK har i forbindelse med denne serien satt himmel og jord i bevegelse for å få stoppet nærbilder av nazister. I samme serie blir samiske grenseloser uthengt på det groveste. Det er tydelig at NRKs kritiske vurdering av dette programmet bare blir satt i høyberedskap når det gjelder å beskytte nazister. Eller mener NRK det ikke er så nøye med hva som blir sagt om samer?

Det er Petra Knutsen fra Hellefjord i Tysfjord som sier dette til «Dagbladet» lørdag 21. april. I fjernsynsprogrammet blir det påstått at de samiske grenselosene i Tysfjord plyndra flyktninger for alt de eide og

at de forlot dem hjelpeløse inne på fjellet. Disse og andre uttalelser blir av folk i Tysfjord helt korrekt stempla som rasediskriminerende.

NRK har i forbindelse med denne serien satt himmel og jord i bevegelse for å få stoppet nærbilder av nazister. I samme serie blir samiske grenseloser uthengt på det groveste. Det er tydelig at NRKs kritiske vurdering av dette programmet bare blir satt i høyberedskap når det gjelder å beskytte nazister. Eller mener NRK det ikke er så nøye med hva som blir sagt om samer?

Det er Petra Knutsen fra Hellefjord i Tysfjord som sier dette til «Dagbladet» lørdag 21. april. I fjernsynsprogrammet blir det påstått at de samiske grenselosene i Tysfjord plyndra flyktninger for alt de eide og

at de forlot dem hjelpeløse inne på fjellet. Disse og andre uttalelser blir av folk i Tysfjord helt korrekt stempla som rasediskriminerende.

NRK har i forbindelse med denne serien satt himmel og jord i bevegelse for å få stoppet nærbilder av nazister. I samme serie blir samiske grenseloser uthengt på det groveste. Det er tydelig at NRKs kritiske vurdering av dette programmet bare blir satt i høyberedskap når det gjelder å beskytte nazister. Eller mener NRK det ikke er så nøye med hva som blir sagt om samer?

Det er Petra Knutsen fra Hellefjord i Tysfjord som sier dette til «Dagbladet» lørdag 21. april. I fjernsynsprogrammet blir det påstått at de samiske grenselosene i Tysfjord plyndra flyktninger for alt de eide og

at de forlot dem hjelpeløse inne på fjellet. Disse og andre uttalelser blir av folk i Tysfjord helt korrekt stempla som rasediskriminerende.

NRK har i forbindelse med denne serien satt himmel og jord i bevegelse for å få stoppet nærbilder av nazister. I samme serie blir samiske grenseloser uthengt på det groveste. Det er tydelig at NRKs kritiske vurdering av dette programmet bare blir satt i høyberedskap når det gjelder å beskytte nazister. Eller mener NRK det ikke er så nøye med hva som blir sagt om samer?

Det er Petra Knutsen fra Hellefjord i Tysfjord som sier dette til «Dagbladet» lørdag 21. april. I fjernsynsprogrammet blir det påstått at de samiske grenselosene i Tysfjord plyndra flyktninger for alt de eide og

at de forlot dem hjelpeløse inne på fjellet. Disse og andre uttalelser blir av folk i Tysfjord helt korrekt stempla som rasediskriminerende.

NRK har i forbindelse med denne serien satt himmel og jord i bevegelse for å få stoppet nærbilder av nazister. I samme serie blir samiske grenseloser uthengt på det groveste. Det er tydelig at NRKs kritiske vurdering av dette programmet bare blir satt i høyberedskap når det gjelder å beskytte nazister. Eller mener NRK det ikke er så nøye med hva som blir sagt om samer?

Det er Petra Knutsen fra Hellefjord i Tysfjord som sier dette til «Dagbladet» lørdag 21. april. I fjernsynsprogrammet blir det påstått at de samiske grenselosene i Tysfjord plyndra flyktninger for alt de eide og

VIETNAM DOAIVVA INDOKIINNAS MEARRIDIT

Kampuchea, Vietnam ja Laos leat dat golbma riikka main gohčodit Indokinan. Dát lea kolonialisttalaš mearkalahppu, man ranskalaččat leat fuomašan. Dát golbma riikka leat mángga dáfus sierraláganat go ollu riikkat Europas. Omd. leat álfabehtat Laosas ja Kampuchear áibbas earalágan go Vietnamas, ja goappašat málliid i ba sáhte sulastahttit kiinnalaš čállinmálliin. Muhto i das sáhte ge dološ historjjalaš áiggiin oheat sivaid manne dál leat nu fuones gaskavuođat Vietnam/Laos ja Kiinna/Kampuchea gaskkas.

Dalle go USA fallehii Kampuchea 1970'is, golbma riikka Laos, Kampuchea ja Vietnam šadde seamma váttis dillai: eret beassat USA-imperialisma gaccald gaskkas soađi bokte. Kiinnalaš stáhtaministar Zhou Enlai dáhtui dalle Laos, Kampuchea, Lulle-Vietnam ja Davve-Vietnam álbmogiid ársiid čaohkanit. Čaohkkimis bođii ovdan ahte riikkat galget guđet guimmiideaset doarjut ja ahte riikkaid rájit galget doahhtaluvvot. Soađi áigge juo

hedjonišgohte gaskavuođat Kampuchea/Kiinna ja Vietnam/Laos gaskkas. I dan láhkai ahte gaskavuođat áibbas boatkanedje. Muhto dan guvlui orui mannamin.

VIETNAMALAŠ STUORRAFÁPMOPLÁNAT

Nubbi ášši lea vietnamalaš bellodatnjunnoša stuorastallan. Lao Dongbellodaga álgonamma lea Indokiinna Kommunisttalaš Bellodat. Muhto das leamaš álo fárus dušševietnamalaččat. Bellodatprogrammas álgo vihttalot jagiin čuočui ahte ulbmilin lea vuođodit indokiinnalaš lihtu, ipmirduvvon Vietnam hovdema vuolde. Dát ulbmil almmolaččat namahuvvui nu manjit go

jetalaš bellodatnjunnoša boasttodaguid. Dat i dohkkehan ahte lea stuorra erohus Kiinna sosialisttalaš systema ja Sovjet kapitalismma čaohaame gaskkas. Dat i earuhan dan veahki vuogi maid Kiinna attii buot riikkaide Indokiinnas, ja nuppe dáfus dan veahki vuogi maid Sovjet attii Vietnamii ja Laosii.

Oainnat Sovjet i dorjon Kampuchea luodusmahttinsoađi. Oppa luodusmahttinsoađi áigge, 1970-75, dat doalahii oktavuođa Lon Nol-ráđdehusain, maid USA lea vuođodan. Sovjet attii veahki Vietnamii vai fidne coaveci Vietnamas. Dat i addan veahki Kampucheari danne go Kampuchea i divtte Sovjet iežas vuortnuhit. Vuostastinlihkadus Laosas leamaš guhkit áigge Vietnam fámu vuolde.

KAMPUCHEA JA VIETNAM MANNABA GOABBAT GUVLUI

Kampuchea jođihisgodii hui eankilis ekonomia. Gávpogat gurruvuvvojedje. Oppa álbmot biddjui bargui suodjalit borramuš produksuvvna, čorget soađi manja ja bajas hukset riikka. Kampuchearaš njunuš i dáhtton veahki olgoriikkas. Moade jage manja lea vissis ah-

1975'as, ja dán gearddahedje ollu oarje-áviissat, earret eara SV-áviisa Orientering. Manja lea dát ulbmil rievdauvvon táktihkalaš sivaid geažil. Muhto vietnamalaš propagandas biddjo stuorra deaddu daid «erenoamaš oktavuođaide Vietnam, Laos ja Kampuchea gaskkas». Dalle go Kampuchea ja manja Vietnam luvvii-ge iežaska eret USA-s, riikka-guovttos leigga stuorra bajas-huksen váttisvuođaid siste. Viidaseapput Kampuchearaš ledje sullii 150 000 vietnamalaš stáhtabargara geat ledje dohko báhtaran sođiid áigge mat Vietnam stajidedje badjel 40 jage. Ollusat dain ásse guovlluin maid vietnamalaččat stivredje, guovllut mat geavahuvvojedje soađi áigge USA vuosta. Go Vietnam lea iešmeareaddjin šaddan ja balus vietnamalaččaid áigumusaidd hárrai, dat sáddejuvvojedje ruovttoluotta Vietnamii.

Danne go USA ja eara oarjeriikkat biehtaledje veahkeames Vietnam, ja danne go riikka njunuš i nagudan čaovdit váttisvuođaid go i dáhtton luovttit iežas návccaid ala, de ohaledje veahki Sovjetas. Sovjet deatalašvuohta lea viidanit ja veartjuidd vuovdit fámu dihtii. Vietnam vuovdii iežas Sovjetii veartjuidd dihtii. 1978'is riikka sáttai miellahtton Sovjeta «oktasamárkanii»

te Kampuchea lea birgen ekonomaččat bures, ja álbmoga eanetlogus lea eallindilalašvuohta buoret go luodusmahttinsoađi ovdal.

De álggahedje erenoamažit Frankriika, USA ja Sovjet ruziid gilvit Kampuchea birra. Go olgoriikka šurnalisttat ožžo libba gallet riikka 1978'is, olmmoš gulai oppa eara mitalusa. I oktage soaldat fákten álbmoga birranbeaivve. I gávdnon oktage fámgaleaira. I gávdnon nealgi.

Vietnam válljii geainnu man manja ovdananriikkat ovdal leat geahččalan. Olgoriikka ruođat rabastuvvojedje riikkii. Kampuchea roastilis vuogit mat bures menestuvve, eai dáppe geahččaluvvon. Dát dagahii korrupsuvvna, eahpeduhtavašvuođa olbmuid gaskkas, bistevas nealgi, geaivvuođa ja bargguhisvuođa. Ja Vietnam bisuhii soahteveagas maid fas Kampuchea i dahkan.

Danne go USA ja eara oarjeriikkat biehtaledje veahkeames Vietnam, ja danne go riikka njunuš i nagudan čaovdit váttisvuođaid go i dáhtton luovttit iežas návccaid ala, de ohaledje veahki Sovjetas. Sovjet deatalašvuohta lea viidanit ja veartjuidd vuovdit fámu dihtii. Vietnam vuovdii iežas Sovjetii veartjuidd dihtii. 1978'is riikka sáttai miellahtton Sovjeta «oktasamárkanii»

COMECON, ja soai dagaiga militearašiehtadusa, vuosttas geardde.

VIETNAM FALLEHA KAMPUCHEA

1978'is Vietnam oaččui buot ođoáigaseamus soahteveartjuidd Sovjetas. Plána lea čielgas:

Kampuchea vuollasis váldit ja riikka geavahit Vietnam miljonaid miel nealgeolbmuid biebmát.

Juo jahkemolsumis 1977-78 Vietnam geahččalii fallehit. Falleheapmi 25. beaivve juovlamánus 1978 jođihuvvui ollu stuorat soahteveagain ja Sovjet doarjagii.

Álggos daddjui ahte Vietnam lea Kampuchea áibbas vuollasis váldan. Muhto ollu eara dieđuid bokte ovdan bođii ahte i lean šat maid eahpidit. Vuostastin lea Vietnam ja i nu gohčoduvvon «nášuvnnalaš veahka nášuvvna beastima váras» mi lea vuollasis váldan eara riikka, muhto dušše stuorat gávpogiid ja stuoramus riikkageainnuid. Muđui 90% álbmogis doarju Pol Pot lobalaš ráđdehusa. Geriljaveahka 40 000 gitta 50 000 soaldaha sohtet vašalačča vuosta, ja orru ovdosguvlui mannamin.

I 1978 fikk Vietnam toppmoderne militært utstyr fra Sovjet. Her en vietnamsk artillerienhet.

Kooperativmedlemmer med forsyninger til Kampuchearaš Revolusjonære Hær. Den lovlege regjeringa til Pol Pot har

fortsatt støtte fra 90 prosent av befolkninga i Kampuchea.

Kinesiske soldater trekker seg tilbake til kinesisk territorium. Bildet er fra Yunnan hvor befolkninga ønsker soldatene velkommen.

VIETNAMSK DRØM OM Å DOMINERE I INDOKINA

Invasjonen i Kampuchea et grovt brudd på en nasjons sjølråderett

Kampuchea, Vietnam og Laos er de tre landa en vanligvis forbinder med Indokina-betegnelsen. Dette er en kolonialistisk merkelapp, oppfunnet av franskmennene. De tre landa har mindre til felles enn mange land i Europa. For eksempel er alfabetene i Laos og Kampuchea helt forskjellig fra det i Vietnam, og begge systemene ligger fjernt fra det kinesiske skrifttegnsystemet.

Men det er ikke i de fjerne historiske tider en må søke årsaken til de skarpe motsetningene som nå finnes mellom Vietnam og Laos på den ene sida, og Kina og Kampuchea på den andre.

Da USA invaderte Kampuchea i 1970, ble de tre landa Laos, Kampuchea og Vietnam stilt overfor samme problem: frigjøring fra USA-imperialismen gjennom å mobilisere folkemassene til krig. På initiativ fra den kinesiske statsministeren Zhou Enlai ble det avholdt en felleskonferanse mellom representantene for folkene i Laos, Kampuchea, Sør-Vietnam og Nord-Vietnam. Konferansen slo fast den gjensidige støtten og solidariteten mellom disse folkene, og den slo også fast at hvert lands suverenitet og territorielle integritet måtte respekteres.

Allerede under krigen utviklet motsetningene mellom Kampuchea og Kina på den ene sida, og Vietnam og Laos på den andre seg. Ikke sånn at det var fastlåste blokker. Men tendensen lå der.

MOTSETNINGENE UTVIKLER SEG

Forklaringen til dette ligger

jet. Motstandsbevegelsen i Laos har lenge vært dominert av Vietnam.

VIETNAMESISKE STORMAKTSPLANER

Det andre momentet er ambisjonene til den vietnamesiske partiledelsen. Lao Dong-partiet het opprinnelig Indokinas Kommunistiske Parti. Men det har alltid bestått av vietnamesere. I partiprogrammet i begynnelsen av femtiåra ble det slått fast at målet var å bygge en indokinesisk føderasjon, underforstått under Vietnams ledelse. Denne målsettingen ble offentlig lufta så seint som i 1975, og ble gjentatt i flere vestlige aviser, blant annet SF-avisa Orientering. Siden er denne målsettingen blitt omformulert av taktiske grunner. Men det legges stor vekt i vietnamesisk propaganda på de «spesielle forbindelsene mellom Vietnam, Laos og Kampuchea».

Da først Kampuchea og så Vietnam slo seg fri (henholdsvis 17. april og 30. april 1975) fra USA, sto begge landa overfor store gjenoppbyggingsproblemer. Videre var det i Kampuchea om lag 150 000 vietnamesiske statsborgere som hadde flykta dit under krigen som herjet Vietnam i over førti år. Mange av disse bodde i baseområder styrt av vietnameserne, områder som ble brukt under krigen mot USA. Ut fra at Vietnam var fritt, og ut fra bange anelser om vietnamesernes hensikter, ble disse sendt tilbake til Vietnam.

KAMPUCHEA OG VIETNAM GÅR HVER SIN VEI

I Kampuchea ble det lagt opp til en svært enkel økonomi. Byene ble tømt. Hele folket ble satt i arbeid for å trygge matproduksjonen, rydde opp etter krigen og bygge opp landet. Den kampucheanse ledelsen avsto hjelp fra utlandet. Etter et par år var

det klart at Kampuchea hadde berget seg økonomisk, og at for flertallet av folket var levevilkårene bedre enn før frigjøringskrigen.

Landet ble rammet av en internasjonal bakvaskingskampanje, hvor Frankrike, USA og Sovjet spilte en viktig rolle. Når utenlandske journalister fikk høre til å besøke landet i 1978, fikk man høre en helt annen historie. Det var ingen soldater som passet på befolkningen døgnet rundt. Det var ingen konsentrasjonsleire. Det var ingen sult.

Vietnam valgte en veg mange utviklingsland har prøvd før. Landet ble åpnet for utenlandske investeringer. De drastiske tiltakene som ble gjennomført med hell i Kampuchea ble ikke prøvd. Resultatet var utbredt korrupsjon, misnøye i folket, vedvarende sult, fattigdom og arbeidsløshet. Og i motsetning til Kampuchea bevarte Vietnam sin hær.

Fordi USA og andre vestlige land nektet å investere i Vietnam, og fordi ledelsen i landet ikke maktet å løse problemene ved å stole på egne krefter, vendte de seg til Sovjet. Det viktige med Sovjet er ekspansjonisme og salg av våpen mot innflytelse. Vietnam solgte seg til Sovjet for våpen. I 1978 ble landet medlem av Sovjets «fellesmarked» COMECON, og det ble undertegnet en militæravtale mellom dem, for første gang.

VIETNAM ANGRIPER KAMPUCHEA

I 1978 fikk Vietnam toppmoderne militært utstyr fra Sovjet. Planen var klinkende klar: erobre Kampuchea og bruke dette landet til å forsyne Vietnams sultende millioner. Allerede ved årsskiftet 1977/78 hadde Vietnam prøvd seg med en invasjon. Invasjonen 25. desember 1978 ble ført ut fra langt større militære styrker og med full støtte

STUIBMI KIINNA JA VIETNAM GASKKAS: Kiinna invašuvdna leai vuoigatlaš dahku

Mangasii dáphe leai dat várra ártet ahte socialisttalaš Kiinna fallehii siidaguoimriikka Vietnam 17. beaivve guovvamánus. Dán dagu dáhtto ollusat miehta máilmmi ipmirdit. Norgas leai dušše AKP(m-l) áidna bello dat gi almmuhii doarjja-cealkamuša Kiinnai. Kiinna čilgi falleheamis dainna sivain go Vietnam álelassii riikui rádjadili. Mannan čavčča rájis rihkkumat dávjo. Vietnam i vuhtii váldan Kiinna várreimi. Rádjariihkkumid geažil ollu Kiinnalaš rádjaváttat ja siviil-olbmot masse heakka.

MÁNGA SIVA

Muhto gávnojit eara sivat manne Kiinna duođas mávssahii. Vietnam doaivva leámas šaddat stuorrafámolažžan Lullenuorta-Ásias. Vietnam leai jo fallehan ja vuollasis váldan ránnjariikka Kampuchea. Vietnam dáhtui várra čájeht eara riikkaide birrašiin ahte Kiinna i duosttašii mávssahit. Go fal nagudivččii čájeht ahte Kiinna i leat nu fámoláš go Vietnam ja dan

láhkai fidnet čájeht fámus eara ránnjariikkaide. Ja Vietnam manabealde lea Sovjet, imperialisttalaš fápmoválde mi lea iežas gárvisteamen máilmmesoahtai ja danne viiddidit doaimmaidis dáid guovlluin.

DEATALAŠ ČÁJEHT FÁMU

Máilmmi álbmot dáhtosi ráfi. I oktage stáhtaid leat dán nu čielgasit cealkan go Kiinna. Ja dan sáhtašii juksat go fámus čájeha, omd. ággressiiva stáhtaid vuosta. Muđui dáid ággressiive-guoddu ahtanušasi.

Go lea dárbbaslaš, ja go olmmoš lea vissis dan ala ahte stuorat stuimmit eai bohčit, de lihkestuvásii stáhtueret ovdamearkka. Guovtte vahkus leai Kiinna rahpan geainnu Hanoi-ii, ja deatalaš guovllut ledje váldon.

Ja de Kiinna gesii iežas ruovttoluotta, ja dáhtui soahpat. Ja dát dahpahus čájeht ahte Kiinna leai riehta jurddašan. Sovjet i duostan Kiinna fallehit.

KONFLIKTEN KINA OG VIETNAM Kinas invasjon en rettfærdig handling

Mange ble kanskje overrasket da det sosialistiske Kina gikk til angrep mot nabolandet Vietnam 17. februar i år. Dette angrepet ble møtt med relativt stor forståelse i verdensopinionen. I Norge var AKP(m-l) det eneste partiet som offentliggjorde en støtteerklæring til Kina.

Kina begrunna angrepet med de stadige vietnamesiske provokasjonene langs grensa mellom de to landa. Siden i fjor høst ble disse provokasjonene stadig hyppigere, og de økte i omfang. Trass i advarsler fra Kina, trappet Vietnam opp. I flere sammenstøt mistet kinesiske grensevakter og sivile livet. Produksjonen og transporten på den kinesiske sida ble bortimot lammet.

FLERE GRUNNER

Men det finnes andre grunner til at Kina slo så hardt til. Bak de vietnamesiske provokasjonene sto den allmenne vietnamesiske politikken med å slå seg opp som stormakt i Sørøst-Asia. Vietnam hadde allerede invadert og okkupert nabolandet Kampuchea. Vietnam ville sannsynligvis vise de øvrige landa i området at Kina ikke ville våge å ta igjen. Om de kunne vise at Kina var svakt og Vietnam var sterkt, kunne Vietnam vinne fram med press mot de øvrige nabolanda.

fra Sovjet.

Først het det at Kampuchea var helt erobra av Vietnam innen de første ukene i januar 1979. Men nå har så mange uavhengige kilder, fra journalister som har gått fotturer i de frigjorte områdene til vestlige etterretningsorganer, slått fast de samme fakta at det ikke lenger kan være tvil. For det første er det Vietnam og ikke en såkalt «nasjonal front for nasjonens frel-

Og bak Vietnam står Sovjet, en imperialistisk supermakt som forbereder verdenskrig og som søker å ekspandere i dette området, blant annet for å kontrollere viktige forsyningsveier.

VIKTIG Å VISE STYRKE

Verdens folk ønsker fred. Ingen stat har uttrykt dette så klart som Kina. Det viktigste problemet for å sikre freden er hvilken holdning en skal ta overfor aggressive makter. Kinas ide er at man må vise styrke. Ellers vil appetitten til de aggressive vokse, på samme måte som en gangster bare vil utvide gangstervirksomheten om han ikke blir tatt hardt.

Dersom det er nødvendig, og dersom man er viss på at det hele ikke vil utvikle seg til en storkonflikt, vil en kunne lykkes i å statuere et eksempel. Etter to uker hadde Kina lagt veien til Hanoi åpen. Tre viktige provinshovedsteder, og tjue andre viktige byer/tettsteder og strategiske punkter var erobra. Da trakk Kina seg ut, og innbød til forhandlinger. Utviklinga har vist at Kina vurderte Sovjet riktig: Sovjet torde ikke lansere noen større aksjoner mot Kina, og var antakelig så tilbakeholdende i sin praktiske støtte til Vietnam at en viss mistro stiger mellom dem.

se» (KNUFNS) som har okkupert et uavhengig land. For det andre er denne okkupasjonen begrensa til de større byene og noen av de store riksveiene. På landsbygda har fortsatt den lovlige regjeringa til Pol Pot støtte fra 90 prosent av befolkningen. For det tredje fører en geriljastyrke på 40 000 til 50 000 soldater krig mot okkupanten, og framgangene den melder om er reelle.

Oanehis áiggis go Sáme Ædnamsærvve leamaš doaimmas, searvi lea ožžon viehka ollu miellahtuid. Miellahtuid eanetlohku searvi njunnošolbmuid oavila mielde lea guovddaš sámevuolluin. Maid dal jo olmmoš dajáš «SLF» puletiikka hárrai dán rádjai, searvi lea riegan dan boahhte áiggis rehkenastit.

I leat gal ođas ahte sámiid nu mo earaid gaskkas leat sierralágan oavilat servvodatásiid hárrai. I leat ge vissis ahte sámiid ássiid vahagahtta go mánja organisasuvnna gávdnojit mat ovtasráđiid barget sámiid beale.

Muhto «SLF» i leat dakkar organisasuvnna. «SLF» njunnošolbmot leat bures čájehan maid si áigot, sámeálbmoga soardit. Si fertejit historjja botnjat ja gielistit, daid birra geat duodas áiggošedje buoridit sámiid dilasvuodaid. Giellasiid ja ručeságaid haga si luodanivčce nu go ruolla beaivvaš ovdas.

Dat i mearkkaš ahte buohkat geat «SLF»as leat fárus, leat skealmmat. Baicca gáddit eatnašat leat rehalaš, vuoggalaš olbmot geat háliidit gáhttet sin iežasat sámiid vuogiatvuodaid. Danne mi diehtit ge ahte hoavdat geat otnet juhket champagne go losso geađgi leat lokten, fargga geađgi oavai ožžot.

CIELUSSÁNIIT JA ČUOČCHUSAT

Mi bures ovdanboahtha «SLF» vuoddeames, lea searvi álggaheaddjit giellasiid ja ruziid

Juo, NSRa lea moaitan — Ságat. I daid ássiid geažil maid NSR duodaid lea dahkan, muhto ássiid geažil Ságat lea dikten NSRa lea dahkan.

Mahkaš dan ahte NSRa gáibida sierra sámi stáhta. Vaikko man galle gearde NSRa de leš cealkan dat leat cukkasat, Ságat cielaha viidaseapput.

SLF-čállosis i čilgejuvvo mi NSRa «ovtageardan puletiikka» lea, ja maid Oscar Varsi oavvil da sámeálbmoga doaimmat galggašedje leat.

Čállosa loahpás daddjo ná NSRa ja NSRa miellahtuid birra: «puletiikkalaš fámut geat geavahit NSRa gaskoapmin sin puletiikkalaš jovkkoš mi diktatoralaččat ja demokrahtameahtumit NSRa stivre», «gumpet sávžžadorkkas», «unna jovkkoš mi bohča stáhtas ruđaid iežasat áviissa váras», «eahpegudneahtha sámiid» jnv.

Ja seamma duostilit ahte NSRa «lea áibbas manahan oktavuoda rásseruhtasiin»,

Varsi-familien innehar alle sentrale verv i «SLF». Fra venstre Magnar, Oscar og Peder A. Varsi. Her ved dirigentbordet ved stiftelsen av «SLF-Tana».

«SÁME ÆDNAMSÆRVVE»

fuolaheaddji organisašuvdna vai gonagaslaš norgga Fan-club?

gilvin olbmuid. Vuosttas gearde «SLF» beakkehii Ságtis 14. beaivve guovvamánus. Čálus sisdoalla dušše ciellussániid. I mikkige das maid Varsi ovdanbukta, sáhta duodastuvvot. Muhtun ovdamearkkat:

«Sivvan vuoddeapmai... lea ahte johtui biđjat duodalaš organisašuvnna oppa sámeálbmoga, váras». Das i čuoččo mikkige čilgehusaid manne mahkas NSRa i leat duodalaš organisašuvnna, ja manne dat mahkaš i leat oppa sámeálbmoga váras.

«NSRa, mi dán rádjai lea leamaš áidna organisasuvdna, lea garrasit moiton go fievrriid ovtageardan puletiikka, dan go bearrageahččat oppa sámeálbmoga.

«SLF» beaskala ahte si dat leat «oppa sámeálbmoga» njunuš.

GONAGASGASKABEIVVIT OKTII VEL

Oaiveáššin ja ovdamearkan manne «SLF», vuoddeuvvui leat dat beakkan «gonagasgaskabeaivvib». Lea ártet man láhkai Ságat lea naganan doalahit heakkas unna áššas nu go dat gonagasgaskabeaivve-ášši. Jos NSRa vel puletiikkalaš sivaidd geažil livččii biehtalan čoahkkamis bantafangan gonagasa beavddis, de livččii gal áddehahtti ahte «SLF»-hoavddat geat juo nu liikojit gonagasaide ja hearraide, dáhttot gonagaslaš norgga samesearvvi. Muhto NSRa stivra han biehttalii vuolgimis

dohko heajus ekonomia geažil. «SLF» orru oavvildeamen ahte buot miellahtut galget leat gonagasustitlaččat jos searvi galggaš leat «duodalaš».

BEROŠTEADDJI ORGANISAŠUVDNA VAI FAN-CLUB

Manne go «SLF» almmuhuvvui Ságtis, hoavddain leamaš doarvai vejolašvuodas čilget kritihkas NSRa hárrai, ja muitalit maid dat galggašedje bargat. Muhto maid lea si dahkan? Juo, Oscar Varsi lea dušše joatkan gilvit ruziid ja giellasiid. «NSR gáibida eretluvvet Norggas, NSRa lea áimmubázan, NSRas i leat oktavuotta sámeálbmogiin jnv.»

Ieža lea ráhkadan ulbmil-páragrafa maid mi dás guorahastit: §2 — Ulbmil, lea duodaid vuoddeuhkki: «SLF» áigu bargat norgga vuoddeolaga vuoddejurdagiid mielde ja čájehit vuollegasvuoda Gonagassii ja su Ráđdehussii, Stuorradiggai ja eara almmolaš eiseválddiid. Lea váttis gal duodas leat go dákkar hearkkesdovdduid «eiseválddiid» vuosta čájehit.

Muhto geahččot man árvvus eiseválddit sámiid atnet. Buohkat geat veašs ge historjja máhttet, dihtet ahte sápmelaš dat lea álgoálbmot davviguovluin Norggas, Ruotas, Suomas ja Guoladagas. Buohkat dihtet ahte dat guovllut dáđistaga rievduvvojedje. Sámit manahedje eatnavuogiatvuodaid, sámeagiella gilldojuvvui, ja sáme kultuvra vealahuvvui jnv. Vel Ságtis lea čužžon ahte sámeagiella olggustuvvo. Muhto Norgga stáhta dattege čuoččuha ahte sáme-

guovllut leat norgga stáhta vuogiatlaš opmodat. Geain leat si daid ožžon? Stuoradiggi bákkohii boazosámiide ođđa boazodallága sin beroškeahtta. Álaheal/Guovdageameanu mearridedje dulvadit sámiid beroškeahtta. Sámi oahpahus skuvllain lea ain hui heittot. Sámi oahppogirjjiit váilojit. Sámi kultuvra gehččojuvvo museadávvin. Ođna dan beaivve i gávdno sámi ođasáviisa mi oázžu stahtadoarjaga jnv. Dat lea dán puletiikka áirašiid «SLF» lea mearridan gieđahit vuollegasvuodain.

DÁŽA IMPERIALISME JA SÁMIT

2§-as B čuogga vuolde čuočču ahte «SLF» áigu bargat dan ala ahte: «sámi giella ja kultuvra doaimmat eai galgga leat hehttehussan muoi servvodatovdaneapmai». Dan gearddahii Oscar Varsi «SLF»-vuoddeuon čoahkkimis Deanus. Vuot dak-

kar árgges vuollegasvuoda čájeheapmi norgga imperialistaide. Eai got Oscar Varsi-gazzi áde ge dan ahte jos sámi álbmogis galga leat boahhteáigi, de sámit fertejit vuostalastit norgga stáhta rievdivdeami sámiid luhtoriggogadagaid, ja ahte DNA-ráđdehusa dáruiduhttin puletiikka berre orustahttot.

GUOROS LOHPADUSAT

Lohpas njuolggadusaid evttohusas leat dušše čappa sámit ja lohpadusat. Goas bat gal Vullf ja Varsi leaba sámeagiella ja gultura dorjon? Ságat giella puletiikka got áiguba čuovvut? «SLF» i leat vuos almmuhan maidige berostumiid doarjut. Eai ge buktan maidige jierpmalaš kritihka NSRa bargguit hárrai.

Danne SLF i leat mikkige sámiid fuolahat organisašuvnnaid, muhto norgga stáhta ja norgga imperialistaid fuolaheaddji sámiid vuosta.

Fra stiftelsesmøte til «SLF-Tana» 16. mars i år.

MEARRASÁPME-LAČČAID ÁKŠŠUVNNA HOAVDA:

Buorre go NSR cuovkana!

— Mi dáhttot dadjat bures boahtha dan ođđa Same eatnamsearvi, dadja mearrasápmelaččaid ákššuvnna hoavda, H. J. Leonhardsen Sámi Hilaide.

— Seamma láhkai go mi leat, de leat si ge danin bargamin ahte cuvket NSR'a, ja dasa mi gal leat mielde. NSR lea vuoddeolagadusa vuosta, dadja son.

Leonhardsen muitala ahte son lea humadan daiguin geat SLF leat álggan ovdal go ledje searvi vuoddeuon, muhto i leat jeraraldat heaitit mearrasápmelaččaid ákššuvnna jos vel lea ge SLF masa mannat. — Mis lea ain doarvai bargu, dadja Leonhardsen, guhte lohpidat eanet bargat boahhti áiggis.

Geir Wulff, redaktør i Ságot, har leda an i hetskampanja mot NSR.

Det er sjølsagt ikke noe nytt at det innafor den samiske nasjonen, som i alle andre nasjoner, fins forskjellige oppfatninger om samfunnsmessige forhold. Særlig sensasjonelt er det heller ikke at uenighet om både mål og midler får organisatoriske konsekvenser. Det er ikke engang sikkert at det ville skade same-nes sak at det fantes flere organisasjoner om alle organisasjonene virkelig ønska å forsvare samiske interesser. Men «SLF» er ikke en slik organisasjon. Initiativtakerne til «SLF» har for lengst avlært seg som intrigemakere og medløpere for dem som vil knekke den samiske nasjonen. De må forfalske historia og ljuge om dem som virkelig ønsker å skape ei bedre framtid for same- ne, for å legitimere seg sjøl. Uten løgner, uten demagogien, ville de spreke som trollet i sola.

Dette betyr ikke t vi mener at alle dem som slutter opp om «SLF» er banditter. Tvert om trur vi det store flertallet er ærlige, oppriktige folk som ønsker å forsvare sine samiske rettigheter. Derfor er vi også overbevist om at de lederne som i dag skåler i champagne over å ha løfta en stor stein, ganske snart vil få steinen i huet.

SKJELLSORD OG PÅSTAN- DER

Det mest påfallende ved dannelsen av «SLF» er den totale mangel på saklig argumentasjon fra initiativtakerens side. Med brask og bram blei «SLF» presentert i Ságot den 14. februar. Denne artikkelen utmerker seg som ganske enestående på den måten at den består av en eneste sammenhengende rekke

av skjellsord. Ikke en eneste av de påstandene som aksjonsleder Varsi framsetter er dokumentert — og kan heller ikke dokumenteres. Noen eksempler:

«Årsaken til dannelsen ... skal være å få en seriøs organisasjon for hele den samiske befolkning.» Det står ingen forklaring på hvorfor NSR ikke er en seriøs organisasjon, og hvorfor den ikke er for hele den samiske befolkning.

«NSR, som hittil har vært eneste organisasjon, har fått hard kritikk for å kjøre en ensidig politisk linje, i stedet for å ivareta oppgavene til det samiske folk.»

Ja, NSR har fått hard kritikk — fra Ságot. Men ikke for de tinga NSR virkelig har gjort, men for de tinga Ságot har dikta opp at NSR har gjort. En av de hypigste gjengangerne i Ságot har f.eks. vært at NSR krever egen stat. Uansett hvor mange ganger NSR dementerer denne påstanden, fortsetter Ságot å male på denne visa. Det er sjølsagt i artikkelen ingen forklaring på hva «den ensidige politiske linja» til NSR er for en linje eller hva Oscar Varsi anser å være oppgavene til det samiske folk. Resten av artikkelen som skal presentere en «seriøs nydannel- se» inneholder følgende beskrivelse av NSR og NSRs medlemmer: «politiske krefter som bruker NSR som middel i sin egen politiske/profetske virksomhet,» «snever politisk gruppe som diktatorisk og udemokratisk styrer NSR», «en gruppe som infiltrerer besluttede organer på sentralt hold», «opptrer som ulver i fåreklær som går igjen i en rekke rådgivende utvalg og utvalg med beslutningsmyndighet», «snever liten grup-

pe som melker staten for penger til sin egen avis», «vanærer same- ne», osv. osv. Med like stor selvfølgelighet som NSR blir dømt for å ha «fullstendig tapt kontakt med grasrota» og at «flertallet av same- ne er uenig med NSR», erklærer «SLF» at de er de virkelige talsmenn og med full støtte fra «hele det samiske folk».

KONGEMIDDAGEN ENDA EN GANG

Hovedpoenget og det eneste konkrete eksemplet på hvorfor «SLF» blei stifta ligger i den berømte «kongemiddagen». Det er helt fantastisk hvordan Ságot har greidd å holde liv i en til de grader ubetydelig fillesak som denne kongemiddagen. Hadde i det minste NSR av politiske grunner avslått å sitte som gisler og alibi for den norske statens politikk overfor same- ne ved kongemiddagen, så ville det være forståelig at «SLF»-ledelsen som nærer slik hodestups beundring for konger og storfolk — ønsker å ha en kongelig norsk sameforening. Men den resolusjonen som begrunna avslaget politiske blei ikke vedtatt på landsmøtet i NSR. Styret begrunna avslaget med den elendige økonomiske situasjonen som NSR var og er i. «SLF» mener tydeligvis at alle medlemmer må være royalister for at en for- ening skal være «seriøs».

INTERESSEORGANISASJON ELLER FAN-CLUB?

Siden «SLF» blei presentert i Ságot har aksjonsledelsen hatt rikelig anledning til å konkretisere kritikken sin av NSR, og til å fortelle om hva de egentlig skal drive med. Den anledningen

«SAMENES LANDSFORBUND»

Interesseorganisasjon eller kongelig norsk Fan-club?

På den korte tida «Same- nes Landsforbund» (SLF) har eksistert, har forbundet fått et betydelig antall medlemmer. Hovedtyngden av medlemmene skal ifølge le- delsen i «SLF» være samer fra de samiske kjerneområ- dene. Uansett hva en måtte mene om den politikken «SLF» har presentert så langt, er dette et faktum en må ta hensyn til i tida framover.

har de ikke brukt. I alle de av- sinnlegg og intervjuer Oscar Varsi har gitt, fortsetter han med det samme vrøvlet og de samme løgnene: «NSR krever egen stat, NSR krever løsrivelse fra Norge, NSR er virkelighetsf- jern, NSR har ingen kontakt med den samiske grasrota osv.» Sjøl har de presentert et forslag til formålsparagraf som vi skal se litt nærmere på.

Paragraf 2: Formål, er virke- lig banebrytende: «SLF skal arbeide på den norske grunnlovs prinsipper og vise respekt og aktelse for Kongen og hans Regje- ring, Storting og andre offentlige myndigheter, selvom man i enkelt saker er uenig.»

Det er vanskelig å holde seg alvorlig over slik utsøkt finføle- se overfor «øvrigheta», men la oss snu litt på det å se på hvor stor respekt myndighetene har overfor same- ne.

Alle som har den minste peil- ling på historie veit at same- ne utgjør urbefolkninga i store de- ler av Nord-Norge, -Sverige, -Finland og Kolahalvøya. Alle veit at disse områdene gradvis blei kolonialisert og at same- ne blei plyndra for skatter og avgif- ter, at råderetten over naturres- sursene blei tatt fra dem, at sa- misk blei forbudt, at kulturen blei undertrykt osv. Til og med i Ságot har det stått at samisk språk og kultur er utsatt. Men den norske staten hevder like fullt at de samiske områdene er den norske statens rettmessige eiendom. Hvem har de fått den av? Ikke nok med at de forfal- sker historia — de oppfører seg

også som om det var den norske statens grunn. Stortinget påt- vang reindriftssame- ne en ny re- indriftslov mot same- nes vilje. Stortinget har vedtatt over 100 vassdragsreguleringer mot sa- menes vilje. Alta/Kautokeino- vassdraget blei vedtatt utbygd mot same- nes vilje. Staten har gjennom gruvedrifta henta ut enorme profitter ved salg av sa- miske naturressurser uten at de har betalt fem øre til same- ne — enda mindre spurt om lov. Samisk-undervisninga i skolen er fremdeles kriminelt dårlig, det er ekstrem mangel på sami- ske lærebøker. Den samiske kul- turen blir behandla som en mu- seumsgjenstand, noe som kan selges som turistreklame. Det er til dags dato ingen avis på sa- misk som får statsstøtte osv. Det er representantene for denne po- litikken overfor same- ne som «SLF» har vedtektsfesta at de skal behandle med respekt og aktelse.

DEN NORSKE IMPERIALISMEN OG SAMENE

I Paragraf 2 under punkt B står det at «SLF» skal arbeide for «vedlikehold og utvikling av samisk språk og kultur i alle de- ler av landet — tilpasset sam- funnets øvrige utvikling til en- hver tid.» På møte i Polmak da «SLF-Tana» blei oppretta, presi- serte Oscar Varsi at dette betyd- de at samisk språk og kultur ik- ke må brukes til å stoppe utvik- lingen av samfunnet for øvrig. Igjen denne grenseløse respekt og redsel for å trække de norske

imperialistene på tærne. Mens det norske «samfunnet» i århun- drer har valsa ned alt det sa- miske samfunnet representerer, har «SLF» som skal være en sa- misk interesseorganisasjon ved- tektsfesta at de ikke skal gjøre noe som bryter med denne utvik- lingen. Skjønner ikke Varsi & Co. at hvis den samiske nasjonen skal overleve, så må same- ne reise kampen og stoppe den norske statens rasering av samiske naturressurser, og at DNA-regje- ringas tvangsfornorskings- og assimileringpolitikk må av- skaffes?

TOMME LØFTER — RÅTTEN PRAKSIS

Resten av vedtektsforslaget er fullt av fagre ord og løfter. Men de er ingen ting verdt så lenge lederne av «SLF» har en politisk praksis som står i skarp mot- strid til disse vedtektene. Når har Wulff og Varsi gjort noe som helst for å forsvare samisk språk og kultur? Er det Ságats språkpolitikk de skal følge?

«SLF» har så langt ikke offent- liggjort et eneste konkret forslag til hvordan de skal forsvare sa- menes interesser. de har heller ikke kommet med en eneste kon- kret kritikk av alt det som NSR virkelig har gjort. Derfor hevder vi — inntil det motsatte er be- vist — at «SLF» ikke er en samisk interesseorganisasjon, men en or- ganisasjon som skal forsvare den norske staten og de norske imperialistenes interesser over- for same- ne.

— Vi vil hilse det nystifta Samenes Landsforbund velkommen, seier sjø- samechef H. J. Leonardsen til Sámiid- Hilat. — Likeins som oss er det ein aksjon for å splitte NSR, og det hilser vi med glede. NSR sin virksomheit er grunnlovsstridig, seier han.

Leonardsen forteller at han har hatt kontakt med initiativtakarane til «SLF» før skipinga, men det er ikkje snakk om å legge ned sjøsameaksjo- nen for å gå inn i «SLF». Vi vil framleis ha nok å gjere i Sjøsameaksjo- nen, sier Leonardsen, som lover ei opptrapping av aksjonen i tida som kjem.

SJØSAME- SJEFEN

Glad for splitting av NSR!

hva er Samenes Lands forbund?

ORIENTERING VED INITIATIVTAKERNE

Utdrag av § 1 — organisasjon, og § 2 — formål. (Fra vedtektsforsla- get)

§ 1 — ORGANISASJON
Samenes Landsforbund (SL) — Sámiid AEDNAMSÆRVE — er en landsomfattende organisasjon be- stående av samiske lag og fore- ningar, bygdelag, næringsøkon- omiske lag m.v. som vedtar å slutte seg til Samenes Landsforbund. Sa- menes Landsforbund er partipoli- tisk nøytral.

Enkeltpersoner som ønsker det kan være direkte medlemmer i for- bundet uten å tilhøre et lokallag.

§ 2 — FORMÅL
Samenes Landsforbund skal arbeide på den norske Grunnlovs prin- sipper og vise respekt og aktelse for Kongen og hans Regjering

Storting og andre offentlige myn- digheter, selvom man i enkelt saker er uenig.

Samenes Landsforbund er et or- gan for de lokale lag og skal ved koordinerende og hjelpende virk- somhet arbeide for de lokale lags interesser.

Dette søkes oppnådd ved:

A). Arbeide for å samordne og gjennomføre de saker som de loka- le lag og foreninger reiser. Forbund- et kan også selv ta opp saker av samfunnsmessig betydning, her- under også saker som måtte gjelde enkeltindivider.

B). Arbeide for vedlikehold og ut- vikling av samisk språk og kultur — i alle deler av landet — tilpasset samfunnets øvrige utvikling til en- hver tid.

ritetsgrupper også i de områder hvor same- ne og andre minoriteter bare utgjør en liten gruppe av lo- kalsamfunnet.

E). Hjelpen enkeltpersoner som har behov for det, og hvor det kan være naturlig med hjelp fra forbun- det.

F). Hjelpen andre minoritets- grupper (personer) som ønsker bi- stand, og hvor forbundet med rimelighet kan yte hjelp i en eller annen form.

G). Samenes Landsforbund skal i alle sammenhenger søke et saklig og meningsfylt samarbeid med sentrale og lokale myndigheter og ved råd og veiledning påvirke myndighetene i saker som har interesse for Samenes Landsfor- bund.

Álaheai/Guovdageaineanu buoðodeame vuostalastin lea čájeahan ahte dážat já sámít sáhttet searvalagai bargat. Kato Johansen ja Tore Bongo, Albmotáksuvnna ovdaolmmoš ja čalli, eaba dáhto dan gal čiehkhat, manna go Albmotáksuvdna leamaš jagi doaimmas.

Gávdnojit boares vuostalaš-vuoat ja ovdagáttut sámiiid ja dážaid gaskavuoda hárrai. Dáid leat dieđus muhtumat geahččalan geavahit vuostalastima biđet. Finnmark Dagblad (DNA) čálii omd. «stuummalaš sámejoavkkuid» birra, main áviissa oaiilla mielde ledje áigumušat álggahit stiummiid. Muhto dát biđgen geahččaleamit lihkus eai leat menestuvan.

HISTTORJALAČČAT STUORA DÁHPAHUS

— Jos eret geahččat EF-riiddus, de gáttan sáhttit gohčodit buoðodeame vuostalastima histtorjialaš stuora dáhpahussan, Tore dadja.

— Dás leat fárus buotlágan suorggit, riddogulasteddjiin gitta boazosápmelaččaide, ja buohkain lea oktasáa ulbmil: Bistevaččat várjalit čáhcealegi. Vuostalašvuoat mat gávdnošezet sierranas joavkkuid gaskkas leat datakeahhtai dán ášši ektui.

Kato: — Muhtun ráje vuostalašvuoain mat dážaid ja sámiiid gaskkas leat dušše huksejuvvo ovdagáttut ala. Mon

gáttan min bargu lea dagahan ahte ollu dát ovdagáttut ala. Mon gáttan min bargu lea dagahan ahte ollu dát ovdagáttut leat eret njávkojuvvo.

BUORET IPMARDUS SÁMIID VUOIGATVUODA ÁŠŠIID HÁRRAI

— Don leat Honningsvágas eret. Mo rittoolbmot gehččet dán buoðodeapmai?

— Vuostalastin omd. Honningsvágas lea imaštahtti stuoris, ja mis leat doppe viehka ollu miellahtut. Lea maid čalmus ahte dáža beale álbmot leat ipmirdišgoahtan sámiiid vuoigatvuoda áššiid.

Tore: — Ollu dážat dadjet ahte buoðodeapme vahagahtta sámeálbmoga. Mon gáttan oibmot leat eanet ipmirdišgoahtan sámiiid histtorjialaš niektovuoigatvuodaid. Maidai olgoriikkain vuohttit dán ipmardusa.

VAHAGAHTTA BOAZODOALU

— Muhto Stuuradikkis han daddjui ahte boazodoallu i sáta nu garrasit gillat dán dulvadeame geazil?

Dulvadeapmi maidai šadda vahagahttit johtulagaid ja deatalaš guottesajiid. Sáivačáze-guolasteapmi šadda vissasit billistuvvot jávrriin mat leat rustetdoaimmaguovlluid lahka.

Sámiiid organisašuvnnat leat mannan dulvadeame vuosta. Báikkalaš sámiiid searvvit leat moralalaččat ja ekonomalaččat Albmotáksuvnna dorjon.

HEIVEHUVVON VIIDASET HUKSEMA VÁRAS

Kato: — Lassin leat rustegat heivehuvvon viidaset huksema váras. Dat mearkkaša ahte duottar dalle dulvaduvvo. Stuuradiggi han celkkii ahte dát huksen dat galgai leat dat áidna.

Muhto Stuuradikke cealkamušat eai leat dollojuvvo ovdal. Ovdamearkan lea stuuradikkeproposišuvdna 107 mas čuočui ahte Norsk Institutt for Vannforskning cealkamuš galgai leat gárvvis ovdal stuuradikkemeannudeame. Muhto das eai beroštan maidige.

Jearaldat lea dalle manne huksejuvvo milliárd árvosaš

fápmodoaimmat mi dušše galga produseret geasseelfámu, mi mis lea ovdalis doarvai.

ODDA NAMMAČOAGGIN

Kato ja Tore muitaleaba ahte johtui biddjo ođđa nammačoaaggin, ánonssaid váras riikkaáviisaide. Šadda organiserjuvvot tealtaleaira buoðodanguovllus go moahta lea suddan, sullii mihcamarágge. Soai rehkenastiba ahte šaddet álo leat leairras sullii gaskal čuohte ja guoktečuhte oibmo, ja dáhtuba oibmuid dieđihit geat hállidit leat mielde.

Lassin šadda Albmotáksuvdna olggosaddit diehtujuohkinbláoi miellahtuide, pressii, mi galga olggosboahit guktii mánu. Ovttrasáid Álaheajolávdagottiin šaddet manna beasaziid olggosaddit vilgesgirjji stuuradikkemeannudeame birra. Tore Bongo ja Kato Johansen guovttos lohpidaba garra-set vuostalastima dás duohko.

KAMPEN MOT UTBYGGINGA HAR VIST: Vi kan stå sammen!

— Kampen mot utbygging av Alta-Kautokeino-vassdraget har vist at det er mogleg for samar og nordmenn å overvinne motsetningane og stå i lag for ei felles sak. Kato Johansen og Tore Bongo, formann og sekretær i Folkeaksjonen, nøler ikkje med å trekke den konklusjonen, etter at Folkeaksjonen har virka i snart eitt år.

Det ligg mange gamle motsetningar og fordommar og surner mellom samar og nordmenn. Det har heller ikkje vore fritt for freistnader på å utnytte desse motsetningane til å splitte motstandarane. Finnmark Dagblad (DNA) spekulerer ei tid i «militante samegrupper», som ifølge avisa skulle ha planar om sabotasjeaksjonar. Men desse splittingsframstøytta har falt på stein grunn.

HISTORISK EINESTÅANDE

— Om vi ser bort frå EF-striden, trur eg trygt vi kan kalle kampen mot utbygginga for historisk einestående, seier Tore. — Her er så godt som alle grupper, frå kystfiskarar til reindriftsamar, samla omkring eit felles mål: Varig vern av vassdraget. Dei motsetningar som måtte eksistere mellom ulike grupper er heilt underordna i forhold til det.

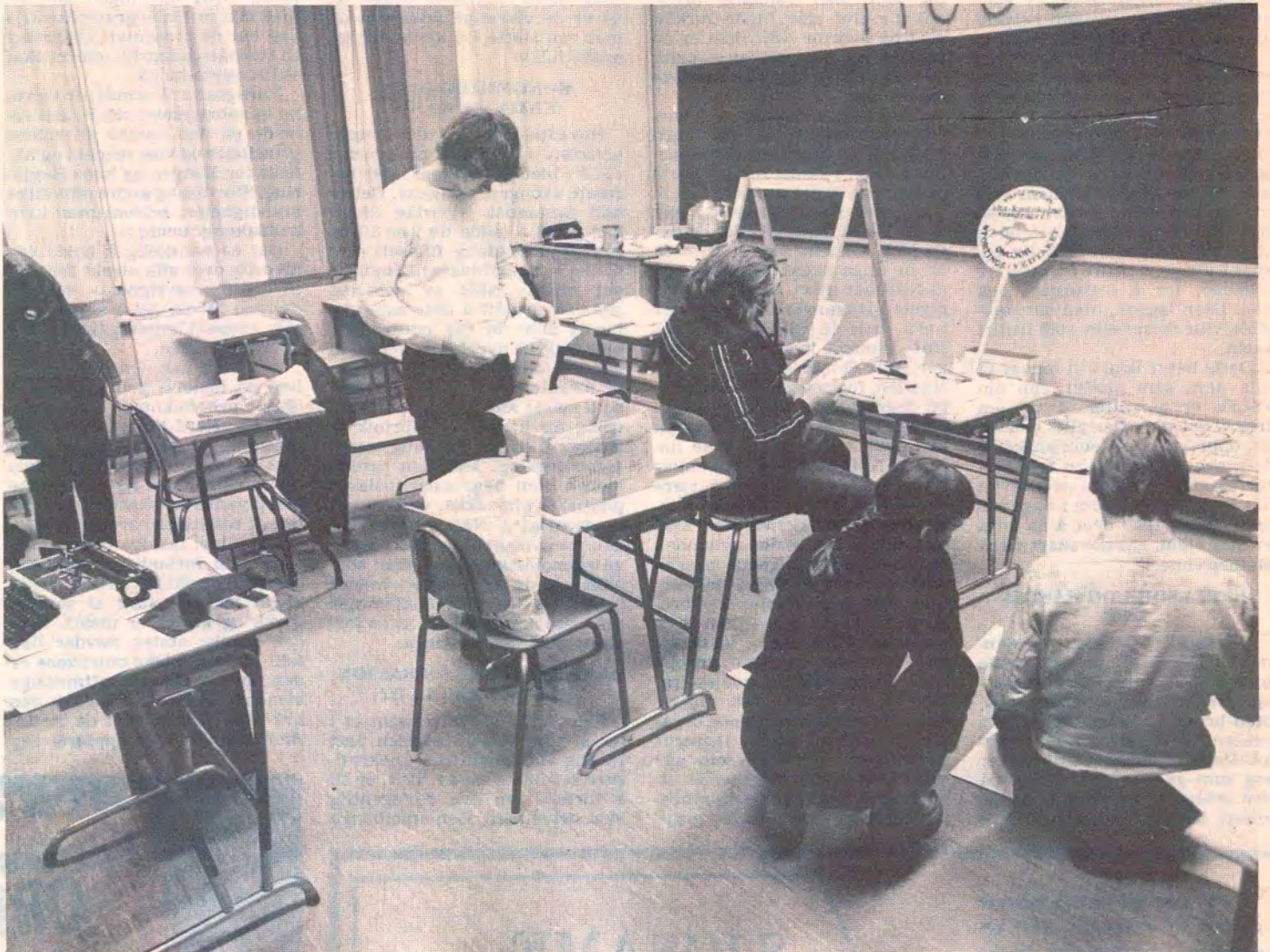
Kato: — Ein god del av motsetningane mellom nordmenn og samar er skinnmotsetningar, som bygger på gamle fordommar. Eg trur arbeidet vårt har bidratt til å skrelle vekk ein del av desse fordommane.

STØRRE FORSTÅING FOR SAMANE SINE RETTAR

— Du kjem sjølv frå Honningsvåg. Kordan er haldninga til utbyggingsvedtaket ute ved kysten?

— Motstanden til dømes i Honningsvåg er overraskande stor, og vi har teikna ein god del medlemmar der. Det er òg tydeleg at forståinga for samane sine krav har blitt større hos den norske delen av befolkninga.

Tore: — Fleire nordmenn argumenterer med at ei utbygging vil vere eit overgrep mot det samiske folket. Eg trur det har vorte større forståing for at ei urbefolkning har historisk hevdvunne rettar. Også inter-

Folkeaksjonen forbereder nye framstøt for å stoppe utbygginga.

nasjonalt ser vi ein voksande opinion mot overgrep mot urbefolkningane sine områder.

SKADER FOR REINDRIFTA

— Men det vart hevda på Stortinget at reindrifta ikkje i særleg grad blir skadelidande av denne utbygginga?

— At skadeverknadene kan bli større av andre utbyggingar, er ikkje det same som at ei utbygging av Alta/Kautokeino-vassdraget ikkje vil få skadeverknader. Utbygginga vil berøre flyttveggar og kalvingsland for fleire reindriftsfamiljar. Innlandsfisket kan bli øydelagt i fleire vatn som ligg nær an-

leggsområdet.

Dei samiske organisasjonane har sagt klart nei til utbygging. Folkeaksjonen har òg fått moralsk og økonomisk støtte frå ei rekke lokale samiiid særvi.

DIMENSJONERT FOR VIDARE UTBYGGING

Kato: — I tillegg er heile anlegget dimensjonert for vidare utbygging, som vil bety neddemming på vidda. Stortinget stilte som ei forutsetning at dette skulle vere einaste utbygging. Men Stortinget sine forutsetningar har blitt brutt før. Til dømes forutsatte stortingsspro-

posisjon 107 at rapporten frå Norsk Institutt for Vannforskning skulle vere ferdig før stortingsbehandlinga. Denne forutsetninga vart ikkje fulgt.

Ein kan spørre seg korfor dei skal bygge eit kraftverk til ein milliard som i hovudsak berre skal produsere sommarkraft, som vi har nok av frå før.

NY UNDERSKRIFTSKAMPANJE

Kato og Tore fortel elles at det vil bli satt i gang ein ny underskriftsaksjon, for å finansiere annonsekampanje i eit par riksavisar. Det vil vidare bli organisert teltleir i utbyg-

gingsområdet frå snøen går, omkring sankthans. Dei rekner med at det til eikver tid vil vere mellom hundre og to hundre folk i teltleiren, og ber om påmelding frå folk som er interessert i å delta.

I tillegg vil Folkeaksjonen gi ut eit informasjonsblad til medlemmer, kontaktar og pressa, som skal kome to gonger i månaden. I samarbeid med Alta-utvalet vil dei etter påske gi ut ei kvitbok om stortingsbehandlinga.

Tore Bongo og Kato Johansen lover opptapping av motstandsarbeidet i tida framover.

